

FILOZOFICKÁ FAKULTA UNIVERZITY KARLOVY

ÚSTAV BOHEMISTICKÝCH STUDIÍ

Diplomová práce

Jazyk v atletice

Language in athletics

VYPRACOVALA: Yekaterina Yevsyuková

VEDOUCÍ PRÁCE: prof. PhDr. Hana Gladkova, CSc.

Praha 2017

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala především prof. PhDr. Haně Gladkové CSc. za její odborné vedení, rady a připomínky při zpracování této diplomové práce. Rovněž bych chtěla poděkovat všem respondentům, kteří se svými odpověďmi podíleli na výzkumu slangu v atletice. Mé díky taktéž patří rodině a příteli za jejich psychickou podporu.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci „Jazyk v atletice“ jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucí diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 27. 7. 2017

Anotace

Diplomová práce *Jazyk v atletice* se zaměřuje na stratifikaci českého národního jazyka, pojednává o slovní zásobě a jejích vrstvách. Práce podrobně popisuje slang a aspekty slangu, přibližuje slovotvorné a transpoziční procesy při tvorbě slov a zachycuje zrod sportovního slangu a sportovní publicistiky. Dále mapuje historii české atletiky, počátky českého tělocvičného názvosloví a původ české atletické terminologie. Přibližuje současnou atletickou terminologii a prostřednictvím lingvistického výzkumu ji doplňuje o slangové výrazy. Součástí diplomové práce je slovník atletické terminologie a slangu rozšířený o terminologické ekvivalenty z angličtiny a ruštiny.

Klíčová slova: jazyk, atletika, sportovní slang, atletický slang, atletická terminologie, česká stylistika, analýza, lingvistický výzkum, slovník, srovnání češtiny, angličtiny, ruštiny

Annotation

Diploma thesis *Language in athletics* is focused on stratification of Czech national language and deals with vocabulary and its layers. The thesis describes slang and different aspects of slang in detail, brings a closer view to a language processes, to the beginning of sports slang and to a sport journalism. Furthermore, thesis describes a history of Czech athletics, the origin of terminology in physical education and the origin of Czech athletic terminology. The thesis uses linguistic research for a description of current athletic terminology and completes it by a new slang expressions. This diploma thesis contains both a vocabulary of athletic terminology and slang extended by some equivalents of English and Russian terminology.

Key words: language, athletics, sports slang, athletic slang, terminology in athletics, czech stylistic, analysis, linguistic research, vocabulary, comparison between Czech, English and Russian

Obsah

1. Úvod.....	9
2. Stratifikace českého národního jazyka.....	11
2.1 Spisovný jazyk.....	11
2.2 Nespisovný jazyk.....	12
2.1.1 Dialekty.....	12
2.1.2 Sociolekty	12
2.1.2.1 Profesní mluva.....	13
2.1.2.2 Slang.....	13
2.1.2.3 Argot.....	14
2.1.2 Interdialekt	14
2.1.2.1 Obecná čeština.....	14
2.1.2.2 Obecná hanáčtina	15
2.1.2.3 Obecná laština	15
2.1.2.4 Obecná moravská slovenština	15
3. Slovo	16
3.1 Slovní zásoba.....	16
3.1.1 Vrstvy slovní zásoby	16
4. Odborné názvy	18
4.1 Tvorba termínů	18
4.2 Vznik českého odborného názvosloví	18
4.2.1 Stav a užívání odborného názvosloví	19
5. Slang	21
5.1 Historie slova slang	21
5.2 Definice slangu v českém jazyce.....	21
5.3 Vznik slangu	22
5.4 Jazykové aspekty slangu.....	22
5.4.1 Nespisovnost.....	22
5.4.2 Komunikativní funkčnost.....	22
5.4.3 Systémovost	23
5.4.4 Pojmová diferenciacce.....	23
5.4.5 Expresivita	23
5.4.6 Mluvenost	24

5.5 Mimojazykové aspekty slangu	24
5.5.1 Uzavřenost prostředí	24
5.5.2 Stáří prostředí	25
5.5.3 Složení mluvčích	25
5.5.4 Psychické faktory	25
5.6 Zkoumání slangu	26
5.7 Uživatelé slangu	26
5.8 Slovní zásoba slangu	26
5.8.1 Přejímání z cizích jazyků	26
5.8.2 Přejímky z latiny a řečtiny	27
5.8.3 Přejímky z němčiny a angličtiny	28
5.8.4 Přejímky z dalších jazyků	28
5.9 Slovtvorné procesy	29
5.9.1 Derivace	29
5.9.2 Kompozice	29
5.9.3 Zkracování	29
5.10 Transpoziční procesy	29
5.10.1 Metaforické tvoření	30
5.10.2 Metonymické tvoření	30
6. Sportovní slang	31
6.1 Zrod sportovního jazyka v češtině	31
6.2 Sportovní publicistika	32
7. Sběr slangových výrazů	34
8. Historie atletiky	35
8.1 Starověké olympijské hry	35
8.2 Počátky atletiky na českém území	36
8.2.1 Česká atletika v 19. století	39
8.2.2 Prvorepubliková atletika	40
8.2.3 Česká atletika za druhé světové války	41
8.2.4 Léta 50. a 60. v české atletice	42
8.2.5 Léta 70. a 80. v české atletice	43
8.2.6 Česká atletika v 90. letech v současnosti	44
9. Názvosloví obecných tělesných cvičení	46
9.1 Obecná terminologie – postoje, kleky, sedy, lehy a podpory	47
9.2 Obecná terminologie – chůze, skoky, běhy	49

10.	Počátky českého tělocvičného názvosloví	52
10.1	Tělocvičné názvosloví Miroslava Tyrše	54
10.1.1	Atletická terminologie v díle Miroslava Tyrše	54
11.	Terminologie současné atletiky	57
11.1	Jazykovědné práce zkoumající terminologii a slang v atletice	57
11.2	Jazykový materiál pro výzkum	58
11.3	Názvy atletických disciplín	59
11.4	Pojmenování osob a uskupení v atletice, názvy závodů a tréninků	62
11.5	Názvy nářadí, náčiní, tréninkových a závodních pomůcek	67
11.6	Názvy míst a vnějších vlivů	70
11.7	Termíny z tréninku a závodu	74
11.8	Výsledky provedeného výzkumu atletického slangu	80
12.	Závěr	82
	Slovník atletické terminologie a slangu	84
	Bibliografie	154
	Přílohy	158

1. Úvod

Současná moderní společnost je značně ovlivňována médii, která nás nabádají k zdravému aktivnímu životnímu stylu. Tlak, jenž je na společnost i jednotlivce médii vyvíjen, se velkou měrou podílí na každodenním životě každého z nás. Jedinec se prostřednictvím mobilního telefonu, notebooku či tabletu stává součástí virtuální reality, v níž se i užívání jazyka dostává do zcela nové dimenze. Jazyk jedince i společnosti se v důsledku virtuální komunikace rychleji rozvíjí a obohacuje o novou slovní zásobu, která je ovlivňována jazykovým stylem a specifickými vyjadřovacími prostředky ostatních lidí, více než v minulosti, ale především zcela jiným způsobem. Zasluhou sociálních sítí se jedinec může aktivně zapojovat do komunikace s řadou různorodých témat.

Celospolečenský důraz na zdravý životní styl a vzrůstající úloha sportu jako společenského fenoménu vede k tomu, že je slovní zásoba obohacována též o výrazy ze sportovního prostředí, které dříve znal a používal jen úzký okruh lidí. Dnes lidé přicházejí do kontaktu se sportovní terminologií i slangem daleko častěji a mnohdy se tak děje nevědomky. Z tohoto hlediska se oblast sportovní terminologie, respektive komunikace ve sportu stává zajímavým objektem pro výzkum.

Primárním cílem této diplomové práce je popsat specifika češtiny v atletickém prostředí. Vzhledem k tomu, že jde o komunikaci specializovanou až odbornou, spočívají tato specifika ve zvláštních vyjadřovacích prostředcích v rovině slovní zásoby – cílem práce je analyzovat odbornou terminologii a slangové výrazy. V tomto směru je záměr práce vůbec prvním pokusem. Tohoto cíle chceme dosáhnout dvěma postupy. Z odborných publikací hodláme vyselektovat současnou atletickou terminologii a popsat ji z hlediska významu a jinojazyčných paralel. Prostřednictvím dotazníkového šetření chceme získat reálný pohled na běžné dorozumívání aktérů z oblasti atletiky, tedy shromáždit slangové výrazy, které dnešní účastníci lehkootletického diskursu užívají. Sekundárním cílem, ne však méně důležitým, je vypátrat počátky a vývoj českého atletického názvosloví, přičemž nezbytným předpokladem pro to je zmapovat vývoj atletiky na českém území. Z prostudované bibliografie a z materiálů získaných v dotazníkovém šetření je na konci diplomové práce sestaven slovník atletické terminologie doplněný o slangismy a opatřený termíny z angličtiny a ruštiny.

Diplomová práce je členěna na dvě základní části, jež se charakterem zpracování výrazně odlišují. Teoretická část diplomové práce je orientována na poznatky ze

sekundárních odborných zdrojů, které se týkají stratifikace českého národního jazyka, problematiky odborné terminologie, definice slangu a jejích aspektů. Cílem je také vymezení sportovního slangu, definování jazykových procesů při vzniku slangismů z oblasti atletiky. Shromažďování dat o lehkootletické terminologii vychází nejen z odborné literatury, nýbrž i z popularizačních textů, neboť tematika je doposud z hlediska jazykovědné bohemistiky vlastně nedotčena. Na teoretickém základě vybíráme postupy při shromažďování lingvistických dat. Závěr teoretické části diplomové práce dává nahlédnout do historie atletiky.

Praktická část diplomové práce zprvu analyzuje poznatky z historické publikace Miroslava Tyrše, jenž se zaměřil na sestavení tělocvičného názvosloví, do kterého zahrnul také některé atletické disciplíny. V této části práce se zaměřujeme nejprve na obecnou sportovní terminologii, z níž vycházejí téměř všechny druhy sportů a posléze se již věnujeme současné atletické terminologii. Soudobé atletické názvosloví tvoří názvy atletických disciplín, pojmenování osob a uskupení v atletice, názvy náradí, náčiní a tréninkových pomůcek, názvy míst a vnějších vlivů a termíny z tréninku, závodu, povely a pokyny. Každý z těchto segmentů atletického názvosloví je analyzován a komentován samostatně a opatřen tabulkou, v níž se uvádí všechny shromážděné termíny a slangismy. Komentáře se týkají sémantické stránky termínů a slangismů, jejich slovtvorné charakteristiky a původu, případně typických syntaktických konstrukcí, v nichž se jich užívá.

V závěru práce si klademe za cíl shrnout výsledky námi provedeného výzkumu a nastínit další možné cíle výzkumu. Dosavadní výsledky nám poslouží k tvorbě slovníku atletické terminologie a slangu, který je přiložen k práci a je jedním z klíčových výstupů této diplomové práce, protože je svého druhu prvním takovým pokusem v české lingvistice.

2. Stratifikace českého národního jazyka

Soudobý český národní jazyk tvoří strukturu složenou z nejrůznějších útvarů jazyka. Tyto útvary se liší funkčně, teritoriálně či sociálně v závislosti na komunikační situaci. S tímto faktem úzce souvisí teoretické bádání o rozvrstvení českého národního jazyka, jež je předmětem zkoumání již dlouhá desetiletí. Nejvýznamnější čeští lingvisté však zcela sdílejí pouze společný názor týkající se obecného rozvrstvení jazyka, a to že základními složkami jazyka jsou jazyk spisovný, interdialekty a dialekty. Odlišný postoj zaujímají v otázce existence a začlenění dílčích útvarů národního jazyka. Lingvisté svou pozornost upírají hlavně na teorii spisovnosti, a to jak na úrovni teoretické, tak i praktické.¹ Vzhledem k tomu, že předmětem této práce je analýza jednoho z útvarů národního jazyka, slangu, je třeba začlenit jej do celkové struktury národního jazyka.

2.1 Spisovný jazyk

Spisovná čeština je reprezentativním útvarem českého národního jazyka. Jeho celonárodní sjednocující funkce je z hlediska fungování národního jazyka klíčová. Jedná se o jediný kodifikovaný útvar, který je zachycen v mluvnících, slovnících a jazykových příručkách. Tyto kodifikační příručky vznikají především péčí Ústavu pro jazyk český. Výsledkem kodifikace spisovného jazyka jsou pravidla, která předepisují správné užívání psaného i mluveného jazyka v určitém typu komunikace. Tato pravidla jsou vyučována ve školách, tak aby každý jedinec ovládal tento prestižní útvar národního jazyka, uměl se kultivovaně vyjadřovat ve společnosti a dokázal se zapojovat do komunikace s celonárodním dosahem.

Spisovný jazyk je stylově diferencován a užívá se při oficiální komunikaci, v úředních dokumentech a ve veřejnoprávních médiích. Spisovný jazyk také slouží k vyjadřování v odborné, administrativní, publicistické a umělecké oblasti. Do spisovného jazyka patří rovněž hovorová čeština, jež je jedním z útvarů, jehož se používá v mluvené komunikaci neoficiální či polooficiální. Nejpoužívanějšími příručkami v kodifikační jsou Pravidla českého pravopisu², Slovník spisovného jazyka českého³ a Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost^{4,5}.

---

¹ ČECHOVÁ 2008: s. 59.

² Pravidla českého pravopisu 2014

³ Slovník spisovného jazyka českého 1971

⁴ Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost 1994

⁵ ČECHOVÁ 2008: s. 60–61.

2.2 Nespisovný jazyk

Za nespisovné jsou označovány všechny vyjadřovací prostředky a útvary národního jazyka, které se vyznačují jinými pravidly užívání, než stanovuje kodifikace spisovné češtiny. Nespisovné útvary českého národního jazyka jsou diferencovány teritoriálně a sociálně. Do nespisovné češtiny spadají interdialekty, dialekty a sociolekty, do nichž patří profesní mluva, slang a argot. Nespisovná čeština není zejména v posledních desetiletích na okraji zájmu jazykovědců. Vedle teoretických analýz určených odborné sféře vznikají pro lepší orientaci v nespisovných útvarech dokonce praktické popisy v podobě slovníků a příruček. Nejznámějším slovníkem v povědomí široké veřejnosti je Slovník nespisovné češtiny ⁶, který obsahuje přibližně 14 000 slangových výrazů a nespisovných slov. Bádání v nespisovné sféře jazyka, nám umožňuje nahlédnout do komunikace uzavřených skupin a vypovídá mnohé i o samotných uživatelích těchto útvarů.⁷

2.1.1 Dialekty

Dialekt neboli nářečí je nespisovný jazykový útvar omezený teritoriálně. Vývoj českých nářečí dosáhl vrcholu v 18. století a byl úzce spjat s uspořádáním společnosti. České dialekty lze rozdělit do čtyř skupin na česká nářečí, středomoravská nářečí, východomoravská nářečí, slezská nářečí. Jednotlivá nářečí jsou mezi sebou víceméně srozumitelná, neboť se vlivem obecné češtiny v médiích stírají ostré jazykové nářeční hranice.⁸

2.1.2 Sociolekty

Sociolekt je jazykový poloútvár, jenž nemá charakter strukturního útvaru, ale je založen na specifické slovní zásobě, které užívá jen určitá sociální skupina v určitém typu komunikace. V důsledku toho představuje odborný zájem (teoretický i praktický) právě slovní zásoba sociolektů. Z hlediska znaků povahy foneticko-fonologické a morfologické bývají sociolekty souvztažné s některým útvarem teritoriálním, dialektem nebo interdialektem. Doménou sociolektu je mluvená forma komunikace při polooficiálním a neoficiálním dorozumívání účastníků komunikace, které sjednocuje jejich příslušnost k určité pracovní či zájmové skupině a reprezentuje ji. Tomu také odpovídá syntax sociolektů, která nese rysy běžné mluveného neoficiálního nebo polooficiálního komunikátu. V psané formě se využívají

---

⁶ HUGO 2006

⁷ HUGO 2006: s. 11.

⁸ ČECHOVÁ 2008: s. 72–73.

v uměleckém textu či v textech zaměřených na určitou oblast lidské činnosti. České sociolekty rozdělujeme na profesní mluvu, slangy a argot.⁹

2.1.2.1 Profesní mluva

Profesní mluvou se označuje vyjadřování v běžné pracovní komunikaci charakteristické specifickou slovní zásobou, kterou si příslušníci určité profese vytvořili za účelem ekonomičtějšího vyjadřování. Jazykové prostředky profesní mluvy se označují jako profesionalismy. Nejčastějším procesem tvoření profesionalismů je univerbizace. Profesionalismy jsou v podstatě nespisovné ekvivalenty odborné terminologie. Téměř každá profese, při které dochází ke komunikaci, má rozvinutou svojí specifickou slovní zásobu.¹⁰

2.1.2.2 Slang

Slang je nespisovný jazykový útvar (pro některé také poloútvar), který je velmi obtížně definovatelný, neboť lingvisté se rozcházejí v názorech na obsah a rozsah tohoto útvaru. S definováním slangu úzce souvisí výskyt synonymních termínů označujících tentýž útvar několika synonymními názvy, jako „*sociální nářečí, společenská nářečí, speciální nářečí, vrstevná nářečí, společenská mluva, vrstevná mluva aj.*“¹¹ Slangové vyjadřování se používá v běžné komunikaci lidí spjatých určitým sociálním rysem (např. věkem, pohlavím, sociální příslušností, typem hlavní činnosti – žákovský, studentský, vojenský slang, názory, společnými činnostmi komunitními, zájmovými apod.). V důsledku toho je také charakteristické specifickou slovní zásobou, kterou si příslušníci dané sociální skupiny vytvořili za účelem ekonomičtějšího vyjadřování o tématech spjatých se sociální specifikou dané skupiny. S problematikou definování slangu, jak vyplývá z krátkého výčtu několika sociálních rysů, na základě kterých slangy vznikají, také souvisí jejich vymezení. Zjistit, kolik je slangů v jazyce, je nemožné. Vývoj slangu, argotu i profesionální mluvy není přímý a hranice jednotlivých poloútvarů mnohdy splývají nebo se překrývají. „*Různé studie udávají různý počet slangů – od necelých 70 až téměř ke stovce; navíc je obtížné oddělit tyto formy od dalších, jako jsou běžná či městská mluva.*“¹² Podrobná analýza slangu viz. kapitola 5.

---

⁹ ČECHOVÁ 2008: s. 66.

¹⁰ ČECHOVÁ 2008: s. 72.

¹¹ HUBÁČEK 1979: s. 9.

¹² ČECHOVÁ 2008: s. 69.

2.1.2.3 Argot

Pojem argot je označení pro mluvu, která je blízká příslušníkům nejspodnější vrstvy společnosti spojovaných s kriminální nebo jinou závadovou činností. Charakteristickým rysem argotu je snaha o utajení sdělení. Znalost argotu vyjadřuje příslušnost k určité skupině (např. k žebrákům, zlodějům apod.). Z literatury, jež se věnuje argotu, víme, že se český argot vyvíjel současně s argotem německým. Jednotlivé jazykové prostředky vznikají buď přeměnou slov z obecného jazyka, nebo se přejímají výrazy z cizích jazyků. Některá slova, která kdysi vznikla pouze za účelem tajného dorozumívání, časem přešla do obecného jazyka a do povědomí běžné populace lidí.¹³

2.1.2 Interdialekt

Interdialekt neboli nadnářečí je jazykový útvar, který vznikal buď sbližováním jednotlivých nářečí oblastně sousedících ve větším regionu, nebo působením spisovné češtiny na nářečí tradiční. Zrod českých interdialektů lze datovat do 18. století, do doby zrušení nevolnictví a zavedení povinné školní docházky. Důležitost interdialektu, jako jazykového útvaru dokládá fakt, že v minulosti dal vzniknout spisovnému jazyku. Například ze středočeského interdialektu vznikla spisovná čeština, jak ji známe dnes. V současnosti rozlišujeme čtyři hlavní interdialekty.¹⁴

2.1.2.1 Obecná čeština

Nevýznamnějším interdialektem na našem území je bezesporu obecná čeština, která se užívá v neoficiálních projevech na celém území Čech a ve značné části Moravy. Obecná čeština je útvarem proměnlivým, neboť její jazykové prostředky mohou časem zanikat nebo přecházet do jiné jazykové roviny. Hlavními jazykovými rysy obecné češtiny jsou znaky povahy foneticko-fonologické a morfologické, které jsou podmíněny ekonomičností vyjádření. Nejčastějšími odchylkami jsou změny v hláskosloví, dochází k záměně hlásky é za y/i (např. malé město – malý město), hláska ý bývá nahrazena ej (např. velký dům – velkej dům), zjednodušují se hláskové skupiny (např. když – dyž, čtyři – štyři), nebo se jedná o změny ve tvarosloví, nejčastěji o unifikaci koncovek přídavných jmen v množném čísle (např. staré ženy – starý ženy).¹⁵

---

¹³ HUGO 2006: s. 21.

¹⁴ ČECHOVÁ 2008: s. 72–73.

¹⁵ MÜLLEROVÁ 1997

2.1.2.2 Obecná hanáčtina

Obecná hanáčtina je interdialektem výrazně odlišným od ostatních českých nadnářečí, a to především po stránce hláskoslovné. Tato odlišnost je pravděpodobně důsledkem zeměpisné polohy, neboť se obecnou hanáčtinou mluví v Olomouci a jejím okolí. Tento fakt dělá z hanácké oblasti přechodné území mezi interdialektem lašským a moravskoslovenským. Hlavním rysem tohoto interdialektu je výrazné krácené samohlásek, široká výslovnost samohlásky e po souhláskách s, z, c, č, š, ž, ř.¹⁶

2.1.2.3 Obecná laština

Interdialekt obecná laština vznikl z dialektů lašských v oblasti Slezska a východní Moravy. Obecná laština je dominantní především ve městech Opava a Český Těšín. Po jazykové stránce jsou lašská nářečí rozmanitá a jednotlivá nářečí se mohou výrazně lišit. Mezi charakteristické rysy obecné laštiny patří absence dlouhých vokálů, rozlišování výslovnosti hlásek i–y, přenesení přízvuku na předposlední slabiku ve slově, změna hlásky v na hlásku f po neznělé souhlásce ve slově.¹⁷

2.1.2.4 Obecná moravská slovenština

Obecná moravská slovenština je interdialektem užívaným na území východomoravské nářeční skupiny na východě a jihovýchodě Moravy. Tento interdialekt, který je dominantní ve Zlíně, Hodoníně, Otrokovicích a dalších východomoravských městech, se z velké části blíží spisovné češtině a má prvky archaického jazyka.

---

¹⁶ SKULINA 1966

¹⁷ MICHÁLKOVÁ 1954

3. Slovo

Jak vyplývá z předchozí kapitoly, z hlediska popisu jazyka je pro slang typická specifická slovní zásoba. Proto jsou naše další úvahy věnovány otázce slovní zásoby. Slovo je jazykovým znakem, jednotkou slovní zásoby, základní jednotkou lexikální roviny jazyka. Slovo je tvořeno skupinou hlásek a nese lexikální a gramatický význam. Existuje široká škála jazykovědných disciplín, které se zabývají zkoumáním slov z různých pohledů, jež do definice slova přidávají další charakteristické rysy. Nás bude primárně zajímat slovo z hlediska nauky o slovní zásobě, lexikologie.

3.1 Slovní zásoba

*„Slovní zásobu jednoho jazyka tvoří souhrn všech slov, která se v něm vyskytují. Obsáhlost slovní zásoby svědčí o bohatosti jazyka. Je ovšem třeba připomenout, že se v tom jazyky různých typů liší. Počet slov není uzavřen a je nezjistitelný.“*¹⁸ Slovní zásoba kulturního evropského jazyka, jakým je čeština, je do statisíců a dnes je snaha stanovit jejich počet spíše problémem popisu jazyka. Slovní zásoba jednotlivých uživatelů jazyka se liší v závislosti na různých faktorech (věk, pohlaví, vzdělání, sociální příslušnost apod.). Není v lidských silách znát veškerou jazykovou slovní zásobu, proto se slovní zásoba rozděluje na aktivní a pasivní. Aktivní slovní zásobou se myslí slova používaná v běžné ústní a písemné komunikaci průměrného nositele jazyka a jejich počet se pohybuje okolo 5 000 slov. Podstatně vyšší číslo, až pětinasobné je údajem o znalosti slov, jež patří do pasivní slovní zásoby. Pasivní slovní zásobou se myslí slova, kterým běžný mluvčí jazyka rozumí, ale sám jich při komunikaci neužívá.

3.1.1 Vrstvy slovní zásoby

V publikaci *Nauka o slovní zásobě*¹⁹ z roku 1980 je uvedeno, že velkou část spisovné slovní zásoby tvoří slova, která nemají zvláštní vedlejší příznaky, a proto je můžeme považovat za slova neutrální. Na druhou stranu slovní zásoba českého národního jazyka též disponuje slovy, která mají příznaky, jsou tedy něčím specifická. Tyto příznaky jsou chápány jako příznaky stylové a omezují užívání takových slov jen na určité komunikační situace a do příslušných jazykových útvarů. Do příznakové slovní zásoby patří slova nářeční, slangová, argotická, slova cizího původu, archaismy a neologismy, slova knižní, poetismy, slova hovorová, terminologie a slova citově zabarvená. Jak je zřejmé struktura stylových příznaků

---

¹⁸ HAUSER 1980: s. 13.

¹⁹ HAUSER 1980

vychází z rozličných typů příznaků (teritoriálních, časových, útvarových, z příznaků frekvence, expresivity, správnosti, specializovanosti diskurzu, původu slova a další). Dále se zaměříme na ty typy příznakové slovní zásoby, které jsou charakteristické pro slang, respektive pro sportovní slang.

4. Odborné názvy

Odborné názvy neboli termíny jsou slova specifická pro vyjadřování v odborném funkčním stylu spisovného jazyka. Termíny komplexně označujeme jako odborné názvosloví neboli terminologii. Terminologie jako taková slouží k pojmenování jevů a skutečností ve vědních oblastech, případně v profesních sférách. Patřičnost termínů musí schvalovat jak jazykověda, tak i příslušná vědní disciplína. Termín musí být vždy jednoznačný, přesný, neexpresivní, nosný a normalizovaný. Podíl termínů ve slovní zásobě češtiny je značný. „*Vývoj termínů se vyznačuje stálým růstem i tím, že termíny jsou z celé slovní zásoby nejvíce přístupné umělým zásahům, normalizování, regulování, uspořádání. Vývoj se projevuje i ve vztahu k běžné slovní zásobě. Mnoho původně odborných názvů speciálních oborů se stává součástí neutrální slovní zásoby, determinologizuje se.*“²⁰

4.1 Tvorba termínů

Termíny v češtině vznikají podobně jako jiná slova ve slovní zásobě. K tvoření termínů slouží odvozování předponové i příponové, skládání slov, zkratky a zkratková slova, víceslovná pojmenování, kalkování a přejímání z jiných jazyků. „*Řada názvů je mezinárodních, užívaných i v jiných jazycích. Mezinárodní terminologií přesahuje odborná terminologie rámec národního jazyka. Internacionalizace je výrazná v nových oborech. Nevýhoda užívání cizích názvů v českých kontextech, jejich někdy malá přizpůsobivost vede k snaze po zčešťování názvosloví.*“²¹ Tvoření termínů není omezeno jen na jeden slovní druh, termín může být substantivem, adjektivem, verbem i adverbiem.

4.2 Vznik českého odborného názvosloví

Zrod české odborné terminologie nelze datovat přesně. Jak uvádí Běla Poštolková ve své knize *O české terminologii*²² lze spatřovat první náznaky terminologie již v době, kdy na našem území vznikala první řemesla, hrnčířství a kovářství, nebo zemědělství. Termíny, které se vztahovaly k těmto činnostem, však byly součástí běžné slovní zásoby.

„*Teprve s dalším pokrokem ve vývoji společnosti a se vznikem českého státu, kdy se začíná tvořit kulturně vyspělý český jazyk, odděluje se postupně od běžné slovní zásoby odborné názvosloví jednotlivých oblastí lidské činnosti. V době románské vzniká s ustalováním feudálního zřízení názvosloví náboženské, a to přejímáním příslušných termínů z němčiny. Až*

---

²⁰ HAUSER 1980: s. 39.

²¹ HAUSER 1980: s. 37.

²² POŠTOLKOVÁ 1983

*ve století 14. se objevují termíny teologické a s nimi i první názvy filozofických pojmů. Se zdokonalováním státní organizace se rozmnožuje a usouvztažňuje terminologie administrativní a právní.*²³

První terminologické slovníky vznikaly ve 14. století a z velké části byly termíny vytvořeny uměle. Nejznámějším slovníkem byl tzv. Klaretův slovník. V 15. století byla na žádost husitských hejtmanů vytvořena vojenská terminologie, ze které se několik termínů rozšířilo i do jiných evropských jazyků. Dalším důležitým dílem pro rozvoj odborného názvosloví byla Bible kralická z 16. století, která obsahovala mnoho vědeckých a technických termínů.

Další vývoj češtiny byl negativně poznamenán politickým, společenským a ideologickým rozvojem a česká terminologie se začala opět rozvíjet až v polovině 19. století, kdy byla uměle vytvářena a vydávána formou odborných slovníků. V souvislosti s rozkvětem češtiny docházelo k sjednocování názvosloví.

Rychlý rozvoj moderní společnosti a techniky napomohl v tradičních odvětvích k přejímání slangových výrazů z němčiny. Tyto výrazy jsou v jednotlivých slanzích doposud. K ustálení jednotlivých terminologických subsystémů v novějších odvětvích docházelo až po vyhlášení československé samostatnosti. Ke stabilizaci odborného vyjadřování došlo v oblasti techniky, řemesel, hornictví, průmyslu, vojenství, administrativy a v mnoha dalších oblastech. Původně měly přejaté výrazy z němčiny neutrální povahu, příznak expresivity a slangový charakter získaly až při konfrontaci s nově vznikající spisovnou terminologií českou. Slangová pojmenování z oblastí nové nebo netradiční činnosti, jako byl např. sport, zdravotnictví apod., vznikala zároveň se spisovnou terminologií.²⁴

4.2.1 Stav a užívání odborného názvosloví

Jak již bylo zmíněno, národní jazyk členíme na spisovný jazyk a jazyk nespisovný. V rámci nespisovného jazyka dále rozlišujeme nadnářečí a nářečí místní či nářečí sociální. Spisovný jazyk je celistvý útvar se svými pravidly a měnící se slovní zásobou. Výběr jazykových prostředků ve spisovném jazyce závisí na funkčním stylu daného komunikátu. Odborný styl je v češtině jedním z centrálních funkčních stylů, do kterého spadá odborné názvosloví pracovních i zájmových sfér.

---

²³ POŠTOLKOVÁ 1983: s. 13.

²⁴ HUBÁČEK 1979: s. 23-24.

Odborná terminologie je součástí spisovného jazyka a jeho slovní zásoby. Výjimkou v odborném názvosloví tvoří termíny mezinárodního charakteru z oblasti medicíny, biologie apod. Znalost odborné terminologie je podmíněna vzděláním v určitém oboru. Odborná terminologie často operuje nejen s českým termínem, ale požaduje znalost i převzatých názvů z cizích jazyků. Tento jev je v odborných oblastech zcela běžný a samozřejmý.²⁵

Pro uživatele odborné terminologie v pracovní i zájmové oblasti mohou být jednotlivé termíny dlouhé či složité na výslovnost. Na překážku jejich širšího užívání může být také jejich slovotvorná a sémantická neprůhlednost. Z tohoto důvodu se často uchylují ke tvorbě nových pojmenování nebo k úpravě tvarů odborných termínů, a tím dávají vzniknout slangům. Výrazným zdrojem inovace slovní zásoby bývá zpravidla též odraz globalizace světa, která se projevuje všeobecně hlubší znalostí cizích jazyků, především angličtiny, a snazším pronikáním přejímek do sfér, v nichž národní jazyk přestává být výhradním komunikačním kódem (životní styl, kultury, sport apod.).

---

²⁵ POŠTOLKOVÁ 1983: s. 9-12.

5. Slang

Slang, jak již bylo zmíněno, je nespisovným útvarem národního jazyka. Charakteristickým rysem slangu je jeho úzká vazba na sociální či profesní skupiny společnosti. Cílem slangu je ekonomické vyjadřování zejména v oblasti pojmenování specifických pojmů, a proto je slang řazen mezi nestrukturní útvary, neboť jeho specifikum spočívá výhradně v rovině slovní zásoby. Jednotlivé slangy jsou pro lidi neúčastníci se slangové komunikace málo srozumitelné či úplně nesrozumitelné. Záměrem slangové komunikace však není utajování sdělení, jako je tomu u argotu, nýbrž jde o jazykový jev přirozený, odehrávající se však v relativně vyčleněné a sociálně jasně vymezené skupině.²⁶

5.1 Historie slova slang

Slovo slang je anglického původu, údajně vzniklo z výrazů typu student's language či soldier's language a podobně. Nad tímto výkladem však odborníci polemizují, jelikož pro něj nejsou přesvědčivé důkazy. V lingvistice je důležité se opírat o doložená fakta, například z historie užívání daného výrazového prostředku. První doklad o slově slang pochází z roku 1758, ve kterém je slang definován jako „cant language“ tedy jazyk pokrytecký či jako tzv. mumlání, drmolání. Tento „pokrytecký jazyk“ byl spojován především s žebráky. Samotný termín slang vznikl patrně z anglického slovesa sling, jež znamená metat, vrhat.²⁷

Ve vydání výkladového slovníku The Concise Oxford Dictionary²⁸ z roku 1956 je u slova slang uvedeno, že pojem slangový výraz je označením pro slova a slovní obraty stojící mimo spisovnou angličtinu, že se jedná o slova neobvyklá.²⁹

5.2 Definice slangu v českém jazyce

V českém prostředí byl slang definován na prvních dvou konferencích o slangu a argotu v Plzni v roce 1987. Jak je uvedeno ve Sborníku přednášek z těchto konferencí, slang byl definován *„jako komplex jazykových prostředků, jímž se dorozumívá speciální skupina lidí na speciálním pracovišti o prostředcích a výkonech při speciálním druhu práce. Rozlišujeme slangy profesionální neboli pracovní, jimiž se účastníci dohovořují i při vlastní práci, a slangy zájmové, jimiž se účastníci dohovořují mimo vlastní práci, neboť při ní musí užívat jazyka spisovného i se spisovným názvoslovím; v nich se projevuje především stránka*

---

²⁶ ČECHOVÁ 2008: s. 69.

²⁷ KOPECKÝ 1981

²⁸ The Concise Oxford Dictionary 1956

²⁹ KLIMEŠ 1987: s. 6.

expresivní, tj. citový vztah k práci, vzájemný vztah mezi pracovníky, přezdívký, vtipné narážky, expresivní transformace spisovných termínů apod.“³⁰

5.3 Vznik slangu

Slangy profesní či zájmové jsou jedním z nejvýznamnějších útvarů běžně mluvené češtiny. Zásadním předpokladem pro vznik slangu je specifická činnost, a to taková, která je závislá na specifickém působišti a na ustáleném kolektivu. „*Jakmile se taková kombinace vyskytne, už předem teoreticky očekáváme vznik slangu. Kde nejsou všechny tři speciálnosti plně rozvinuty, vzniká jen slang neúplný, chudý, popř. jen náběh ke slangu.*“³¹ Některé slangové výrazy, především ze zájmových slangů pronikají do běžné řeči. Nejčastěji k tomu dochází ve sportovní publicistice, kde se znalost slangu u čtenářů předpokládá, neboť jsou pasivní součástí sportovních zájmových skupin.

5.4 Jazykové aspekty slangu

Na slang jako na nespisovný útvar národního jazyka lze nahlížet ze dvou aspektů, aspektu jazykového a aspektu mimojazykového, jež jsou ve vzájemné souvislosti. V publikaci *O českých slanzích*³² uvádí Jaroslav Hubáček, že mezi jazykové aspekty řadíme míru spisovnosti, systémovost, expresivitu, komunikativní funkčnost, využívání onomaziologických postupů při tvoření, důraz na rozlišování pojmů, stav terminologie, vhodnost pro mluvenou komunikaci. Z této publikace vychází při popisu jazykových aspektů slangu v dalších podkapitolách.

5.4.1 Nespisovnost

Míra nespisovnosti je základní jazykovou vlastností slangových výrazů. Tyto výrazy většinou vnímáme jako nespisovná synonyma výrazů spisovných, terminologických. Míra nespisovnosti však není pro všechna slangová slova stejná, některá se pohybují na hranici spisovnosti, jiná jsou vyloženě nespisovná z důvodu silné expresivity.³³

5.4.2 Komunikativní funkčnost

Neméně důležitým aspektem při tvoření slangové slovní zásoby je komunikativní funkčnost, jež plní potřeby při jazykovém vyjádření. Hlavními požadavky na funkčnost slangového

---

³⁰ KLIMEŠ 1987: s. 6.

³¹ KLIMEŠ 1987: s. 7.

³² HUBÁČEK 1979

³³ HUBÁČEK 1979: s. 19.

výrazu jsou výstižnost, stručnost a jednoznačnost. Stěžejním procesem při tvorbě slangu je univerbizace neboli vytváření jednoslovných pojmenování z pojmenování víceslovných. Užití univerbizace neslouží pouze při primárním tvoření nových slov (derivace, kompozice a jiné slovotvorné postupy), nýbrž i při tvoření sekundárním. Nástroji primární univerbizace jsou odvozování, skládání a zkracování. Sekundární univerbizace se uplatňuje u slangových výrazů metonymických, metaforických a u některých výrazů přejatých z cizích jazyků.³⁴

5.4.3 Systémovost

Dalším aspektem slangu, který Jaroslav Hubáček uvádí je aspekt systémovosti. Hubáček je toho názoru, že slangové výrazy jsou sémanticko-lexikální jednotky a jako takové tvoří systém, ve kterém lze sledovat vzájemná závislost jednotek.

Systémovost ve slangu se projevuje především v jednoslovných pojmenováních, která jsou pro jazykové vyjádření ekonomičtější. U víceslovných výrazů hraje roli hlavně expresivita a nevšednost jazykového projevu. Aspekt systémovosti ve slangu, však není vlastností každého slangu, nýbrž jen těch slangů, které tíhnou k jazykové hravosti a emocím. Mezi takovéto slangy bezesporu patří slang sportovní, slang vojenský, slang studentský a mnoho dalších.³⁵

5.4.4 Pojmová diferenciacie

Pro slang je pojmová diferenciacie příznačnou vlastností, jejímž požadavkem je rozlišení spisovných pojmenování, a to na pojmenování specifická nebo naopak nadbytečná. Uplatňuje se synonymie slangových výrazů a termínů pro pojmenování jedné skutečnosti či jedné entity, a to hlavně z důvodu, že termín přestává být pro mluvčí vyhovující. Diferenciacie pojmů závisí na prostředí a na pojmenovací potřebě. Slangový výraz vzniká v případě, když ve spisovném jazyce chybí přesné pojmenování pro danou skutečnost.

5.4.5 Expresivita

„Samostatným aspektem tvorby slangového výraziva je snaha o vyjádření expresivity. Podobně jako ve slovní zásobě strukturních útvarů národního jazyka i ve vrstvě slangových výrazů existují vedle sebe výrazy nociónální, neexpresivní, sloužící pouze potřebě věcného pojmenování (často vhodně označované jako výrazy profesionální) a výrazy obsahující různě intenzivní příznak expresivity.“³⁶ Slangové výrazy, co se týče aspektu expresivity, mohou být

---

³⁴ HUBÁČEK 1979: s. 20.

³⁵ HUBÁČEK 1979: s. 21.

³⁶ HUBÁČEK 1979: s. 24.

dvojího typu. Prvním typem jsou slangové výrazy neexpresivní, ve kterých příznak expresivity chybí. V tomto případě převládá ve slově nociónální složka. Druhým typem jsou výrazy s dominantní složkou expresivity, která může vyjadřovat různou intenzitu citového vztahu kladného i záporného. Slangové výrazy expresivní se ve většině případů realizují metaforickým přenášením slovního významu.³⁷

5.4.6 Mluvenost

Charakteristickou vlastností slangu je realizace slangu v mluvené formě jazyka, proto je důležité dodržet při tvorbě slangových výrazů požadavky, jež vyhovují specifické povaze mluvených projevů. Je důležité mít na paměti, že slangové názvy jsou vždy popisné a motivované, nikoli značkové, nemotivované. Aspekt mluvenosti se projevuje především v médiích, které ovlivňují širokou veřejnost nejen informacemi, které předkládají, ale i volbou jazykových prostředků, jež si volí. Pokud se zaměříme na sportovní reportáž, můžeme si všimnout, že se jedná o projev mluvený převážně monologický, veřejný, spontánní a většinou nepřipravený. Reportér svou volbou jazykových výrazů ovlivňuje slovní zásobu diváků.

5.5 Mimojazykové aspekty slangu

Mimojazykové aspekty slangu jsou v různých slanzích různé, mohou se uplatňovat s nestejnou intenzitou. Mezi tyto aspekty patří míra uzavřenosti prostředí, tradice, rychlost rozvoje, složení mluvčích, psychické faktory mluvčích.

Aplikujeme-li tyto aspekty na atletiku, které se budeme v této práci věnovat, zjistíme následující fakta. Atletika se na našem území objevovala již odedávna, jistá zmínka v Zbraslavské kronice z roku 1297 dokonce naznačuje, že první „atleti“ se objevili již při korunovaci Václava II. Pravidelný pohyb se dokonce stává součástí povinné školní docházky v roce 1814. Samostatný atletický svaz byl však založen o něco později, roku 1897. Tato fakta napovídají, že tradice se na jazykovém projevu atletické terminologie i atletického slangu podílí. Atletické prostředí je otevřené veřejnosti i okolním vlivům, ovšem ani veřejnost ani okolní vlivy nenarušují stabilitu terminologie ani slangu, ten mohou ovlivňovat pouze mluvčí.

5.5.1 Uzavřenost prostředí

Uzavřenost či neuzavřenost prostředí není vždy u všech slangů stejná. Uzavřenost závisí na vykonávané činnosti, jestli je nebo není skrytá veřejnosti, jestli je nebo není otevřená vůči

---

³⁷ HUBÁČEK 1987: s. 17.

okolním vlivům. „Důsledky tohoto stavu se částečně projevují v ustálenosti slangového výraziva, která je větší v prostředích uzavřených, částečně i v pronikání slangových výrazů mimo rámec prostředí a také v nasycenosti prostředí slangovými výrazy.“³⁸

5.5.2 Stáří prostředí

Stáří prostředí, v němž slang vzniká, vyskytuje se a užívá, je dalším z mimojazykových aspektů, jež výrazně ovlivňuje zrod jednotlivých slangových slov. K tomuto aspektu bývá řazena také tradice a rychlost rozvoje daného odvětví. Pokud je odvětví staré několik desítek let a dále se nerozvíjí, bývá slangová slovní zásoba stálá a již neměnná. Pokud je ovšem odvětví nové, rozvíjející se, bývá i jeho slangová slovní zásoba aktualizovaná, obohacená o nová slova. Námi zkoumané atletické prostředí je nejstarším sportovním odvětvím vůbec.

5.5.3 Složení mluvčích

Složení mluvčích dílčích slangů je podmíněno různými subjektivními faktory, jako jsou pohlaví, věk, vzdělání, psychické faktory, životní zkušenosti, znalost prostředí, intelekt, a mnoho dalších. Slangy studentské, sportovní apod., jsou příznačné především skladbou mladých mluvčích, jež motivuje snaha o neobvyklé, expresivní a vtipné vyjádření. Pro uvedené slangy je rovněž charakteristické časté střídání příslušníků, naopak u slangů, u nichž nedochází k tak časté obměně mluvčích, je slovní zásoba poměrně stabilní. „Variabilita slangového výraziva je podmiňována i tím, že ve zmíněných prostředích jsou vedle sebe lidé různých zájmů, povahového založení i vzdělání. Pokud jde o vztah vzdělání ke slangům, není možno vyslovit přímou souvislost s jeho úrovní.“³⁹

5.5.4 Psychické faktory

Význačným mimojazykovým aspektem slangu jsou psychické faktory, které se projevují dvěma způsoby, jednak snahou mluvčího z určitého prostředí jazykově vyjádřit exkluzivitu dané činnosti, jednak snahou o začlenění se do kolektivu a ukázat sounáležitost se skupinou. Druhý způsob je význačný pro nově se začleňující jedince do příslušného prostředí. Užití slangu je chápáno jako vnější symbol příslušnosti k pracovnímu nebo zájmovému společenství.

---

³⁸ HUBÁČEK 1987: s. 25.

³⁹ HUBÁČEK 1979: s. 26.

5.6 Zkoumání slangu

Dle jazykovědce Jiřího Nekvapila lze zkoumat slang třemi způsoby. Prvním způsobem je přístup lexikografický, k němuž se také přiklání Jaroslav Hubáček ve své publikaci *O českých slanzích*, z níž jsme vyšli ve výše uvedeném popisu slangu. Druhým přístupem je zkoumání z hlediska gramatiky, respektive pomocí slovotvorných analýz. Třetím způsobem, jenž Nekvapil uvádí ve své stati, je přístup komunikační, který se podle něj uplatňuje při zkoumání slangu nejméně.⁴⁰

5.7 Uživatelé slangu

Jak již bylo zmíněno, slangy můžeme dělit na pracovní a zájmové. Jedinec jako uživatel slangu se může pohybovat v několika různých sociálních prostředích, a tudíž užívat nespočet různých slangů. V komunikaci tak může docházet k mísení slangů, jejichž prostředí, specifická činnost nebo situace si jsou podobné. Je důležité mít na paměti, že jedinec – uživatel slangu se v jistém prostředí pohybuje častěji než v jiném, a tak i jeho užívání určitého slangu je dominantnější. Tato skutečnost se odráží v jazykovém vyjadřování. K znalosti různých slangů, ať už aktivní či pasivní přispívají média, která ve snaze přiblížit se určité skupině diváků a čtenářů volí ve svém jazykovém projevu slangismy.⁴¹

5.8 Slovní zásoba slangu

Slangy jsou charakteristické svou slovní zásobou. Jedná se především o nespisovná pojmenování, která se vyskytují vedle odborné terminologie. Na rozdíl od odborných termínů slouží slangismy k mluvené komunikaci. Výhodou slangových výrazů je jejich ekonomické vyjádření a jednoduchá zvuková realizace. Důvodem vedoucím ke vzniku slangového výrazu může být potřeba vyjádření expresivity a sounáležitost s určitou sociální skupinou.

Základním kamenem všech slangů je odborná terminologie dané oblasti. Existuje několik postupů, které slouží ke tvorbě nových pojmenování, v tomto případě slangismů.

5.8.1 Přejímání z cizích jazyků

Z historického hlediska byla čeština již od počátku ovlivňována okolními jazyky. Abychom mohli určit, které slangismy jsou v češtině přejaté z cizích jazyků, musíme se nejprve zaměřit

---

⁴⁰ NEKVAPIL 1987: s. 27.

⁴¹ NEKVAPIL 1987: s. 28, 29.

na odbornou terminologii zkoumané oblasti, v našem případě na terminologii sportovní, respektive atletickou.

„Cizojazyčné lexikální prvky se dostávaly do češtiny různým způsobem, především k nám pronikaly přímým stykem se sousedními národy. V historii zprostředkovávali přejímání cizích slov často ti domácí uživatelé, kteří byli díky svému povolání v přímém styku s příslušníky cizích národů (např. obchodníci), a dále ti cizinci, kteří k nám přicházeli za účelem přechodného nebo trvalého pobytu (např. němečtí horníci, řemeslníci a obchodníci ve středověku, italští stavitelé a hudebníci v době renesance a baroka apod.)“⁴²

Cizí slova, která čeština po dobu svého vývoje přejímala, byla slova, jež označovala nová fakta hospodářská, přírodní, politická nebo jiná specifika života. Nejlépe se infiltrují do běžné slovní zásoby taková cizí slova, která označují prostředky denní potřeby a potraviny. V průběhu vývoje českého jazyka byla období, kdy se jazykovědcům zdálo, že přejímání cizích slov již bylo nadměrné, a proto usilovali o purismus.

5.8.2 Přejímky z latiny a řečtiny

Přejímání slov z latiny probíhalo od dob pračeštiny až do 19. století. Přejímala se především slova, která se týkala církve, kultury, lékařství, farmacie apod. V dnešní češtině můžeme narazit i na výrazy původně řecké, jež byly latinizovány. Takové výrazy jsou převážně součástí odborné terminologie. *„Příklady v současné době frekventovaných slov přejatých z latiny: alibi, cirkus, civilizace, cyklus, delirium, doktor, existence, federace, génius, individuum, ministr, relaxace, republika, seminář, senát, speciální, student, škola, termín, univerzita aj.“⁴³*

Z řečtiny se přejímala nejčastěji slova z oblasti církve, literatury, vědy, matematiky, psychologie a sportu. Nejhojněji se z řečtiny čerpalo v období humanismu. Dodnes se v češtině dochovaly výrazy: *ateista, atlet, biologie, demokracie, dialog, disk, dramatik, encyklopedie, energie, fyzika, hyperbola, monarchie, patos, pedagogika, stadion, typ, tyranie, varhany.*⁴⁴

---

⁴² SVOBODOVÁ 2007: s. 11.

⁴³ SVOBODOVÁ 2007: s. 15, 16.

⁴⁴ SVOBODOVÁ 2007: s. 16.

5.8.3 Přejímky z němčiny a angličtiny

Přejímek z němčiny je v jazyce českém nejvíce. K přejímání germanismů docházelo od pračeštiny až do konce druhé světové války v roce 1945. Z němčiny se přejímaly výrazy spisovné, týkající se kulturních nebo technických oblastí. Mezi ty nejstarší germanismy, u nichž již dnes nevnímáme cizí původ, patří slova: *cihla, děkovat, muset*. Z němčiny se také přejímaly slangismy a argotismy, např.: *fantazírovat, holdovat, majznout, pucovat apod.*

Z angličtiny se začalo přejímat až ve 20. a 30. letech 20. století a přejímá se v podstatě dodnes. Nejčastěji se přejímají výrazy z oblasti sportu, ekonomie, hudby či masmédií. Nejfrekventovanější jsou slova: *hokej, out, play off, smeč, snowboard, volej, diskont, internet, komputer, skener, pop music, prime time, talkshow atd.*⁴⁵ V české atletické terminologii se jedná o slova *doping, jogging, sparingpartner, sprint, rekordman, finišman, klub, liftink, skipink, mítink, strečink, trénink, benchpress, handicap, steeplechase, finiš* a z němčiny výraz *tretra*.

5.8.4 Přejímky z dalších jazyků

Do češtiny se přejímalo také z dalších jazyků. Od konce 19. století do počátku 20. století se přejímalo z francouzštiny, italštiny nebo španělštiny. Přejímky z románských jazyků si většinou zachovávají původní pravopis a výslovnost, která se přizpůsobuje češtině jen v nezbytné míře. Většinou se jedná o slova, týkající se umění.

V obrozeneckém období se hodně přejímalo z ruštiny, a to zvláště v jazyce básnickém a v odborných názvoslovích. Přejímky z ruštiny se hojně využívaly v období po druhé světové válce až do roku 1989. V češtině také můžeme nalézt přejímky z jiných slovanských jazyků, z polštiny a ze slovenštiny.

Ani přejímky z afrických nebo asijských jazyků nejsou v češtině výjimkou. Dále také můžeme ve slovní zásobě objevit přejímky z arabštiny, turečtiny, čínštiny, japonštiny, perštiny nebo hebrejštiny. Dále Dana Svobodová připomíná tzv. mezinárodní výrazy, které jsou nazývány evropeismy nebo internacionalismy. „*S postupující globalizací světa se stává hranice mezi evropeismy a internacionalismy vágní. Tento typ přejatých slov reprezentuje pojmenování významných kulturních, společenských a technických skutečností a jevů; běžně jsou takto označovány především přejímky novodobé.*“⁴⁶

---

⁴⁵ SVOBODOVÁ 2007: s. 16.

⁴⁶ SVOBODOVÁ 2007: s. 18.

Pro náš výzkum v oblasti atletické terminologie a atletického slangu jsou stěžejní přejímky z latiny, řečtiny, němčiny a angličtiny.

5.9 Slootovorné procesy

5.9.1 Derivace

Derivace neboli odvozování je nejčastějším typem slootovorných procesů. Hlavní motivací pro užití tohoto procesu je univerbizace výrazu. Odvozování probíhá pomocí prefixů, sufixů nebo smíšeně. Základem bývají jmenné i slovesné základy slov domácích i slov cizího původu. Při procesu odvozování může docházet k hláskovým alternacím v základu slov. Jak uvádí Jaroslav Hubáček ve svém článku o onomaziologických procesech, nejproduktivnějšími příponami u jmen jsou přípony – ka (-čka, - ovka, -ička, -ačka, -enka), -ák, -ař/-ář. Přídavná jména se odvozují nejčastěji příponami – ský, - cký, -ní, ový. U sloves je nejčtenější příponou – ovat.⁴⁷

5.9.2 Kompozice

Proces kompozice – skládání se neužívá tak často jako odvozování, ale stejně jako u odvozování je hlavní motivací univerbizace výrazů. Výsledným výrazům se říká složeniny. Složeniny vznikají skládáním různých komponentů, které jsou domácího nebo cizího původu.

5.9.3 Zkracování

Zkracováním se v jazyce, respektive slangu tvoří hlavně slova zkratková nebo iniciálové zkratky. Jednou z motivací je kratší a na výslovnost jednodušší vyjádření. Další motivací může být snaha o jazykový humor a hravost.

5.10 Transpoziciční procesy

„Mezi těmito postupy je na prvním místě sémantické tvoření, pro něž je charakteristické využívání domácí nebo zdomácnělé slovní zásoby tak, že se rozmnožuje počet významů užitých pojmenování; dochází tu k sémantickým posunům uvnitř domácích nebo zdomácnělých názvů na základě systémových vztahů mezi významem základním (výchozím) a významem přeneseným (druhotným). Zároveň se výrazně uplatňují i faktory psychické.“⁴⁸

---

⁴⁷ HUBÁČEK 1975

⁴⁸ HUBÁČEK 1975

5.10.1 Metaforické tvoření

Proces metaforického přenesení významu, je v podstatě využití výrazu ze spisovného jazyka, kterému přisoudíme nový specifický význam. Nový význam však musí z části vycházet z významu původního. Motivací může být potřeba vyjádřit novou skutečnost, která je podobná původnímu významu užitého výrazu, nebo interpretovat jistou expresivitu.⁴⁹

5.10.2 Metonymické tvoření

Tvoření slangového výrazu na základě metonymické podobnosti je v procesu produkce nových slangismů poměrně časté. Slangismy se tvoří metonymicky na základě přenesení věcného významu mezi původním a novým výrazem. Stejně jako u tvoření metaforického i u tvoření metonymického dochází k sémantickému posunu. Rozdílem mezi metaforickým a metonymickým tvořením slov je potřeba vyjádření expresivity. Zatímco pro metaforické tvoření slov je expresivita zásadní, pro tvoření metonymické nikoliv. Naopak metonymické tvoření slov si klade za cíl vyjádřit skutečnost zřetelně a jasně.⁵⁰

---

⁴⁹ HUBÁČEK 1975

⁵⁰ HUBÁČEK 1975

6. Sportovní slang

Lexikální jednotky, jež jsou přítomné ve vyjadřování z oblasti sportu, mají rozmanité stylové rozvrstvení. Sport a pohyb je v dnešní době součástí života každého jedince, a tak i sportovní slang má širokou základnu uživatelů. Sportovní slang však není prostředkem vyjadřování pouze aktivních sportovců, nýbrž i diváků, fanoušků a dalších aktérů sportovní sféry.

Sportovní slang je jazykovědci charakterizován jako vrstva nespisovných lexikálních jednotek a frazeologismů. Jednotlivé slangové lexikální jednotky se vyskytují v projevech ústní komunikace, kdy mluvčí používá hlavně hovorovou vrstvu spisovného jazyka nebo obecnou češtinu. „*Distribuce slangových jednotek a jejich charakter, poměr výraziva nespisovného a normalizované terminologie, míra rozšíření a obecná znalost daných lexikálních jednotek se v jednotlivých sportovních odvětvích liší. Konkrétní situace je výsledkem působení mnoha faktorů.*“⁵¹

Jak dále uvádí Václav Flegl ve své stati o sportovním slangu, jedním z hlavních faktorů je charakter dané sportovní činnosti, jestli se jedná o sport kolektivní, či individuální. Objemné a nestálé celky představují např. slangové jazykové jednotky ve sportovních hrách. V závislosti na tomto faktu, je také poměr jednotek terminologických a slangových. V některých sportech je vyjadřování terminologickými jednotkami záležitostí jisté prestiže, těchto sportovních odvětví je však poměrně malé množství. Opačný rys lze pozorovat u většiny sportů, kdy komplikovaná terminologie napomáhá rozvoji slangu, který je potom také přejímán např. publicisty a novináři.

Na rozsahu a struktuře sportovních slangů se podílejí faktory sociální. Sporty, jež jsou populární a masově rozšířené, mají větší počet mluvčích (sportovci, trenéři, diváci, sportovní novináři apod.). Mluvčí rozšířenějších, populárnějších sportů se prokazatelně více podílejí na vyjadřování neaktivních aktérů (diváků).

6.1 Zrod sportovního jazyka v češtině

Historické doklady o vzniku sportovní terminologie a sportovního slangu jsou poněkud chabé, neboť se této sféře nevěnovala patřičná pozornost jazykovědců a dalších badatelů. Sport do českých zemí pronikal jako módní záležitost z okolních států a přinášel si s sebou i sportovní jazyk, proto sportovní terminologie i slang je v češtině většinou přejatý z cizích jazyků.

---

⁵¹ FLEGL 1987: s. 206.

Některé kolektivní sporty, např. míčové hry mají společné, příbuzné okruhy výraziva. Lze také sledovat tendenci sjednocování terminologie několika sportů, jež mají vzájemnou podobnost. Tento jev posléze vede k velkému počtu pojmenování, která mají interslangovou povahu, tudíž se mohou vyskytovat v projevech mluvčích z několika různých sportovních odvětví mimo jiné i v atletice.

„Sportovní slang představuje stále živou a proměnlivou oblast, jejíž dynamika působí i na pohyb slovní zásoby spisovného jazyka. Sledujeme-li stylovou charakteristiku slangových lexikálních jednotek v základních slovníkových dílech, najdeme mnoho dokladů, které svědčí o trvalém pronikání původně slangových výrazů do lexika spisovného jazyka. Značný počet takovýchto jednotek ztrácí dokonce stylovou příznakovost.“⁵²

6.2 Sportovní publicistika

Významným zdrojem poznání sportovního slangu je sportovní publicistika, již máme doloženou nejen v psané podobě, nýbrž i zvukově, případně ve spojení s obrazem. Jazykové vyjadřování sportovních novinářů a komentátorů je silně ovlivněno časem a extrémními komunikačními okolnostmi. Vycházíme však z předpokladu, že je směřodátným zdrojem informací o podobě sportovního slangu. Jak psané, tak i mluvené projevy mají téměř stejné podmínky a stejné aspekty, jež vyjadřování ovlivňují. Nejdůležitějšími aspekty jsou jazyková správnost, dodržování spisovné normy a znalost struktury jazyka. Dalším zásadním požadavkem je funkčnost a aktuálnost textu, úkolem publicisty proto je vhodně a účelně volit jazykové prostředky. Při psaní nebo komentování by redaktor neměl opomíjet ani odbornou správnost, tedy měl by znát odbornou sportovní terminologii daného sportu.

Volba jazykových prostředků spisovných i nespisovných je vždy individuální záležitostí, závisí na subjektu adresáta, na expresivnosti prostředí, na nezbytnosti využití různých synonymních prostředků apod. Jak uvádí Václav Flegl ve své stati o sportovní publicistice, nesmírně komplikovaným faktorem je zřetel k posluchačům a čtenářům, neboť snahou redaktora či komentátora by mělo být zprostředkování účasti na soutěži a informování adresáta o průběhu závodu. Redaktor musí brát v potaz, že okruh adresátů je velmi široký a mimo jiné zahrnuje také odborníky a pravidelné i náhodné diváky či čtenáře. „*Sami pracovníci sportovních redakcí považují za silnou motivaci k uplatnění slangových prostředků*

---

⁵² FLEGL 1987: s. 207, 208.

*snahu o navázání kontaktu s diváky, respektování jejich mentality, ale také pocit nutného vyjádření vlastní důvěrné znalosti daného prostředí. “*⁵³

---

⁵³ FLEGL 1987: s. 209.

7. Sběr slangových výrazů

Shromažďování materiálu pro výzkum slangu není nikdy jednoduchý, neboť se jedná o poměrně zdoluhavý proces, který může mít nejistý výsledek. Zaměříme se tedy nejprve na to, co by měl člověk, jenž chce zkoumat slang, udělat. Jak uvádí Jaroslav Suk v publikaci *Současný český jazyk: lexikologie: (nauka o tvoření slov, lexikografie, slang)*⁵⁴, jedinec zkoumající slang by se nejdříve měl seznámit se slangovými slovníky z oboru, pokud existují, prostudovat jazykovědné práce z oblasti slangu, žargonu, sociolektu apod., podívat se do specializovaných časopisů, odkud je možné čerpat materiál a znát terminologii konkrétního oboru.

Při samotném výzkumu v terénu, by se měl podle Jaroslava Suka jazykovědec chovat nenápadně a neprozrazovat, že se jedná o výzkum, neboť by mohl mluvčí ovlivnit a tím by došlo ke zkreslení komunikace. Dle Suka je důležité zaznamenávat reálně se vyskytující tvary jednotlivých pojmenování, jazykovědec nesmí manipulovat ani hypoteticky přetvářet reálné výrazy. Výjimkou je, když od jednoho výrazu užívají mluvčí několik různých forem, v tomto případě lze slovníkový tvar odvodit.

Jaroslav Suk ve své stati nedoporučuje se při zkoumání slangu soustředit pouze na psané texty, neboť jsou tyto výrazy mnohdy zaznamenávány subjektivně. Zpracování nasbíraného materiálu psaného či audiozáznamu musíme seřadit abecedně a neopomenout přitom všechny důležité kategorie. Zpracovaný materiál bychom měli podrobit analýze a položit si několik zásadních otázek. Při sestavování slovníku postupujeme dle abecedního řazení tzv. hnízdově, podle kořene slov.⁵⁵

---

⁵⁴ MALIŠ 1997

⁵⁵ MALIŠ 1997: s. 69-71

8. Historie atletiky

Dříve než se začneme věnovat rozboru samotné atletické terminologie a následně i slangu, musíme nejprve pojednat o historii královny všech sportů, neboť historický a věcný kontext nám pomůže objasnit, jak terminologie a slang v atletice vznikaly a jak fungují. „*Touha porovnávat, kdo je rychlejší, silnější či šikovnější, dřímá více či méně hluboko ukrytá v každém z nás od počátku lidstva. Už v pravěku platilo, že kdo je lepší „atlet“, má vyšší šanci na přežití, neboť fyzické dispozice předurčovaly schopnost opatřit si potravu.*“⁵⁶

Slovo atletika má etymologický původ v řečtině, proto je za kolébku atletiky považováno antické Řecko. Od řeckého výrazu *áthlon*, které znamená cenu či boj o cenu, se v pozdější době odvodil název sportovního odvětví. Atletické disciplíny byly součástí pětiboje, ve kterém se závodilo na starověkých olympijských hrách již v 8. století před Kristem.

8.1 Starověké olympijské hry

Antické Řecko je mnoha historiky pokládáno za počátek moderní civilizace. Toto tvrzení se mimo jiné opírá také o fakt, že starověké Řecko mělo velký vliv na politiku, umění, vědu, filozofii a náboženství. Staří Řekové důsledně dodržovali náboženské zvyky a rituály, které známe ze starověkých mýtů a legend. Dalším faktem, jež víme z dochovaných literárních pramenů, je skutečnost, že Řecko bylo rozděleno na mnoho částí, kterým se říkalo *poleis*, a které měly podobu městských států. Tyto státy se mezi sebou střetávaly na hrách, jež byly věnovány antickým bohům. Historikové se domnívají, že se hry v Olympii konaly již od 11. století př. n. l. Dokonce se traduje legenda, podle které byli zakladateli a prvními závodníky samotní řečtí bohové.

Dle historiků se první olympijské hry konaly roku 776 př. n. l. a měly svůj pevně daný sportovní program. Zpočátku trvaly hry pouze jeden den, později s narůstající důležitostí olympijských her se počet dní zvýšil na pět. Nejprve se na olympijských hrách závodilo pouze v disciplíně zvané *dromos*, což byl jednoduchý běh na vzdálenost jednoho stadia (192,27 m.). Časem se do sportovního programu dostávaly i další atletické disciplíny. Významnými běžeckými disciplínami byly běhy *diaulos* (běh na délku dvou stadií), *dolichos* (běh na 7, 12 nebo 24 stadií) a *hoplítodromos* (běh těžkooděnců se štítem a přilbou).

Na olympijských hrách se nesoutěžilo pouze v běžeckých dovednostech. Oblíbenou součástí her byl pětiboj, jenž se skládal z dromu, zápasu, skoku do dálky a z hodu diskem a oštěpem.

---

⁵⁶ SLAVÍK 2016: s. 9.

Nebezpečnou součástí her byla jezdecká soutěž zvaná *hippodrom*, jejíž program se neustále měnil.

Jak uvádí Josef Dovalil ve své publikaci *Olympismus*⁵⁷, největšího rozkvětu se olympijské hry dočkaly na počátku 5. století př. n. l., kdy se závodníci, respektive atleti stávali slavní a obdivováni. Sláva a obdiv těmto sportovcům přinášela nejen vnitřní uspokojení, ale také hmotné výhody v podobě stravování, bydlení apod. Jednou z důležitých výhod bylo zproštění od odvádění daní.

8.2 Počátky atletiky na českém území

Přesně datovat počátky nějakého sportu, kulturního období či dokonce vědního oboru je téměř nemožné, můžeme jen předpokládat či se opírat o dobové kroniky. Stejně tak je tomu i u atletiky. Informace o historii atletiky na českém území zachycuje především publikace, která byla vydána na počest oslav 120. výročí existence české atletiky. Autoři uvádějí, že první důležitý moment, jenž dokládá počátky atletiky u nás, zaznamenali zbraslavští opati Ota a Petr Žitavský. V jejich Kronice zbraslavské ze 14. století se můžeme dočíst o události, jež se uskutečnila 2. června 1297 při slavnostní korunovaci českého panovníka Václava II. Kronikáři uvedli, že několik nahých účastníků oslav běhalo na počest korunovace, což byla v té době nevídaná věc.

Další zmínka o běžcích, kteří mezi sebou závodili, pochází z poloviny 15. století a je uvedena ve viničních knihách. Záznam dokládá fakt, že lidé využívali vyšlapané cesty na vinicích a závodili tam mezi sebou v běžeckých disciplínách. Tato skutečnost vedla k tomu, že na jarmarcích, kde se prodávaly různé výrobky a objevovaly pouťové atrakce, se začalo soutěžit v běhu. Tyto závody přitahovaly stále více diváků, kteří se mohli zúčastnit běžeckých soutěží, nebo si vyzkoušet i další disciplíny. Jednou z nejpopulárnějších disciplín byl v té době hod toušem, jenž byl obdobou dnešního disku, do dálky a jehož tradice přetrvala až do 19. století.

„Vilém z Rožmberka odměňuje vítěze klání sty tolary, ale nejsou to samozřejmě jen peníze, které přitahují veřejnost ke sportování; pobídky k pohybu znějí i z povolaných lékařských úst, či lépe řečeno spisů. Kopp z Raumenthalu, jenž se staral o zdraví císaře Ferdinanda I., v roce

---

⁵⁷ DOVALIL 2004

1536 vydal *Regiment zdraví*, v němž explicitně vyjadřuje přesvědčení, že tělesné cvičení je prospěšné.⁵⁸

Prospěšnost sportování potvrzuje také další lékař Hippolytus Guarinonius působící u Rudolfa II. Dokonce i v dílech Jana Amose Komenského najdeme zmínku o atletice. V učebnici *Orbis pictus* zmiňuje běžecké závody a ve spise *Brána jazyků* otevřená uvádí, odkud a kam závodníci běhali.

Některé tradiční závody se pořádají dodnes, například jemnický běžecký závod u příležitosti slavnosti Barchan. Dle staré pověsti se jedná o závod čtyř poslů, který se poprvé uskutečnil v roce 1312, když se král Jan Lucemburský vydal se svým početným vojskem na výpravu proti loupežníkům. Svou manželku Elišku Přemyslovnu nechal v bezpečí za hradbami města Jemnice, ale nezapomínal ji o všem informovat, a tak posílal posly s pergameny z bojiště. Královna nejrychlejšího posla odměnila barchetovým náprsníkem, druhého obdarovala šátkem, odměnou pro třetího byly punčochy a čtvrtý obdržel věnec. Od této chvíle se pravidelně pořádala soutěž v běhu čtyř poslů a celá slavnost Barchan je zapsána na Seznam nemateriálních statků tradiční lidové kultury České republiky.

V 18. století se běh, jenž byl doposud zábavnou kratochvílí a přátelským soutěžením, stal pro zdatné, rychlé a vytrvalé běžce zaměstnáním. Nahlédneme-li do dobových terminologií, zjistíme, že běžcům, pro něž byl běh zaměstnáním, se říkalo *laufr* nebo *běhoun*. Pracovní náplní pro tyto běžce byl běh před kočárem, aby dal na vědomí, že přijíždí někdo vznešený, dále také rychlé doručování zpráv apod. „*Jaká byla nezbytná kvalifikace pro pozici laufra? Pro lepší představu nám poslouží inzerát z roku 1780, který vyšel v Prager Postzeitung: dobrý běžec, dobře rostlý, do 25 let, svobodný, věrný, poctivý, střízlivý a příkladného chování. A co naopak nabízel zaměstnavatel? Jako plat šestnáct zlatých a bílých vest a střevíců, kolik jich jen dotyčný spotřebuje.*“⁵⁹ V dobových záznamech se dokonce dochovalo jméno nejlepšího laufra Jana Antonína Fockeho, který své kvality prokázal, když překonal trasu dlouhou 200 kilometrů, za svým pánem, jenž se léčil v Karlových Varech.

Z doby, kdy se běh stal povoláním, pochází mnoho písemných dokladů o běžcích, kteří svými schopnostmi očarovali tehdejší společnost. I přestože se na pozice laufců hledali mladí muži, stávající běhouni své povolání vykonávali po dlouhá desetiletí. V publikaci *Sto let*

---

⁵⁸ SLAVÍK 2016: s. 9.

⁵⁹ SLAVÍK 2016: s. 9.

*královny*⁶⁰ sportovního historika Jana Jirky je zmínka o laufrovi Janu Syrovém, který u příležitosti oslavy svých sedmdesátých narozenin zorganizoval běžecký závod, takový, jak ho známe dnes.

Významným rokem nejen v historii atletiky byl rok 1814, v němž došlo k obnovení jezuitského řádu a k zařazení pohybové aktivity, jako součást povinné školní docházky. Vzestup tělesné kultury však netrval dlouho, jelikož zástupci vysoké šlechty v Praze se domnívali, že běh odvádí pozornost od vykonávání práce. Běžci si tak museli žádat o povolení na příslušném úřadě, aby mohli v Praze běhat či pořádat sportovní klání. Závodit v té době mohli pouze muži, ženám byl sport zakázán. První známou českou běžkyní byla až Antonie Sanderová, která i přes všechny zákazy a nevyslyšené prosby běžela závod ze Staré Boleslavi do Benátek nad Jizerou.

Průlomovým rokem se stal rok 1848, kdy Jan Malypetr v Praze v ulici Panské zakládá 1. října Malypetrův tělocvičný ústav. V tělocvičně se setkávají muži z různých společenských vrstev. Cvičí zde studenti, učitelé, buditelé národa a mnoho dalších, mezi nimi také Jan Evangelista Purkyně, Karel Jaromír Erben či František Ladislav Čelakovský. S těmito pány sepisuje Jan Malypetr první českou sportovní terminologii. Malypetr se významně podílel také na vzniku Tělocvičné jednoty pražské v roce 1862, které se později začalo říkat Sokol. Zde začíná působit Miroslav Tyrš, který získává funkci tělovýchovného náčelníka. Po dobu pěti let se nepovedlo zorganizovat žádné závody, ale v lednu 1867 se podařilo uspořádat závod ve skoku dalekém, v němž zvítězil Jan Kahovec. „*S trochou nadsázky můžeme říct, že již začíná dělení na halovou a venkovní sezónu, po lednové premiéře v tělocvičně se v květnu závodí na Rohanském ostrově, nejčastěji se kombinuje právě skok do dálky s během, ale postupně přibývá i skok do výšky a skok o tyči. Počet závodů rychle roste, konají se i v Brně a Olomouci, objevují se závodníci ze zahraničí.*“⁶¹ Závody byly pro atlety čím dál tím atraktivnější, ve hře byla nejen finanční odměna, ale také mnoho věcných cen, které byly mnohdy velmi kuriózní. Závodníky neodrazoval ani fakt, že pravidla pro jednotlivé disciplíny nebyla zcela ustanovena a plně formulována.

Významnou osobností českého sportu byl bezesporu Maxmilián Švagrovský, rodák z Roudnice nad Labem, jenž 23. dubna 1882 zakládá spolu s dalšími sportovními nadšenci atletický klub Český Athletic Club Roudnice, který zastřešoval i další sporty. Maxmilián Švagrovský procestoval v mládí mnoho zemí a ze zkušeností z cest mohl po návratu domů

---

⁶⁰ JIRKA 1997

⁶¹ SLAVÍK 2016: s. 10.

čerpat. Osobnost tohoto schopného a uvědomělého muže je rovněž spjata se zrodem české sportovní žurnalistiky. Proto není divu, že od roku 1893 začal vydávat Sportovní obzor, v němž vycházejí články od Oskara Johna Lažnovského, který díky lásce k atletice a znalosti angličtiny informuje čtenáře o dění nejen domácím, ale i zahraničním.

Organizace, která by zastřešovala všechny atletické spolky, kluby a sdružení stále ještě v českém sportu chyběla. I přes tento nedostatek se podařilo v roce 1890 uspořádat první mistrovství Čech. Velkým problémem však byla stále pevně nestanovená pravidla. Také disciplíny samotné procházely leckdy zvláštním vývojem. Například překážkový běh se od toho dnešního lišil velmi, dalo by se říci, že tato disciplína dříve vypadala spíše jako opičí dráha. Ani technika skoků nebyla taková, jak ji známe dnes, skákalo se pouze z místa. Hody se házely obouruč a výkony hozené pravou a levou rukou se sčítaly. Největší kuriozitou byl pravděpodobně tzv. trojnohý běh, kdy byly nohy dvou atletů k sobě svázané a sportovci museli běžet spolu. Mezi atletické disciplíny patřilo také přetahování lanem, běh s vejcem na lžici nebo například kop fotbalovým míčem do dálky.

Popularita sportu a atletiky rostla, a tudíž i terminologie, která se hojně vyskytovala v žurnalistice, byla lidem více na očích. Na názvosloví se začala snášet kritika z různých stran. Hlavním důvodem byly termíny převzaté z angličtiny, kterým údajně veřejnost nerozuměla.

V roce 1890 byl u zrodu prvního ryze atletického klubu AC Praha John Lažnovský. Tento klub poté pořádá mnoho atletických závodů, a dokonce své atlety posílá na zahraniční závody. Ke kýženému sjednocení pravidel atletických disciplín dochází v roce 1894, jež zahrnuje také povinnosti atleta včetně závodního oděvu. Roste počet atletických klubů, mezi nejaktivnější kluby patřily Athletic Club Roudnice, AC Praha, AC Sparta, AC Humpolec, AC Plzeň a AC Žižkov.

8.2.1 Česká atletika v 19. století

Na konci 19. století se v hlavách českých atletů a atletických funkcionářů začínala rodit myšlenka o založení organizace, jež by zastřešovala atletické dění v zemi. Inspirací pro ně bylo založení Mezinárodního olympijského výboru v roce 1894 a konání prvních olympijských her v Aténách v roce 1896. Ovšem založení unie, která by spravovala českou atletiku, nebylo jednoduchým procesem. Naštěstí se v roce 1896 ustanovil výbor, který měl za úkol zařídit potřebné kroky k založení unie, do čela tohoto výboru se postavili Václav Rudl a Josef Rössler-Ořovský. Přes všechna úskalí a zdlouhavá vyjednávání s rakouskými úřady se

podarilo založit Českou amatérskou atletickou unii, pod níž spadala kromě atletiky i řada dalších sportů (plavání, lyžování, kopaná, jachting a tenis). První valná hromada unie se konala 8. května 1897, a toto datum se stalo historickým milníkem v dějinách české atletiky.

„Výrazným atletickým krokem dopředu bylo schválení prvního závodního řádu v roce 1900. Jaká specifika tehdejší atletické souboje měly? Například startovní povely. První zněl: „Pánové, jste hotovi?“ Pak následoval pokyn „Pozor!“ a po něm výstřel. A když běžec start ulil? Jeho start se posunul zpět, pak podruhé, vždy o setinu vzdálenosti, na níž se závodilo. Za třetí prohřešek následovalo vyloučení.“⁶²

Spory a rivalita dvou pražských atletických klubů Sparty a Slavie zapříčinila velké neshody mezi představiteli ČAAU. V důsledku konfliktů došlo v roce 1903 k založení Českého atletického svazu. Nadále vedle sebe existují Česká amatérská atletická unie i Český atletický svaz. Toto dvojvládní však nemohlo nikdy dobře fungovat, neboť atletické kluby v jednotlivých otázkách váhaly, na čí stranu se mají přiklonit. Co se týče účasti českých sportovců na olympijských hrách, tak první účast si Češi odbyli na olympiádě v Paříži v roce 1900, kdy získal pro českou atletiku první olympijskou stříbrnou medaili František Janda-Suk za hod diskem.

8.2.2 Prvorepubliková atletika

Důležitým rokem pro českou atletiku se stal rok 1920, kdy je přijata do Mezinárodní amatérské atletické federace. Příjemné chvíle střídají ty méně příjemné, když z finančních důvodů nemůže svaz vyslat svého delegáta na kongres do Švýcarska. Po celé republice probíhá výstavba atletických stadiónů, vzrůstá počet závodů i závodníků, čeští atleti již běžně cestují na mezinárodní závody. Oblíbenost si získává speciální sportovní obuv na atletiku, přestože jsou tretry značně nedostatkovým zbožím. Sportovní duch a solidarita atletů se odráží nejen při závodech, ale dokonce si atleti navzájem půjčují své tretry.

V roce 1925 se koná první závod v desetiboji, v němž ustanovil československý rekord Ladislav Dostál, se ziskem 5300 bodů. *„Zatímco muži v mezinárodní konkurenci většinou sledovali boje nejlepších s odstupem, československá ženská atletika přes mnohé peripetie patřila k nejlepším na světě.“⁶³*

---

⁶² SLAVÍK 2016: s. 29.

⁶³ SLAVÍK 2016: s. 65.

Po třináctiletém čekání na druhou českou olympijskou medaili, vybojuje na hrách v Los Angeles v roce 1932 bronz koulař František Douđa, který byl jedním ze tří československých atletů účastnících se těchto her. V roce 1934 se konalo první mistrovství Evropy, na němž jediný cenný kov opět vybojoval František Douđa. Funkcionáři byli velice zklamaní, že výprava nepřivezla více medailí. Časopis Lehká atletika, který vydával pražský atletický klub Slavie, tehdy napsal, že za špatné výsledky může hlad závodníků, neboť dostávali málo výživnou stravu. „*Významnou událostí se stalo budování strahovského komplexu se sletovým a atletickým stadionem. Poprvé se na něm atleti představili v květnu 1935 při utkání Prahy a Brna, kdy za pětikorunové vstupné sledovalo vítězství metropole v deštivém počasí 500 diváků. Dnešní Rošického stadion byl tehdy jediným se standardní 400metrovou škvárovou dráhou. O rok později se na protest proti přidělení olympijských her nacistickému Berlínu konaly na Strahově Lidové hry. Na ideologicky výrazně poznamenaných, ale organizačně úspěšných hrách v Berlíně slavila československá atletika jediný výraznější úspěch. Na chodecké padesátce skončil těsně pod stupni vítězů Jaroslav Štork.*“⁶⁴

8.2.3 Česká atletika za druhé světové války

Hrůzy druhé světové války se promítly do životů mnoha lidí, sportovce nevyjímaje. Některým vzala válka možnost uspět ve světě sportu, jiným vzala dokonce možnost žít. Velkou ztrátou byla smrt Evžena Rošického, kterého v roce 1942 popravili na kobyliště střelnici, bylo mu teprve sedmadvacet let. Tragický osud měl i další výborný běžec Oskar Hekš, jenž byl osmý na olympiádě v Los Angeles. Tento židovský atlet byl deportován do koncentračního tábora a zemřel v plynové komoře. Smrti neunikli ani předseda atletické unie Vítězslav Mečíř a lékař Jan Vignati, kteří organizovali protinacistický odboj. Jedna atletická rodina, jež žila v Praze, a její synové závodili za Slavii, ukrývala Josefa Gabčíka a Jana Kubiše, kteří vykonali atentát na Reinharda Heydricha. Rodina nikdy nebyla nacisty odhalena a potrestána.

Během války se atletickým klubům nevede příliš dobře, nekonají se mistrovské závody ani mezistátní utkání. Nekonají se ani olympijské hry či mistrovství Evropy. „*Během války jsou rozpuštěny tělovýchovné organizace, nejprve v roce 1941 Sokol, poté i Orel, katolická organizace s početnou základnou zejména na jižní Moravě, která od 20. let organizovala vlastní atletické závody i svá mistrovství. Po uzavření vysokých škol nemohou dále fungovat pražský a brněnský klub vysokoškolského sportu, jeho členové tak hledají nové působiště.*

---

⁶⁴ SLAVÍK 2016: s. 67.

V Praze vzniká nový Národní sportovní klub, v Brně přechází většina vysokoškoláků do Moravské Slavie, která během války získává tituly v soutěžích družstev.“⁶⁵

Česká atletika se v této době držela na vodou hlavně díky Františku Vojtovi, který se zasloužil o nárůst kvalifikovaných trenérů, jichž byl velký nedostatek. Protože atleti nemohli vycestovat do zahraničí, aby si poměřili síly se závodníky z jiných států, vznikla v Čechách divize a první liga. Pořádají se závody a hry (Choceňské a Valašské), které umožňují atletům zlepšovat výsledky. Důležitou zásadou atletiky v této době byl princip amatérismu, který zakazoval přijímat peněžní či drahé věcné odměny za výkon nebo přestup do jiného klubu. Přesto se našlo pár hříšníků, kterým byla za přijetí peněz pozastavena sportovní činnost.

Po válce bylo podstatným krokem obnovit chod některých atletických organizací a klubů, vyškolit nové rozhodčí a pořádat stále více závodů. V roce 1946 se v Oslu konalo mistrovství Evropy, ze kterého si českoslovenští sportovci odvezli čtyři bronzové medaile. Během mistrovství byl mezi stávající členy rady IAAF přijat i český zástupce Bohuslav Kopál. Od roku 1949 začalo vycházet periodikum – „Atleti!“, které se později přejmenovalo na časopis Atletika, jež známe dodnes.

8.2.4 Léta 50. a 60. v české atletice

V tomto období se sport stává pro vládnoucí režim nástrojem k propagandě socialismu. Stát se začíná značně angažovat v přípravě sportovců a notně se podílí na hledání nových talentů. V důsledku kontroly sportu státem došlo v roce 1952 k zrušení České obce sokolské a atleti přecházejí do uměle vytvořených klubů. O několik let později se ukázalo, že podíl státu na organizaci sportu nebyl nejlepší volbou, a tak se v březnu roku 1957 zakládá nová organizace Československý svaz tělesné výchovy.

Reorganizací procházejí mimo zastřešovací organizace také kluby samotné. Armádní tělocvičný klub byl nucen k častým obměnám názvu, s konečným jménem Dukla. Do Dukly jsou vybíráni jen ti nejlepší armádní sportovci, kteří se místo vojenských povinností mohou plně soustředit na sportovní přípravu. Politický vliv na sport je velký, což dokazuje zrušená účast československých sportovců na atletickém mítinku v Helsinkách, neboť byl mítink zorganizován na počest finského bojovníka proti komunismu.

I přes velké, a ne vždy dobré a správné zásahy státu do sportu se v Československu ve Staré Boleslavi zrodila atletická hvězda, která se stala vzorem nejen tehdejších atletů, ale i dnešních

---

⁶⁵ SLAVÍK 2016: s. 117.

sportovců. Emil Zátopek sbíral jednu medaili za druhou a přepisoval historické tabulky téměř při každém svém startu. V 50. a 60. letech vznikají nové závody a mítinky, které většinou mají v názvu propagační hesla. V roce 1969 se poprvé koná, dnes velmi známý a prestižní mítink Zlatá tretra Ostrava, jehož se účastní československá, sovětská a maďarská atletická špička. Dalším významným mítinkem byla Praga Academica, kterou uspořádali pražští vysokoškolští studenti poprvé v roce 1966. *„Atletika měla v 60. a 70. letech 20. století významné místo i na tehdy nejmasovější sportovní akci – spartakiádě. První spartakiády pořádaly původně levicové dělnické tělocvičné jednoty, od roku 1955 do roku 1985 se konala tato veřejná tělocvičná vystoupení – mimo rok 1970 – pravidelně každých pět let.“*⁶⁶

Důležité okamžiky prožívá halová atletika, ve které dochází k významným počínům, co se týče zázemí a počtu závodů. V roce 1967 dostala československá atletika důvěru, a tak se v Praze koná druhý ročník Evropských halových her. *„Plánované změny v organizaci československé atletiky znemožnila politická situace. Na sovětskou okupaci doplácet mladí atleti, kteří nemohou odjet na II. evropské hry juniorů do Lipska. O to větší nadšení přináší fanouškům v roce 1968 úspěšný souboj Miloslavy Rezkové zejména se sovětskými výškařkami na olympiádě v Mexico City a po dvanácti letech atletické zlato pro Československo.“*⁶⁷

8.2.5 Léta 70. a 80. v české atletice

Období normalizace se v 70. a 80. letech projevilo nejen na společenském životě, ale také velmi ovlivnila život sportovní. Většina dosavadních funkcionářů v Československém atletickém svazu již nemohli ve svých funkcích setrvat a nemohli působit ani v mezinárodních organizacích jako je IAAF. Sedmdesátá léta znamenali průlomový okamžiky, co se závodit týče, neboť škváru vystřídal moderní tartan, díky kterému si českoslovenští atleti mohli zlepšovat své výkony. Atletům se dařilo v domácích soutěžích, mezinárodních utkáních i na olympijských hrách, v Československu se pořádalo mnoho závodů, na nichž nechyběli ani nejlepší atleti světa. Všichni sportovci se připravovali na olympijské hry v Moskvě v roce 1980, když se opět dostala ke slovu politika. Po vpádu sovětských vojsk na území Afganistánu začali státy bojkotovat olympiádu a oznámili svou neúčast v Moskvě. Českoslovenští atleti se her zúčastnili a vybojovali dvě stříbrné medaile zásluhou Imricha Bugára a Jarmily Kratochvílové.

---

⁶⁶ SLAVÍK 2016: s. 134.

⁶⁷ Tamtéž

V roce 1983 se vrcholní představitelé světové atletiky rozhodli uspořádat světový šampionát, neboť jim už nestačilo poměřování atletických schopností a dovedností jednou za čtyři roky na olympiádě. Z prvního mistrovství světa si úspěšná československá výprava přivezla devět medailí. Také na halovém mistrovství Evropy dominovali naši atleti a vyhlíželi blížící se olympiádu v Los Angeles v roce 1984. Opět sehrála roli politická situace, Sovětský svaz avizoval svou neúčast na hrách, jelikož měly být zneužity k politickým záměrům. Československo rovněž oznámilo, že se her nezúčastní.

V tomto období byla atletika v Československu na velmi vysoké úrovni, mladí atleti se připravovali v sportovních centrech mládeže, sportovci měli kvalitní kvalifikované trenéry a reprezentace měla dobré financování. Velký stín nejen na československou atletiku vrhal stále se rozrůstající doping.

8.2.6 Česká atletika v 90. letech v současnosti

Velké změny v československé atletice nastaly v listopadu roku 1989. Změny se týkaly uspořádání organizací, ale také samotných sportovců, kteří po otevření hranic mohli cestovat na závody do zahraničí. Díky mezinárodním soutěžím si mohli atleti vydělat poměrně velké peníze, které potom z části odváděl trenérovi a z části ukládal do fondu, z něhož se potom čerpalo na vybavení a soustředění.

Reorganizací si prošel i Československý atletický svaz, jenž se 1. ledna 1993 rozdělil stejně jako Československo na dvě části. Nově vzniklé svazy dvou nových republik spolu i nadále spolupracovali a oba svazy, Český atletický svaz i Slovenský atletický svaz byly přijaty do EAA a IAAF. Poslední společnou olympiádou pro Československo byly hry v Barceloně v roce 1992, kde své první zlato vyhrál oštěpař Jan Železný a další zlato přidal desetibojař Robert Změlík.

Devadesátá léta byla pro světovou atletiku ve znamení rozvoje, vznikaly nové závody a zvyšovaly se peněžní odměny pro závodníky. V roce 1993 se ze čtyř prestižních evropských závodů, které se konaly v Berlíně, Bruselu, Curychu a Oslu, stal závod zvaný Golden Four. Později se přidala do tohoto závodu i další města a vznikla tak Zlatá liga, ve které vítězové jednotlivých disciplín mohli získat prémii milion dolarů.

Zájem o atletiku byl čím dál markantnější, a tak se pořádali závody i v ulicích měst. V roce 1992 se poprvé konal závod Pražská tyčka, závodníci skákali na Václavském náměstí za účasti početné skupiny diváků, pro něž musel být takovýto závod velkým zážitkem, neboť

doposud nic takového neměli šanci vidět. O čtyři roky později se přidala i Zimní pražská tyčka, na níž padl ženský světový rekord 420 centimetrů zásluhou Daniely Bártové. Dalším premiérovým závodem byl Pražský mezinárodní maraton, na jehož pořádání měl svůj podíl i legendární běžec Emil Zátopek. V roce 1997 se česká atletika dočkala prvního závodu v chůzi, který Českého atletického svazu přidělila IAAF.

Nesmíme opomenout ani dvě desetibojařské hvězdy Tomáše Dvořáka a Romana Šebrleho, kteří svými všestrannými dovednostmi dokázali ohromit celý svět a získat několik světových i olympijských medailí, ba dokonce stanovit nový světový rekord v desetiboji. Desetiboj se zapsal do srdcí českých fanoušků atletiky a uspořádání mítinku, který by do Čech přilákal světovou desetibojařskou i sedmibojařskou elitu, byl na spadnutí. V roce 2007 se poprvé konal TNT – Fortuna mítink na kladenském stadionu Sletišť, tento závod se pořádá každoročně a v roce 2017 ho čeká již desátý jubilejní ročník.

V posledních deseti letech o sobě čeští atleti dávají znát na všech světových soutěžích. Barbora Špotáková, Zuzana Hejnová, Pavel Maslák, Lukáš Melich, Vítězslav Veselý, Jakub Holuša, Adam Sebastian Helcelet, Jaroslav Bába a mnoho dalších skvělých atletů znamenitě reprezentují Českou republiku a českým fanouškům atletiky dává možnost pocítit hrdost na svou zemi.

Z výše doložených historických faktů vyplývá, že více než stoletá tradice české atletiky se dozajista odráží jak v české atletické terminologii, tak i v atletickém slangu, kde vedle četných inovací nalézáme také mnoho prvků tradičních.

9. Názvosloví obecných tělesných cvičení

Abychom mohli popsat terminologii atletiky, musíme se nejprve zaměřit na obecné sportovní názvosloví. K tomu nám poslouží publikace *Základy názvosloví tělesných cvičení*⁶⁸ vytvořená pracovníky ATVS PALESTRA v Praze 2004. Autoři publikace uvádějí, že hlavním hlediskem, podle kterého je terminologický systém uspořádán, spočívá ve vztahu těla jako celku k prostředí, v němž pohybovou činnost vykonává. Na základě takto stanovených podmínek rozlišujeme dvě základní relace, určující názvoslovný systém. Zaprvé tělo nemění svůj vztah k prostředí, tudíž zaujímá určitou polohu. Zadruhé tělo mění svůj vztah k prostředí a koná vůči němu určitý pohyb.

Základní tělocvičné názvosloví je východiskem téměř všech sportů. Každý sport má samozřejmě svá specifická tělesná cvičení, která tvoří speciální pohybové struktury. Tyto struktury se však převážně skládají z všeobecných tělesných cviků. Sportovci napříč všemi sporty zařazují do svého tréninku koordinační cvičení, posilování, cviky zaměřené na kloubní rozsah a mnoho dalších. Z toho vyplývá, že všechny sporty do jisté míry využívají všeobecnou sportovní terminologii a obecnou terminologii gymnastiky. Při tvorbě jednotlivých sportovních terminologií se vychází z názvoslovné normy, nejde však o snahu sjednotit všechny pojmy, nýbrž uceleně propojit již existující termíny a zachovat funkčnost češtiny před cizojazyčnými pojmy z oblasti sportu.

Autoři zmíněné publikace *Základy názvosloví tělesných cvičení* uvádějí, že například při tvorbě gymnastického názvosloví byla upřednostňována odborná pojmenování, jež se opírala o pravidla českého jazyka. Rozvoj sportu po fyzické a dovednostní stránce vedl k zjednodušování a stručnosti vyjádření. Již na konci 19. století vznikají slangová pojmenování a značkové názvy, která napomáhají k jednoduššímu a rychlejšímu předání informací. Výrazy mají slangový charakter i metaforickou povahu, také se objevují názvy převzaté z jiných jazyků či odvozené od jmen sportovců, kteří pohybový prvek předvedli poprvé. „S rozvojem nových sportů přicházejí k nám i cizojazyčné názvy spisovné. Rychle se ujímají, někdy z nedostatku stručných českých ekvivalentů, častěji z důvodů módních. V souvislosti se stále narůstajícím výskytem značkových (slangových, cizojazyčných) názvů vyvstává otázka, jak se s nimi v názvoslovných normách vypořádat.“⁶⁹

---

⁶⁸ APPELT 2004

⁶⁹ APPELT 2004: s. 5.

9.1 Obecná terminologie – postoje, kleky, sedy, lehy a podpory

Obecná sportovní terminologie zahrnuje základní pohyby a pohybové řetězce společné všem sportovním odvětvím. Následující termíny jsou součástí tělesné výchovy ve školách, tudíž je toto názvosloví součástí slovní zásoby každého jedince.

Postoje

Postoj je charakterizován jako poloha celého těla, které využívá obě chodidla nebo pouze jejich část.

<i>základní postavení</i>
<i>základní poloha</i>
<i>výchozí pozice</i>
<i>postoj obounož</i>
<i>postoj jednonož</i>
<i>stojná noha</i>
<i>opěrná noha</i>
<i>volná noha</i>
<i>postoje snožné</i>
<i>postoje rozkročné</i>
<i>postoje nožné</i>
<i>podřepy</i>
<i>dřepy</i>
<i>výpon</i>
<i>stoj spatný</i>

<i>stoj snožný zkřížmo</i>
<i>stoj rozkročný</i>
<i>široký stoj rozkročný</i>
<i>výpon spojný</i>
<i>podřep rozkročný</i>
<i>hlubší podřep rozkročný</i>
<i>mírný podřep spojný</i>
<i>dřep spatný</i>
<i>dřep spojný</i>
<i>váha předklonmo</i>
<i>váha úklonmo</i>
<i>váha záklonmo</i>
<i>náklon vpřed</i>
<i>náklon vzad</i>
<i>náklon stranou</i>

Kleky

Kleky jsou polohou těla, které využívá spočinutí na jednom nebo obou kolenou.

<i>kleky obounož</i>
<i>kleky jednonož</i>
<i>kleky jednonož normální</i>

<i>kleky jednonož nožné</i>
<i>kleky jednonož rovnovážné</i>
<i>kleky rozkročné</i>

<i>kleky zpříma</i>
<i>kleky skrčmo</i>
<i>kleky sedmo</i>
<i>klek rozkročný</i>
<i>klek na levé noze</i>
<i>klek na pravé noze</i>
<i>klek skrčmo na levé</i>

Sedy

Sedy jsou charakterizovány jako poloha těla spočínutá na celých hýždích nebo jedné polovině hýždí.

<i>sedy obounož</i>
<i>sedy jednož</i>
<i>sedy snožné</i>
<i>sedy roznožné</i>
<i>sedy zkřížné</i>
<i>sedy nožné</i>
<i>sedy odbočné</i>

<i>klek skrčmo na pravé</i>
<i>klek sedmo na levé</i>
<i>klek sedmo na pravé</i>
<i>klek přednožný</i>
<i>klek úožný</i>
<i>dřepem klek</i>
<i>klek na levou vzad</i>

<i>sedy pokrčmo</i>
<i>sedy skrčmo</i>
<i>sed zpříma</i>
<i>sed ohnutě</i>
<i>sed prohnutě</i>
<i>sed turecký</i>

Lehy

Lehy jsou nejstabilnější polohy těla, které spočívá na zádech, na břiše či na jedné z částí trupu.

<i>leh na břiše</i>
<i>leh na zádech</i>
<i>leh na levém boku</i>
<i>leh na pravém boku</i>
<i>lehy snožné</i>
<i>lehy roznožné</i>

<i>lehy zkřížné</i>
<i>lehy pokrčmo</i>
<i>lehy skrčmo</i>
<i>leh vznesmo</i>
<i>leh na lopatkách</i>

Podpory

Podpory jsou polohy celého těla, které se opírá jen pažemi nebo pažemi a jinou částí těla.

<i>podpory oboupaž</i>
<i>podpory jednopaž</i>
<i>podpory prosté</i>
<i>podpory smíšené</i>
<i>vzpor</i>
<i>klik</i>
<i>podpor na předloktích</i>
<i>podpor na loktech</i>
<i>podpor na pažích</i>
<i>podpory vpředu</i>
<i>podpory vzadu</i>
<i>podpory vlevo</i>
<i>podpory vpravo</i>
<i>stoj na rukou</i>
<i>stoj na ramenou</i>
<i>přednos ve vzporu</i>
<i>vznos ve vzporu</i>
<i>váha ve vzporu</i>

<i>rozpor</i>
<i>přednos v rozporu</i>
<i>rozpor střemhlav</i>
<i>vzpor stojmo</i>
<i>mírný klik dřepmo</i>
<i>vzpor vzadu dřepmo</i>
<i>podpor na předloktích vzadu</i>
<i>vzpor klečmo</i>
<i>klik klečmo</i>
<i>vzpor klečmo</i>
<i>vzpor sedmo</i>
<i>vzpor ležmo</i>
<i>klik ležmo</i>
<i>prsni klik</i>
<i>tricepsový klik</i>
<i>klik jednoruč</i>

9.2 Obecná terminologie –chůze, skoky, běhy

Chůze

Chůze je přirozený lokomoční pohyb, který využívá pohyb dolních končetin. Pohyb trupu při chůzi je posuvný, setrvačný.

<i>krok</i>
<i>chůze sunutím chodidel</i>
<i>chůze přísunná</i>
<i>chůze přeměnná</i>

<i>chůze poskočná</i>
<i>chůze vpřed</i>
<i>chůze vzad</i>
<i>chůze stranou</i>

<i>tempo chůze</i>
<i>chůze na místě</i>
<i>chůze ve výponu</i>
<i>chůze se skrčováním přednožmo</i>
<i>chůze zkráceným krokem</i>

<i>chůze prodlouženým krokem v podřepu</i>
<i>chůze křížmo</i>
<i>chůze vlevo</i>
<i>chůze vpravo</i>

Skoky

Skoky se vyznačují tím, že se pohyb celého těla dočasně oddálí od země či podložky. Podle druhu skoku se různě zapojují do pohybu paže, nohy a trup.

<i>skoky jednoduché</i>
<i>skoky složené</i>
<i>skoky odrazem jednož</i>
<i>skoky odrazem obouž</i>
<i>skok se skrčením přednožmo</i>

<i>skok přípatmo</i>
<i>skok s prohnutím</i>
<i>poskoky</i>
<i>doskok</i>
<i>dopad</i>

Běhy

Běh je pohyb celého těla charakteristický běžeckým skokem. Běžecký pohyb chápeme jako kombinaci kroku a skoku.

<i>klus</i>
<i>klus poskočný</i>
<i>klus přísunný (slang. - cval)</i>
<i>klus přeměnný</i>

<i>běžecký krok</i>
<i>běžecké tempo</i>
<i>běžecký rytmus</i>

Jak již bylo zmíněno, termíny z této obecné roviny tělocvičného názvosloví slouží jako základní slovní zásoba pro dorozumívání ve všech sportech. Tato pojmenování se mohou

v jednotlivých sportech rozvíjet o adjektiva, která zpřesňují daný termín či rozšiřují jeho význam.

10. Počátky českého tělocvičného názvosloví

Počátky českého tělocvičného názvosloví jsou spojeny se jménem Adolfa Hájka, který v roce 1847 založil Akademický spolek tělocvičný a pokusil se vytvořit názvy některých cvičení. Problematika českého názvosloví tělesných cvičení zaujala i některé české básníky. Nadšený český pedagog Jan Malypetr spolu s Františkem Ladislavem Čelakovským a Karlem Jaromírem Erbenem pracovali na tvorbě tělocvičného názvosloví. Pro zajímavost můžeme uvést, jak se podle těchto tvůrců říkalo cvikům, které dnes známe pod názvem dřep „bob“, upažen í „rozpuď“ či unožení „rozetnutí noh“.

Potřebu původního českého názvosloví dokládá naléhavá prosba z knihy přání tělocvičné jednoty Sokol Pražský, jež byla založena 28. března 1862. Prosbu se v knize objevila již v dubnu téhož roku a zněla takto: *„Slavný výbor tělocvičné jednoty pražské by sobě chvalitebnou zásluhu získal, kdyby se o řádné české názvosloví tělocvičné postaral a při cvičencích zavedl, jelikož to sluch urážeti musí a též paragrafu 8. stanov jednoty odporuje, když se při cvičení mnoho cizích názvů užívá.“*⁷⁰

Žádosti bylo vyhověno téměř okamžitě, neboť názvosloví Miroslava Tyrše již bylo vypracované a připravené do tisku. Nejednalo se však o názvosloví úplné, obsahovalo pouze cvičení prostná a cvičení nářadová, ale byly to poctivě položené základy pro Tyršovu další práci. Kompletní tělocvičné názvosloví předložil Miroslav Tyrš komisi složené z tělocvikářů a filologů v březnu 1868.

Při terminologické práci Miroslav Tyrš čerpal z několika zdrojů. Pravdou je, že do svého názvosloví přejal mnoho tělocvičných výrazů, která již byla vytvořena dříve Adolfem Hájkem a Janem Malypetrem. Tyto přejaté výrazy konkretizoval a ustálil jejich význam. Jednalo se mimo jiné o pojmy jako *běh, bradla, cvičení, činky, hrazda, kladina, madla, nadhmat, odhyb, prapor, váha, výkrut, žerdě a mnoho dalších*.

Tyrš bral ohledy i na jazykovědu, proto důkladně probádal Jungmannův česko-německý slovník, z něhož převzal některá slova i s jejich významem, nebo jim dal v tělocvičném pojetí nový význam. Jedná se o slova jako *břemeno, družstvo, chvat, klus, sedlo, pozor, rozestup, rozpor, tělocvik, touš, zápas, bedro, dlaň, hřbet ruky, kříž, nárt, paže, podpaží, předloktí, rozkrok, šlápě, výpad, zápatí, zápěstí, záručí, závěs*. Mezi přejatými slovy z Jungmannova slovníku se objevily i staročeské názvy, jako *chůdy, meta, oštěp, střemhlav, smyk*. Tato

---

⁷⁰ HROZA 1987: s. 14.

staročeská slova byla již téměř zaniklá. Použil i některé doslovné překlady z němčiny, jako *meziskok, odskok, stojná noha, skok útokem, výskok apod.*

„Utvoril samostatně zcela nové slovo tam, kde pro tělocvičný pojem nenalezl vhodný výraz ani u svých předchůdců, ani v Jungmannově slovníku. Nová slova tvořil z kořenů sloves odvozováním, tj. připínáním nových kmenotvorných přípon a tvořením složenin. Při tvoření podstatných jmen ze slovesných kořenů použil kmenových slabik jednak beze změny, jednak je stupňoval nebo prodloužil: dřep, dotyk, klek, klik, kop, kotoul, met, meteš (rychlý běh), náprah, podup, pohroz, potyk, povel, předhup, předvih, výšin, sřit, sun, svis, toč, výpon, výsuk, vztyk, přebor apod.“⁷¹

V případě složenin se Tyrš řídil postupy spojovacími nebo určovacími, konkrétně souřadného významu nebo podřadného významu. Důležitým počínáním při tvorbě názvosloví bylo využití předpon, jež byly vhodné k vyjádření pohybů, či fází pohybů: *doskok, nápon, odsun, pochod, podmet, průhyb, protikus, přetah, přednožiti, roznožka, sesed, souruč, úklon, vztyk apod.* Pokud bychom rozdělili Tyršovo názvosloví dle jednoduchých účelových kritérií, vznikly by nám čtyři soubory, které odrážejí hlavní náplň cvičení té doby. Pěstovala se především základní a sportovní gymnastika, úpoly a přirozené tělocvičné pohyby, jež položily základy lehkooatletickým disciplínám.

Z historických pramenů víme, že řada sportů a sportovních odvětví vznikala na našem území několik desetiletí po Tyršově smrti. Obecně platilo, že se spolu s pravidly jednotlivých sportů přebíralo i příslušné sportovní cizojazyčné názvosloví. Někdy se přejímala psaná forma výrazu, jindy se ujala spíše fonetická podoba termínu.

V citované publikaci *K terminologii tělesné kultury* z roku 1987 se v kapitole nazvané *Současný stav terminologie tělesné kultury v ČSSR*⁷² můžeme dočíst, že problematikou názvosloví se zabývala komise terminologie tělesné kultury vědeckometodické rady ČÚV ČSTV. Odborníci z oblasti tělovýchovy ve spolupráci s jazykovědci formulovali principy terminologické práce, které byly zveřejněny v účelových publikacích, skriptech a odborných článcích. Autoři výše zmíněné kapitoly PhDr. Jiří Hroza a PhDr. Václav Flégl se zaměřili na názvosloví některých sportů a popsali, jak se tato názvosloví tvořila a kteří autoři se na tom podíleli. Konkrétně pojednali o názvosloví basketbalu, cyklistiky, fotbalu, házené, juda, karate, kulturistiky, ledního hokeje, lyžování, moderní gymnastice, pozemním hokeji, ragby,

---

⁷¹ HROZA 1987: s. 17.

⁷² HROZA 1987

softbalu, tenise, vodním pólu, volejbale, vzpírání či zápase. „*Názvosloví ostatních odvětví, neuvedených v tomto přehledu, není v současné době věnována dostatečná pozornost. Považujeme za velký nedostatek, zvláště v tzv. vybraných odvětvích, ke kterým patří také atletika, plavání, kanoistika, veslování.*“⁷³

10.1 Tělocvičné názvosloví Miroslava Tyrše

Dílo *Základové tělocviku*⁷⁴ z roku 1873 bylo první psanou pomůckou pro cvičence i trenéry. Sám Miroslav Tyrš v předmluvě klade důraz na to, že tato publikace má stanovit základy tělocviku v Čechách, a především má být publikací vyučovací a metodickou. Mimo jiné zdůrazňuje, že názvosloví v díle *Základové tělocviku* uvedené se opírá o poznatky z pozorování. Některé stránky z této publikace jsme připojili jako přílohu na konci diplomové práce.

10.1.1 Atletická terminologie v díle Miroslava Tyrše

Zaměříme-li se na atletické názvosloví v díle *Základové tělocviku*, zjistíme, že se Miroslav Tyrš zaměřil na skoky a vrhy. Dle Tyrše se skoky přirozeně řadí mezi tzv. cvičení prostrná. Autor podrobněji popsal skok prostný do dálky, skok do výšky, skok do hloubky, skok útokem a skok o tyči. Zajímavostí lingvistickou se jeví jeho termín *odskočiště* neboli místo, z něhož se má *odskočiti*. Termín *doskočiště* se užívá dodnes.

„*U skoku do dálky z místa následující doby rozeznáváme: 1. Odskok. Cvičenec přejde u výpon, chodidla stojí vedle sebe na můstku tak, že prsty poněkud hranu jeho přesahují, pak paty se pozvednou, zapažíme a mírně se překlóníme. 2. Přeskok. Odrazíme se přední částí chodidel, nohy k tělu přitáhneme a rychlým předpažením si napomáháme. 3. Doskok, nechť děje se vždy na prsty, při čemž přejdeme v dřep, paty jsou pohromadě, kolena od sebe, trup přímý a vzositý. 4. Poskok. Po doskoku z dřepu se vztýčíme a zároveň na místě poskočíme.*“⁷⁵

Z těchto čtyř termínů *odskok*, *přeskok*, *doskok* a *poskok* se kromě termínu *odskok* dnes všechny zbylé užívají, a to nejen ve spojitosti se skoky. Neužívaný termín *odskok* byl nahrazen termínem *odraz*. Nesmíme, opomenou ani termín *můstek*, z něhož se skokané odráželi a jenž byl později nahrazen odrazovou deskou.

---

⁷³ HROZA 1987: s. 32.

⁷⁴ TYRŠ 1873

⁷⁵ TYRŠ 1873: s. 39.

„Skáčeme-li s rozběhem, kterýžto však nikdy nebudiž přes potřebu dlouhý, děláme z počátku kroky malé a pomalejší, ku konci pořáde poklus urychlujeme, až posledním nejrychlejším krokem, ku kterémuž veškerou sílu svou jsme sebrali, od můstku se odrazíme.“⁷⁶

Miroslav Tyrš také uvedl několik pravidel, podle kterých se měl skok prostný do dálky provádět. Oproti dnešním striktním pravidlům si skokané do dálky na konci 19. století mohli vybrat způsob odrazu. Mohli se odrážet bokem, s otočkou, obounož, obounož s přemetem ve vzduchu či dokonce se mohli odrážet rukama. Nejzajímavějším způsobem skoku do dálky byl bezesporu skok s činkami v rukou, který užívali i Řekové, neboť věřili, že pomocí závaží skočí dál.

Skok do výšky zprosta má podobné fáze jako skok prostný do dálky. Sektor pro skok do výšky byl dříve opatřen o *stojany* (termín je užíván dodnes), *motouz* (tenký provázek, jenž nahrazoval laťku) s koženými pytlíčky naplněnými pískem, a o doskočiště, jenž bylo tvořeno žíněnkou nebo pískovištěm. Také při skoku do výšky se skokané odráželi z můstku. Pravidla skoku do výšky byla stejně jako u skoku do dálky velmi rozmanitá.

Dalším skokem byl skok zprosta do hloubky, při kterém se používal kolmý žebřík (18 stop vysoký). Na žebřík se zavěsilo pomocí železných háků tzv. *stoupátko*, ze kterého následně atlet seskočil dolů na žíněnkou či do pískoviště. Existovalo několik způsobů odrazů a doskoků. Tyto skoky byly však upozaděny, neboť byly pro sportovce velmi nebezpečné. Tzv. skok útokem byl skokem, k němuž bylo zapotřebí několik zvláštních pomůcek a byl především tréninkovou metodou pro skok do dálky a do výšky.

Posledním skokem popsáním v díle *Základové tělocviku* je skok o tyči, jenž je stejně jako skok do dálky a skok do výšky současnou atletickou disciplínou. Důležitým náradím pro skok o tyči je *tyč*, která měla dříve předepsanou délku 8-10 metrů a tloušťku 12-14 milimetrů. Skákalo-li se venku, tyč musela být zasazena do země nebo do písku. V tělocvičně byl vymezený sektor pro skok o tyči, který měl speciální otvor v podlaze, do níž se tyč zasouvala. Tyč se držela podhmatem oběma rukama. Samotný skok se prováděl odrazem z pravé nebo levé nohy po krátkém rozběhu a sportovec poté dopadal na žíněнки.

Miroslav Tyrš se při tvorbě názvosloví zaměřil také na vrhy a hody. V *Základové tělocviku* nejprve pojednává o oštěpu a uvádí názvy jeho částí (hlavice, ratiště a vinutí či vázání). Dále se zaměřuje na dva způsoby hodů, hod přímý a hod obloukem. Podstatou hodu oštěpem bylo

---

⁷⁶ TYRŠ 1873: s. 40.

dříve trefování se do terče, tudíž nešlo o vzdálenost, nýbrž o přesnost hodů. Z hlediska názvosloví, se z popisných termínů zachoval pouze termín *vázání*.

Další vrhačská náradí byla koule a touš. Železná koule, již se vrhalo či trčilo, vážila v rozmezí od 2 do 9 kilogramů a touš (čočkovitého tvaru) přibližně 2,5 kilogramu. Vrh toušem byl koordinačně náročnou disciplínou. „*Vržec pravou rukou zdola uchopí touš, prsty jej obmykaje a k dlani přikládaje, pak se předkloní, kolena poohne, levou nohu do zadu postaví a zároveň levou ruku o pravé koleno opře, trup přitom poněkud na pravo otáčeje. Nyní nataženou pravicí touš rozhoupá a posléze nazad až do váhorovné jej vyšvihnuv, z hloubky do výšky a dálky ho vrhne, při čemž trup se zpřímí a levá noha předkročí.*“⁷⁷

Z pohledu jazykovědného jsou pro nás v této charakteristice důležité dva termíny, jedním termínem je *touš* (vrhačské náčiní dnes známé jako disk) a druhým termínem je *vržec* (označení atleta, jenž se věnuje vrhům) v dnešní terminologii jsou tyto termíny nahrazeny termínem *disk* a termínem *vrhač*.

---

⁷⁷ TYRŠ 1873: s. 111.

11. Terminologie současné atletiky

Jak již bylo několikrát řečeno, českému atletickému názvosloví nebylo v uplynulých desetiletích věnováno mnoho pozornosti. Dostupné odborné publikace se zaměřují výhradně na zpracování dílčích celků atletické terminologie. Poslední syntetizující česká publikace o atletice, jež má také významný aspekt jazykový je *Malá encyklopedie atletiky*⁷⁸ z roku 1990. Jedná se o soubor hesel z metodiky, techniky, taktiky a jiných aspektů atletiky. Zároveň se věnuje výsledkům, osobnostem a historii atletiky v jednotlivých zemích světa. Jejím cílem tedy není sloužit jako jazyková příručka českého atletického názvosloví, i když nepochybně stav odborného názvosloví dobře zachycuje. Dle autorů této publikace bylo zpracování obsáhlého materiálu složitým a namáhavým procesem, neboť archívy a informace nebyly vždy úplné. Lze počítat s tím, že tedy odráží stav terminologie zhruba 80. let 20. století. Sami autoři hodnotí publikaci, jako potřebnou, poněvadž takto ucelené dílo nebylo doposud vytvořeno. O tuto publikaci se v další části diplomové práce opíráme jako o východisko. Je přitom pochopitelné, že žádná z uvedených publikací se nevěnovala atletickému slangu. V následující části diplomové práce se zaměříme na termíny z atletiky a jejich slangové protějšky.

11.1 Jazykovědné práce zkoumající terminologii a slang v atletice

Přestože se atletika, jako sportovní odvětví stále rozvíjí a v posledních desetiletích přitahuje pozornost mnoha lidí, jazykovědné práce o komunikaci v atletice jsou spíše sporadické. Pravděpodobně je to způsobeno tím, že je atletika základem všech sportů a zároveň je i součástí tělesné výchovy na základních školách. Z různých publikací o sportovní terminologii víme, že česká terminologie tělesné kultury se v 80. letech 20. století teprve formovala. Z této doby pochází také diplomová práce Jany Rodrové *Současný stav atletické terminologie*⁷⁹ (1989). V této práci autorka uvádí, že rozvoj teorie tělesné kultury se nacházel v roce 1987 v etapě empirického zkoumání a v první fázi formování názvosloví. Autorka se mimo jiné pokusila rozčlenit jazykové prostředky z oblasti atletiky do skupin podle míry spisovnosti a expresivnosti.

Další jazykovědnou publikací na toto téma je *Slovník odborných výrazů – atletika: česko-anglický a anglicko-český*.⁸⁰ Tento slovník zpracovaný Andreou Koudelkovou a Liborou Indruchovou vyšel v roce 2004 a primárně má posloužit ke zlepšení komunikace a k lepší

---

⁷⁸ JIRKA 1990

⁷⁹ RODROVÁ 1989

⁸⁰ KOUDELKOVÁ 2004

orientaci v anglických textech o atletice. Tato publikace nám rovněž pomohla při tvorbě našeho slovníku atletické terminologie.

Nejnovější prací věnující se atletické terminologii je bakalářská práce Michala Baďury *Lingvistická analýza sportovní terminologie v současné ruštině (lehká atletika – běžecké disciplíny)*⁸¹.

11.2 Jazykový materiál pro výzkum

Na začátku našeho zkoumání jsme si stanovili několik cílů, které jsme chtěli prostudovat. Základním záměrem pro nás bylo zmapování atletické terminologie a její původ v jazyce. Za tímto účelem jsme probádali informační zdroje v podobě historických publikací, encyklopedických spisů, atletických příruček, učebnic a pravidel, seznam těchto publikací je uveden v bibliografii této diplomové práce. Z těchto zdrojů jsme excerpovali termíny, které jsme seřadili abecedně a doplnili o výklad, z výkladových slovníků češtiny. Abecedně seřazené termíny jsme použili pro tvorbu slovníku atletického názvosloví, jež jsme zařadili na konec diplomové práce.

Námi vyexcerpované termíny posloužily pro lingvistický výzkum kvantitativního charakteru. Cílem výzkumu bylo zmapovat atletický slang v současné komunikaci v tomto sportovním odvětví, které si v posledních letech získává ve společnosti stále větší popularitu. Základní metodou sběru materiálu bylo dotazníkové šetření. Abychom získali reálný pojem o dorozumívání aktérů z atletiky, zacílili jsme dotazníkové šetření právě na jednotlivé účastníky atletického diskursu. Dotazníkového šetření se zúčastnilo 36 respondentů, z nichž bylo 8 trenérů, 5 vrcholových atletů, 17 atletů výkonnostní úrovně a 6 atletů z dorostenecké a juniorské kategorie. Věkové rozpětí dotazovaných se pohybovalo na široké škále od 15 do 57 let.

Dotazovaní trenéři jsou držiteli různých kvalifikačních trenérských licencí, jejich odpovědi však byly ve většině případů shodné. Výzkumu se zúčastnilo i pět atletů reprezentujících Českou republiku na mezinárodních soutěžích, mistrovstvích světa i olympiádách. Nejvíce dotázaných bylo atletů výkonnostní úrovně, neboť Tito lidé tvoří převážnou většinu atletické obce. Šest respondentů z mládežnických kategorií bylo vybráno z důvodu dlouhodobé příslušnosti k atletické obci a jejich dobrým sportovním výkonům, jež je předurčují k časté

---

⁸¹ BAĎURA 2017

komunikaci mimo jejich specifickou komunikační společnost, jinými slovy tito mladí lidé tráví povětšinou svůj čas v atletickém prostředí.

Dotazník, jenž byl respondentům předložen měl formu tabulky, která obsahovala 211 položek, jež tvořily jednotlivé termíny atletického názvosloví se stručným vysvětlením významu. Úkolem respondentů bylo vyplnit sloupeček v tabulce, kde měli uvést, zdali užívají v komunikaci daný termín, cizojazyčný výraz, zkrácené pojmenování (jednalo-li se o víceslovný termín) či zcela jiné slovo. Z hlediska typologie otázek se jednalo o otázky otevřeného typu, neboť respondent měl značnou volnost ve volbě odpovědi. Časová náročnost vyplňování dotazníku se pohybovala v rozmezí 30 až 45 minut. Dotazník byl padesáti vybraným respondentům zaslán elektronickou poštou, přičemž se vrátilo pouze 36 vyplněných dotazníků. K dotazníku byl přiložen krátký průvodní dopis, jenž měl respondenta obeznámit s postupem při vyplňování dotazníku i s účelem zpracování jeho odpovědí. Termíny v dotazníku jsou z přiloženého slovníku, proto samotný dotazník do přílohy nepřikládáme.

Zpracování získaných dat bylo provedeno registrací jednotlivých slangismů a porovnávání jejich opětovných výskytů případně variant. Ve značné míře se všichni dotazovaní shodli na stejných či velmi podobných slangových výrazech. V následujících kapitolách diplomové práce jsou tyto odpovědi uvedeny a okomentovány. Zároveň jsou některé termíny vysvětleny a doplněny o valenci se slovesy užívanými v mluvené komunikaci v atletickém prostředí.

11.3 Názvy atletických disciplín

Z morfologického hlediska se názvy atletických disciplín tvoří především pomocí substantiv v kombinaci s číslovkami, méně často se vyskytují adjektiva a verba. Většina termínů je tvořena víceslovným pojmenováním (*běh na 100 metrů*, *hod oštěpem*, *skok o tyči* atd.). Z důvodů ekonomického vyjadřování se mluvčí uchylují ke zkracování těchto názvů disciplín a vznikají tak slangové obraty. Většinou se jedná o univerbizované slangové výrazy či složeniny.

Například u názvů běžeckých disciplín můžeme vypožorovat, že mluvčí se o nich vyjadřují v komunikaci užitím číslovky se sufixem –ka. Běh na 60 metrů – *šedesátka*, v tomto případě se k číslovce šedesát přidal sufix –ka. V případě disciplín běh na 100 metrů – *stovka* nebo *kilo*, běh na 200 metrů – *dvoustovka* nebo *dvoukilo*. Z dotazníkového výzkumu vzešel zajímavý fakt a sice, že pokud mluvčí nazývá běh na 100 metrů *stovkou*, tak užívá také častěji výraz *dvoustovka* a naopak užívá-li výraz *kilo*, označuje i běh na 200 metrů jako *dvoukilo*.

Běžecská disciplína běh na 400 metrů má ze všech atletických disciplín nejvíce slangových variant – *čtyřstovka*, *čtvrťka*, slangismus odkazující na fakt, že 400 metrů je přibližně čtvrtina anglické míle, výraz *čtyřkilo* se mezi mluvčími využívá nejméně a výrazy *kolo* a *kolečko* se vyskytují zejména v tréninkové komunikaci. Podobně je tomu i v případě běhu na 800 metrů, nejčastějším slangovým pojmenováním je *osmistovka*, v minimu případů mluvčí užívají výraz *osmikilo* a v tréninkové komunikaci převažuje slovní spojení *dvě kola*. Dalším slangovým výrazem, jenž v sobě obsahuje slovo *stovka* je slangismus *patnáctistovka* označující běh na 1500 metrů. Častěji se ovšem užívá pojmenování *patnáctka*.

Delší běžecské či chodecké disciplíny se označují číslovkami *trojka*, popřípadě *trojka přek*, *pětka*, *desítka*, *dvacíťka*, *padesátka* apod. Jedná se tedy o označení počtu kilometrů závodní trasy. Zajímavým lingvistickým jevem je slangový výraz disciplíny anglicky zvané *steeplechase*, česky běh na 3000 metrů překážek, slangově *steeple* nebo *trojka přek*. V případě slangismu *trojka přek* došlo ke zkrácení slova překážka. Běhy štafetové se oficiálně dělí na běh na 4 x 100 metrů a běh na 4 x 400 metrů. Slangově se jim říká *krátká štafeta* a *dlouhá štafeta*. Atletická disciplína zvaná sportovní chůze se mezi atlety nazývá pouze *chůze*.

Zaměříme-li se na vrhačské disciplíny, zjistíme, že v mluvené komunikaci se používají jen názvy náčiní příslušné disciplíny a slova hod či vrh jsou vynechaná. Hod diskem – *disk*, hod kladivem – *kladivo*, vrh koulí – *koule*, hod oštěpem – *oštěp*. U skokanských disciplín je to podobné, mluvčí záměrně vynechávají slovo skok a říkají pouze *dálka*, *vejška*, *tyčka*. Zajímavá je i změna v názvosloví skokanských disciplín. Dříve se používaly termíny s předložkou, skok do dálky, skok do výšky a skok o tyči. Dnes převažuje v mluvené i psané komunikaci termín skok daleký, slangově *dálka* a skok vysoký, slangově *vejška*. Slangismus *vejška* obsahuje nápadný obecně český rys ej. Skoku o tyči se říká zkráceně a zdrobněle *tyčka*. Zvláštností mezi ryze českými slangovými výrazy je slangové pojmenování disciplíny trojskok – *triple*. Jedná se o anglickou zkratku termínu trojskok – triple jump.

V mluvené komunikaci mezi atlety lze vypořizovat i neobvyklé valence sloves s názvy disciplín. Místo správné syntaktické vazby se slovesem závodit se při slangové komunikaci užívá sloveso jít ve všech slovesných časech.

Příklad správné spisovné valence: *Dnes závodím ve skoku o tyči. Zítřa budu závodit v běhu na 100 metrů. Včera jsem závodil v hodu oštěpem.*

Příklad nesprávné slangové valence: *Dneska jdu tyčku. Zítřa jdu kilo. Včera jsem šel oštěp.*

terminologie	slang
<i>běhy</i>	
<i>běhy na krátké vzdálenosti</i>	
<i>běh na 60 metrů</i>	šedesátka
<i>běh na 100 metrů</i>	stovka, kilo
<i>běh na 200 metrů</i>	dvoustovka, dvoukilo
<i>běh na 400 metrů</i>	čtyřstovka, čtvrtka, čtyřkilo, kolečko, kolo
<i>běhy na střední vzdálenosti</i>	
<i>běh na 800 metrů</i>	osmistovka, osmikilo, půlka, dvě kola
<i>běh na 1500 metrů</i>	patnáctistovka, patnáctka
<i>běh na 3000 metrů</i>	trojka
<i>běhy na dlouhé vzdálenosti</i>	
<i>běh na 5000 metrů</i>	pětka
<i>běh na 10 000 metrů</i>	desítka
<i>maratón</i>	
<i>běhy překážkové</i>	překy, ploty
<i>běh na 60 metrů překážek</i>	šedesátka přek/plotů
<i>běh na 100 metrů překážek</i>	stovka přek/plotů
<i>běh na 110 metrů překážek</i>	sto desítka přek/plotů
<i>běh na 400 metrů překážek</i>	čtyřista přek/plotů
<i>běh na 3000 metrů překážek – steeplechase</i>	steeple, trojka přek
<i>běhy štafetové – rozestavné</i>	štafety
<i>běh na 4 x 100 metrů</i>	krátká štafeta
<i>běh na 4 x 400 metrů</i>	dlouhá štafeta
<i>sportovní chůze</i>	chůze
<i>chůze na 10 000 metrů</i>	desítka chůze
<i>chůze na 20 000 metrů</i>	dvacítká chůze
<i>chůze na 50 000 metrů</i>	padesátka chůze
<i>vrhy a hody</i>	
<i>vrh koulí</i>	koule

<i>hod diskem</i>	disk
<i>hod kladivem</i>	kladivo
<i>hod oštěpem</i>	oštěp
<i>skoky</i>	
<i>skok daleký</i>	dálka
<i>skok o tyči</i>	tyčka
<i>skok vysoký</i>	vejška
<i>trojskok</i>	triple
<i>víceboje</i>	
<i>desetiboj</i>	
<i>sedmiboj</i>	
<i>halový sedmiboj</i>	sedmiboj
<i>halový pětiboj</i>	pětiboj

11.4 Pojmenování osob a uskupení v atletice, názvy závodů a tréninků

Pojmenování osob a uskupení v atletice můžeme rozčlenit na pojmenování činitelská a konatelská. Jména činitelská jsou přímo odvozena od sloves označujících činnost provozovanou dotyčnou osobou. Jména konatelská jsou naopak odvozena od podstatných jmen a pojmenovávají osoby podle toho, kdo se, čím zabývá. Při slovtvorbě se užívají různé sufixy – tel, -ce, -ec, -ič, -ník, -čí, - ař, -ář, -č, -ák, -oun, - na, -l, -a, -íř, -ista, -ák.

Pojmenování osob ženského rodu se tvoří přechylováním podstatného jména rodu mužského, a to buď přechylováním přímým, kdy se změní koncovka rodu mužského na koncovku rodu ženského nebo přechylováním nepřímým pomocí přechylovacích přípon. Užívají se přípony – ka, -ice, -yně, -ová, - na, -anda.

Nás především zajímají slangová pojmenování těchto aktérů z atletického prostředí. K pojmenování běžce a běžkyně na krátké vzdálenosti dnes slouží spisovné slovo *sprintér* a přechýlené pojmenování pro běžkyni *sprinterka*. Takto jsou označováni všichni běžci a běžkyně, kteří závodí v hladkých běžeckých disciplínách včetně běhu na 400 metrů. Ekvivalentem pro výraz *sprintér* je hodnotící označení *rychlík*.

Běžci, kteří závodí v disciplínách na dlouhé vzdálenosti si vysloužili v mluvené komunikaci pojmenování *senožrout* či *dálkoplaz*. Z jazykového hlediska se jedná o slova složená. Pojmenování *senožrout* má podle všeho vysvětlení ve striktní stravě běžců na dlouhé vzdálenosti. Výraz *dálkoplaz* je složeninou slov daleko a plazit se, přičemž první část slova *dálkoplaz* odkazuje ke dlouhé vzdálenosti závodu a druhá část k pomalému běžeckému tempu závodníka. Závodník a závodnice v překážkových bězích jsou označováni jako *překážkář* a *překážkářka*. Z hlediska morfologického se jedná o pojmenování konatelské.

Konatelská pojmenování také nalezneme při označení skokanů a vrhačů. Skokané do dálky jsou označováni jako *dálkař* a *dálkařka*, skokané do výšky jsou *výškař* a *výškařka*, skokané o tyči jsou *tyčkař* a *tyčkařka*. *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost*⁸² tyto výrazy řadí mezi spisovná slova, naopak *Slovník spisovného jazyka českého*⁸³ označuje tyto výrazy za sportovní slang.

Termíny *diskař*, *diskařka*, *oštěpař*, *oštěpařka*, *kladivář*, *kladivářka* a *koulař*, *koulařka* jsou dle výše zmíněných slovníků výrazy spisovnými nikoliv slangovými. Stejně je tomu tak i v případě *chodce* a *chodkyně*, *maratónce* a *maratónkyně* apod. Pro označení trenéra se často užívá pojmenování z angličtiny *coach* neboli počeštěně *kouč*. V případě přechýleného slova *trenérka* se přechyluje i slangové označení *koučka*.

Při pojmenování různých organizačních, závodních nebo tréninkových uskupení se mluvčí uchylují k jednoslovnému označení, které zůstává buď v původním tvaru, nebo je nějakým způsobem pozměněno. Například pro označení organizačního výboru se užívá výrazu *výbor*, pro tréninkovou skupinu se v každodenní komunikaci uplatňuje výraz *skupina*, pro štafetové družstvo označení *štafeta*, pro oddíl atletiky se užívá výraz *oddíl* nebo slovo z angličtiny *klub*.

V komunikaci mezi atlety se vyskytují i slova, která jsou typická pro obecný sportovní slang. Jedná se například o pojmenování termínu družstvo či mužstvo, jemuž se běžně říká *tým*, anglicky *team*, což ve staré angličtině znamenalo spřežení. Pro označení kapitána se obecně ve sportu užívá slangismus *kápo*. Slangový výraz pro profesionála je *profík*. Dalším společným slangismem je výraz *disciplinárka* označující disciplinární komisi či disciplinární řízení. Do sportovního slangu se dostalo i slovo *funkcionář*, slovo latinského původu, jež znamená vykonávat či zastávat nějakou funkci. Pro funkcionáře existují slangové výrazy

---

⁸² *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost* 1994

⁸³ *Slovník spisovného jazyka českého* 1971

hlavoun a *bafuňář*. Výraz *bafuňář* je dle *Českého etymologického slovníku*⁸⁴ slovo přejaté z anglického *buffoon*, což označovalo šaška nebo kašpara. V popisu hesla stojí, že se jedná o rádoby činovníka, který jen parazituje na sportovních akcích.

terminologie	slang
<i>amatér</i>	
<i>asistent startéra</i>	
<i>atlet/ka</i>	
<i>běžec na krátké vzdálenosti</i>	sprinter
<i>běžkyně na krátké vzdálenosti</i>	sprinterka
<i>běžec na střední vzdálenosti</i>	
<i>běžkyně na střední vzdálenosti</i>	
<i>běžec na dlouhé vzdálenosti</i>	senožrout, dálkoplaz
<i>běžkyně na dlouhé vzdálenosti</i>	
<i>bodovací komise</i>	
<i>časoměřič</i>	
<i>delegace rozhodčích</i>	
<i>desetibojař</i>	
<i>disciplinární komise</i>	disciplinárka
<i>diskař</i>	
<i>diskařka</i>	
<i>dorost</i>	
<i>družstvo</i>	tým
<i>funkcionář</i>	bafuňář, hlavoun
<i>hlasatel</i>	
<i>hlavní rozhodčí</i>	hlavní
<i>chodec</i>	
<i>chodkyně</i>	

⁸⁴ Český etymologický slovník 2012

<i>kapitán</i>	kápo
<i>kladivář</i>	
<i>kladivářka</i>	
<i>koulař</i>	
<i>koulařka</i>	
<i>maratónec</i>	
<i>maratónkyně</i>	
<i>mistr</i>	
<i>mistryně</i>	
<i>mílař</i>	
<i>náhradník</i>	
<i>oddíl atletiky</i>	oddíl, klub
<i>organizační komise</i>	
<i>organizační výbor</i>	výbor
<i>oštěpař</i>	
<i>oštěpařka</i>	
<i>pořadatel</i>	
<i>profesionál</i>	profík
<i>přeborník</i>	
<i>přebornice</i>	
<i>registrační komise</i>	
<i>rekordman</i>	
<i>rekordmanka</i>	
<i>reprezentant</i>	
<i>reprezentantka</i>	
<i>rozhodčí</i>	
<i>rozhodčí v poli</i>	
<i>ředitel závodu</i>	
<i>sedmibojařka</i>	
<i>skokan</i>	

<i>skokanka</i>	
<i>skokan do dálky</i>	dálkař
<i>skokanka do dálky</i>	dálkařka
<i>skokan do výšky</i>	výškař
<i>skokanka do výšky</i>	výškařka
<i>skokan o tyči</i>	tyčkař
<i>skokanka o tyči</i>	tyčkařka
<i>sparingpartner</i>	sparing
<i>sponzor</i>	
<i>sportovní centrum mládeže</i>	SCMko
<i>sportovní škola</i>	sportřák
<i>sportovní třída</i>	sportovka
<i>sprintér</i>	rychlík
<i>startér</i>	
<i>svěřenec</i>	
<i>svěřenkyně</i>	
<i>svolavatel</i>	
<i>štafetové družstvo</i>	štafeta
<i>technická četa</i>	
<i>technický delegát</i>	
<i>technický ředitel</i>	
<i>trenér</i>	coach, kouč, tréna
<i>trenérka</i>	koučka
<i>tréninková skupina</i>	skupina
<i>trojskokan</i>	
<i>trojskokanka</i>	
<i>úsekový rozhodčí</i>	
<i>veterán</i>	
<i>veteránka</i>	
<i>vícebojař</i>	

<i>vícebojařka</i>	
<i>vítěz</i>	
<i>vítězka</i>	
<i>vodič</i>	
<i>vrhač</i>	
<i>vrhačka</i>	
<i>vrchník</i>	
<i>vytrvalec</i>	
<i>vytrvalkyně</i>	
<i>zapisovatel</i>	
<i>závodčí</i>	
<i>závodník</i>	
<i>závodník v překážkovém běhu</i>	překážkář
<i>závodnice</i>	
<i>závodnice v překážkovém běhu</i>	překážkářka
<i>zdravotník</i>	

11.5 Názvy nářadí, náčiní, tréninkových a závodních pomůcek

Nejdůležitější hmatatelnou součástí sportu jsou pomůcky a nástroje, díky kterým může sportovec daný sport vykonávat či se na sport fyzicky připravovat. Atletika v tomto ohledu nad ostatními sporty dominuje, neboť nářadí, náčiní a pomůcek je v tomto sportovním odvětví nepřeberné množství. V mluvené komunikaci se většinou dodržují terminologická pojmenování nebo se mluvčí uchylují ke zkracování dlouhých výrazů. V některých případech se dokonce užívají deminutiva nebo expresivní vyjádření.

Obvyklým jevem je zkracování dvouslovného názvu na jednoslovný. Je tomu tak i v případě posilovacích strojů – *stoje*, posilovací vesta – *vesta*, pásmo měřičské – *pásmo*, švédská bedna – *bedna*, tréninkový deník – *deník*, tréninkový plán – *plán*, štafetový kolík – *kolík*. Blokům startovním i zátěžovým se zkráceně říká *bloky*. Ke zkracování ovšem dochází i u jednoslovných názvů, jako například u termínu překážka – *překa* v množném čísle *přecky*, *ploty*.

Za zdrobněliny nebo expresivní výrazy se mohou pokládat slangismy jako *kontrolka* – kontrolní značka, *medík* – medicínal či *tyčka* – tyč. Zajímavým slangismem nejasného původu je slovo *lanč*, které označuje posilovací gumu.

Etymologickou zvláštností je bezesporu termín *zasouvací skříňka*. Zasouvací skříňka slouží tyčkařům k zasunutí a zapření tyče u doskočiště. V díle *Základové tělocviku* z roku 1873 se Miroslav Tyrš zmiňuje, že dříve skokané venku zasazovali tyč pouze do země nebo do písku a v tělocvičnách používali speciální čtyřhran z prken. Z námi provedeného výzkumu bylo zjištěno, že ani vrcholoví sportovci, včetně reprezentantů ve skoku o tyči neznají termín zasouvací skříňka a pojmenovávají toto místo slovem *šuplík*. V angličtině se užívá termín *box* neboli krabice, bedna, truhla.

Kromě náčiní a nářadí je pro atlety a atletky stěžejní speciální obuv, které se říká *tretra*. Slovo *tretra* pochází z němčiny a má několik významů – šlapat, vstoupit či trať. Tato speciální obuv, která má v podrážce zabudované hřebíky poprvé vyrobil Němec Adolf Dassler a v roce 1925 uvedl tretry na trh. Atleti poprvé závodili v tretrách na Olympijských hrách v Amsterdamu v roce 1928. Postupem času se vzhled i funkčnost treter měnila a v současnosti existuje na každou atletickou disciplínu speciální druh treter. V atletickém slangu se jim říká jednoslovným názvem. Tretry na hod diskem jsou *diskařky*, tretry na hod oštěpem jsou *oštěpařky*, tretry na skok do dálky jsou *dálkařky*, na skok do výšky *výškařky*, na skok o tyči *tyčkařky*, tretrám na vrh koulí a hod kladivem se říká *vrhačky* a na rozdíl od ostatních treter mají hladkou podrážku bez hřebíků. Tretrám na krátké vzdálenosti se říká *sprinterky*. Existují ovšem i tretry univerzální, ve kterých lze provozovat několik disciplín, slangově se jim říká *univerzáalky*.

terminologie	slang
<i>akcelerometr</i>	
<i>anemometr</i>	
<i>ankylé</i>	vinutí, vázání
<i>bambusové pruty</i>	bambusy
<i>bandáž</i>	obinadlo, obvaz, tejp
<i>bloky startovní</i>	bloky
<i>břemeno</i>	

<i>bulina</i>	
<i>časomíra</i>	
<i>činka</i>	
<i>disk</i>	
<i>dres</i>	
<i>dynamometr</i>	
<i>ergometr</i>	
<i>granát</i>	
<i>jednoručky</i>	
<i>kinogram</i>	
<i>kladivo</i>	
<i>kontrolní značka</i>	kontrolka
<i>koule</i>	
<i>kotouče</i>	
<i>laťka</i>	
<i>masážní válec – roller</i>	válec
<i>medicinbal</i>	medík
<i>osa</i>	
<i>oštěp</i>	kopí, klacek
<i>pásmo měřičské</i>	pásmo
<i>plné míče</i>	
<i>posilovací gumy</i>	lanče
<i>posilovací stroje</i>	stroje
<i>posilovací vesta</i>	vesta
<i>pneumatika</i>	
<i>překážka / překážky</i>	překa/y, ploty
<i>schody</i>	
<i>stojany</i>	
<i>stopky</i>	
<i>štafetový kolík</i>	kolík

<i>švédská bedna</i>	bedna
<i>švihadlo</i>	
<i>tartan</i>	
<i>tažné zařízení</i>	tahač
<i>trenažér</i>	
<i>tréninkový deník</i>	deník
<i>tréninkový plán</i>	plán
<i>tretry</i>	
<i>tretry běžecké</i>	
<i>tretry na hod diskem</i>	diskařky
<i>tretry na hod oštěpem</i>	oštěpařky
<i>tretry na skok do dálky</i>	dálkařky
<i>tretry na skok do výšky</i>	výškařky
<i>tretry na skok o tyči</i>	tyčkařky
<i>tretry na vrhy</i>	vrhačky
<i>tretry sprinterské</i>	sprinterky
<i>tretry univerzální</i>	univerzáلكy
<i>tyč</i>	tyčka
<i>ukazatel kol</i>	
<i>zasouvací skříňka</i>	šuplík
<i>zátěže, závaží</i>	
<i>zátěžové bloky</i>	
<i>žebřiny</i>	

11.6 Názvy míst a vnějších vlivů

Již ve starověku se různá tělesná cvičení realizovala na speciálních místech. V Řecku se mladíci odebírali na místa zvaná *gymnásion*, kde se věnovali tělesným cvičením. Původním významem tohoto výrazu je otevřené prostranství, posléze také cvičiště a škola. Od slov odvozených se poté vyčlenil název sportovního odvětví – gymnastika.

S pořádáním prvních olympijských her se cvičenci přesunuli na stadiony. Slovo řeckého původu *stádion* ve významu závodistiště se používá dodnes ve všech sportovních odvětvích.

V antickém Řecku udával termín *stádion* také délkovou míru, přibližně 192 metrů. Dnešní sportovci mají pro termín stadion slangový výraz *stad'ák*. Atleti také často užívají výraz *ovál*.

Kromě tréninkových jednotek na stadionu trénují atleti také v posilovně, kterou nazývají *posilka*, *poska* či výrazem z angličtiny *gym*. Někteří dokonce nazývají posilovnu expresivně *rambodílna*. Toto pojmenování však není příliš časté.

Při mluvené komunikaci se aktéři z atletického prostředí většinou drží názvosloví, pouze u hojně opakovaných pojmenování volí slangismy. Opět se většinou jedná o zkracování dvou a víceslovných výrazů na jednoslovné. Obvyklým jevem je také pojmenovávání některých částí stadionu stejným názvem. Například rozběhová dráha a rozběžiště se pojmenovává společným slangismem *rozběh*. Při komunikaci trenéra a atleta můžeme také zaslechnout pokyn „*Vyzkoušej si rozběh*.“ nebo „*Posuň si rozběh (dopředu, dozadu)!*“ V slangové komunikaci může znamenat slovo *rozběh* také běh kvalifikační při mistrovských závodech. V takovém případě atlet říká trenérovi „*Jdu v prvním (druhém, třetím ...) rozběhu!*“

Při komunikaci vrhačů se často pro termín dopadové pole užívá výrazu *pole*, *hřiště* či *výseč*. V situacích, kdy se atletovi podaří hodit či vrhnout náčiní do dopadového pole, říká se, že *hodil do výseče* nebo *trefil výseč*. Při pokusu, kdy náčiní dopadne mimo dopadové pole, se říká, že *netrefil výseč* nebo *šlo to mimo výseč*. Termíny *klec* pro hod diskem či *klec* pro hod kladivem se z důvodu jazykové ekonomie nazývá *klec*.

Závod atletů mohou negativně či pozitivně ovlivnit vnější podmínky, především vítr. Fouká-li vítr z boku tzv. *boční* nebo *bočák*, musí atlet, především vrhač zareagovat změnou techniky. Také pro skokany a běžce je vítr a jeho hodnoty naměřené během pokusu či běhu mnohdy rozhodující. Foukne-li závodníkovi vítr do zad, může mu pomoci skočit dál či doběhnout rychleji, naopak foukne-li protivítr tzv. *prot'ák*, závodník musí vynaložit více energie na svůj pokus či běh. Hodnoty větru se také významně podílejí na uznávání rekordů.

Pro termíny startovní čára, shromažďovací čára a odhodová čára se používá v řeči jednotný výraz *lajna*. V souvislosti s odhodovou čarou můžeme nejčastěji slyšet pokyn trenéra „*Pozor na lajnu!*“ nebo „*Nepřešlápni lajnu!*“. V souvislosti se startovní čarou musíme zmínit dva důležité termíny. Jedná se o termíny chybný start a předčasný start. Za chybný start se považuje takový start, který je v rozporu s pravidly. Do chybného startu spadá i start předčasný neboli *ulitý*. O atletovi, který se proviní předčasným startem se říká, že *ulil*.

Pro správný průběh v souladu s pravidly atletiky jsou důležité termíny náhradní pokus, neplatný pokus, neuskutečněný pokus, nezdařený pokus a zdařený pokus. V mluvené komunikaci se užívají především adjektiva, tudíž se říká *neplatný*, *nezdařený*, *zdařený* a v případě neuskutečněného pokusu *vynechaný*. Nezdařený pokus se ve slangové mluvě také vyjadřuje pojmy *kříž* nebo zdobněle *křížek*. Toto pojmenování má prosté vysvětlení a sice, že do záznamového dokumentu o průběhu závodu zapisovatel zaznamenává pomocí koleček a křížků zdařené a nezdařené pokusy.

Oblíbeným slangovým výrazem skokanů do výšky a o tyči je slovo *duchna*, původní význam tohoto slova je těžká peřina, v komunikaci atletů však zastupuje termín doskočiště, a to pouze doskočiště pro skok vysoký a skok o tyči. Doskočiště pro skok do dálky a trojskok je označováno jako *pískoviště* nebo *písek*. Další slangismus, který můžeme zaslechnout v sektoru vyhrazenému pro skok do dálky a trojskok je výraz *prkno*. Tento výraz v komunikaci nahrazuje termín odrazové břevno. Se slangismem *prkno* se nejčastěji pojí sloveso být. Skokan se při rozpravě s trenérem nejčastěji ptá, zdali *byl* či *nebyl na prkně*. To znamená, jestli se mu povedl odraz či nikoliv.

Důležitým faktorem při komunikaci trenéra a atleta během závodu je fakt, že trenér nesmí být přítomen v sektoru. Trenéři však mají vyhrazená místa na tribuně za příslušným sektorem, kde na své svěřence mohou dohlížet a ve velmi krátkém čase po uskutečněném pokusu jim sdělovat pokyny a rady. Jelikož se závod odehrává poměrně rychle, musí i účastníci komunikace „šetřit slovy“ a vyjadřovat se co nejpresněji a nejekonomičtěji.

terminologie	slang
<i>areál</i>	
<i>atletická hala</i>	hala
<i>cíl</i>	
<i>deska s plastelínou</i>	
<i>dopadové pole</i>	pole, hřiště, výseč
<i>doskočiště</i>	duchna, pískoviště, písek
<i>doping</i>	zobání, sypaní, sypačky
<i>hrot (u oštěpu)</i>	
<i>hřiště</i>	plac

<i>chybný start</i>	
<i>klec pro hod diskem</i>	klec
<i>klec pro hod kladivem</i>	klec
<i>koulařský kruh</i>	
<i>mantinel</i>	mant'ák
<i>náběhové území</i>	
<i>náhradní pokus</i>	
<i>neplatný pokus</i>	kříž, křížek
<i>neuskutečněný pokus</i>	vynechaný
<i>nezdařený pokus</i>	nezdařený
<i>občerstvovací stanice</i>	
<i>obrátká</i>	otočka
<i>odhodová čára</i>	lajna
<i>odraziště</i>	
<i>odrazové břevno</i>	prkno
<i>posilovna</i>	posilka, poska, gym, rambodílna
<i>protivítr</i>	prot'ák
<i>předčasný start</i>	ulitý
<i>rovinka</i>	
<i>rozběhová dráha</i>	rozběh
<i>rozběžiště</i>	rozběh
<i>sektor</i>	
<i>shromažďovací čára</i>	lajna
<i>stadión</i>	stad'ák, ovál
<i>start</i>	
<i>startovní čára</i>	lajna
<i>struna (u kladiva)</i>	drát
<i>štafetová předávka</i>	předávka
<i>vítr do zad</i>	
<i>vítr z boku</i>	bočák, boční

<i>vodní příkop</i>	
<i>zarážecí břevno</i>	
<i>zátáčka</i>	
<i>základní výška</i>	
<i>zdařený pokus</i>	
<i>zvyšování</i>	

11.7 Termíny z tréninku a závodu

Profese trenéra je ve sportovní oblasti tou nejnáročnější rolí ze všech aktérů sportu. Základním úkolem trenéra je vysvětlit sportovci co a jak má dělat. V počátcích tréninkových procesů volí trenér jazykové prostředky neutrální, aby svěřenec, jenž zatím neovládá názvosloví daného sportu pochopil, jaké pohybové cviky má dělat a proč. V průběhu různých tréninkových cyklů se sportovec učí názvosloví a slang daného sportu a disciplíny.

Zaměříme-li se na názvosloví atletiky, které je pro náš výzkum stěžejní, tak již základní termín atletická abeceda, jež zahrnuje běžecká a odrazová cvičení zařazovaná na začátek tréninkové jednotky s cílem zahřát organismus, se v komunikaci označuje jen pojmem *abeceda*. Tento základní prvek atletického tréninku se zařazuje na začátku tréninkové jednotky bez ohledu na to, zdali se jedná o přípravu fyzickou či technickou. Mezi tato cvičení patří liftink, skipink, zakopávání, předkopávání, koleso, poskočný klus stranou tzv. *cval stranou*, přídupy – *rošťáky* a střídavé úkroky do stran tzv. *přetáčení* či *vánočka*. Atletické abecedě předchází rozběhání – *rozklusání* neboli *rozklus*, protahování a rozcvičení.

V přípravě fyzické se jedná zejména o kondiční cvičení. Během takto zaměřených tréninkových jednotek se užívají jiné termíny než při přípravě technické, kde je na prvním místě technické zdokonalování pohybu či práce s náčiním. V období kondiční přípravy nejčastěji uslyšíme výrazy jako *aut* – autové hody plným míčem, *žabáky* – hluboké odrazy snožmo, *kruhák* či *kruháč* – kruhový trénink, *jeleny* – odpichy, *odrazy* – odrazová cvičení, *tempa* – tempová vytrvalost.

V posilovně zaslechneme výrazy jako *benč* – benchpress, *zakopávání na stroji* – leg curls, *mrtvola* – mrtvý tah, *tahy v leže* – pullover. Kromě substantiv označujících jednotlivé cviky v posilovně užívají sportovci také slovesa jako *dřepovat* ve významu cvičit dřepy, *benčovat* ve významu posilovat prsní svalstvo. Poměrně často se v komunikaci vyskytují slovesa chodit, jet, jezdit, cvičit a další ve spojení se substantivy označující buď názvy cviků nebo

části těla. Sportovci tedy častokrát říkají spojení jako *chodit mrtvolu* ve významu cvičit cvik zvaný mrtvý tah, *jet bicáky* ve smyslu posilovat bicepsy, *jet břicho, záda, ruce, nohy* ve významu cvičit příslušné partie.

V souvislosti s posilováním můžeme zaregistrovat i různá hodnotící adjektiva s obecně českou koncovkou – ej a předponami (na–, vy–). Většinou se jedná o adjektiva jako *nařachanej, vysekanej, našláplej, nabouchanej* či *napumpovanej* ve smyslu, že jeho svaly jsou, co se objemu týče velké a vyrýsované. Zpravidla při konverzaci následuje kritické až posměšné zhodnocení, že se jedná o jedince, který je *nasypanej* ve smyslu, že užívá podpůrné látky či doping.

Během technické přípravy se sportovec zaměřuje na svoji závodní disciplínu a zdokonaluje jednotlivé fáze pohybového řetězce. K tomu slouží různá imitační cvičení – *imitačky*, a aby nedocházelo k jednostrannému přetěžování zařazují se na konec tréninku kompenzační cvičení – *kompenzačky*. Z jazykového hlediska se u slangismů *imitačky* a *kompenzačky* jedná o univerbizaci, jíž bylo docíleno přidáním koncovky – čky. U atletických disciplín, na které je potřeba se rozeběhnout se také užívají termíny jako hod či skok z celého rozběhu, z krátkého rozběhu nebo dokonce rozběh z několika kroků. Za účelem jazykové ekonomie v těchto případech dochází v mluvené komunikaci ke zkracování víceslovného pojmenování, a tudíž se říká pouze *z celého, z krátkého, z místa, ze dvou kroků, ze dvou přeskoků* apod. Koulaři říkají, že *jdou ze sunu* nebo *z otočky*.

Skokané a závodníci v překážkových bězích navíc terminologicky rozlišují své nohy, respektive nohu, z níž se odrážejí. Takové odrazové noze se říká *odrazovka*. Překážkáři ještě navíc rozlišují švihovou nohu, tedy nohu, s níž provádějí švih před překážkou tzv. *švihovka*. Nohu provádějící přetažení přes překážku označují jako *přetahovku*.

V předzávodním i závodním období se užívá frazém *ladit formu* ve smyslu zdokonalovat techniku a udržovat si kondici. Zajímavým jazykovým jevem je výraz *předzávodko*, vytvořený přidáním deminutivního suffixu –ko a označující předzávodní rozcvičení.

Komunikace mezi rozhodčími a závodníky musí probíhat dle pravidel atletiky. V pravidlech jsou sepsány povely a pokyny udávané rozhodčími směrem k atletům. Mezi nejdůležitější a nejpoužívanější pokyny patří povely startéra a sice „*Připravte se!*“ a „*Pozor!*“. V atletických pravidlech z roku 1997 stojí, že na mezinárodních závodech používá startér vždy povely ve svém mateřském jazyce, a tak je závodníkům před závody doporučováno seznámit se s těmito

povely v mateřském jazyce startéra. V současnosti se však globálně užívají povely v angličtině „*On your mark!*“ a „*Get set!*“.

terminologie	slang
<i>akcelerace</i>	
<i>atletická abeceda</i>	abeceda
<i>autový hod plným míčem</i>	aut
<i>bench-press</i>	benč
<i>běh po celých chodidlech</i>	
<i>běh po špičkách</i>	
<i>běžecový styl</i>	
<i>časový harmonogram</i>	časák
<i>drobení kroků před odrazem</i>	drobit
<i>dřep</i>	
<i>fartlek</i>	
<i>fáze napínání oštěpařského luku</i>	
<i>fáze spuštění oštěpařského luku</i>	
<i>finský způsob (držení oštěpu)</i>	
<i>hluboké odrazy snožmo</i>	žabáky
<i>hod z celého rozběhu</i>	z celého
<i>hod ze dvou přeskoků</i>	ze dvou
<i>hod z krátkého rozběhu</i>	z krátkého
<i>hod z místa</i>	
<i>hod z přenesení</i>	z přenesení
<i>imitační cvičení</i>	imitačky
<i>koleso</i>	
<i>kompenzační cvičení</i>	kompenzačky
<i>kondice</i>	kondička
<i>kondiční příprava</i>	
<i>koordinační cvičení</i>	

<i>kruhový trénink</i>	kruhák, kruháč
<i>leg curls</i>	zakopávání na stroji
<i>leg press</i>	
<i>letmé starty</i>	
<i>letošní nejlepší výkon</i>	letošník, SB
<i>liftink</i>	
<i>maximální rychlost</i>	
<i>maximální síla</i>	
<i>metcalfy</i>	
<i>mrtvý tah</i>	mrtvola
<i>nadhmat</i>	
<i>nadhoz</i>	
<i>násobené odrazy</i>	víceskoky
<i>nášvihy obouruč</i>	nášvihy
<i>obecná vytrvalost</i>	
<i>odhodová fáze</i>	
<i>odhody</i>	
<i>odpichy</i>	jeleny
<i>odraz na překážku</i>	
<i>odrazová noha</i>	odrazovka
<i>odrazová cvičení</i>	odrazy
<i>osobní rekord</i>	osobák, PB
<i>plochý odraz</i>	
<i>plyometrická cvičení</i>	
<i>podhmat</i>	
<i>podřep</i>	
<i>posilování</i>	
<i>poskočný klus</i>	
<i>poskočný klus stranou</i>	cval stranou
<i>praporek</i>	

<i>protahování</i>	
<i>předkopávání</i>	
<i>přechodová fáze</i>	
<i>přechody z visu do visu (skok o tyči)</i>	přechody
<i>překážková dráha</i>	
<i>přemístění s činkou</i>	
<i>přetahová noha</i>	přetahovka
<i>přídupy</i>	rošťáky
<i>pullover</i>	tahy v leže
<i>rovinka</i>	
<i>rotace</i>	
<i>rotační pohyb</i>	rotace vrtule (při nechtěném rotačním pohybu ve skoku o tyči)
<i>rozběhání</i>	rozklusání, rozklus
<i>rozcvičení</i>	
<i>rozcvičení před závodem</i>	předzávodko
<i>rozložené úseky</i>	
<i>rozvoj síly</i>	
<i>rozvoj vytrvalosti</i>	
<i>rychlostní vytrvalost</i>	
<i>rytmus hladkého běhu</i>	
<i>rytmus překážkového běhu</i>	
<i>silová vytrvalost</i>	
<i>skipink</i>	
<i>skok z celého rozběhu</i>	z celého
<i>skok z krátkého rozběhu</i>	z krátkého
<i>skok z místa</i>	z místa
<i>skokanská cvičení</i>	
<i>speciální běžecká cvičení</i>	
<i>speciální překážkářská cvičení</i>	

<i>speciální síla</i>	
<i>sportovní forma</i>	forma, formička, fazóna
<i>startovní reakce</i>	
<i>starty z poloh</i>	
<i>stříhy s činkou za hlavou</i>	
<i>střídavé úkroky do stran</i>	přetáčení, vánočka
<i>stupňované úseky</i>	
<i>superkompenzace</i>	
<i>technika běhu</i>	
<i>tempová vytrvalost</i>	tempa
<i>tréninková jednotka</i>	trénink
<i>trénovanost</i>	
<i>trh</i>	
<i>vrh koulí ze sunu</i>	ze sunu
<i>vrh koulí s otočkou</i>	z otočky
<i>vrcholový sport</i>	vrcholáč
<i>vysoká kolena</i>	
<i>vysoký úchop na tyči</i>	úchop
<i>výkonnostní sport</i>	
<i>výpady</i>	
<i>výpony</i>	
<i>výrazy za hlavou</i>	
<i>základní postavení</i>	
<i>zakopávání</i>	
<i>zasunutí tyče</i>	
<i>zdokonalování techniky</i>	
<i>zpomalení v konci rozběhu</i>	zpomalovat
<i>zrychlované úseky</i>	
<i>zvrát na tyči</i>	zvrát

11.8 Výsledky provedeného výzkumu atletického slangu

Jak již bylo uvedeno, dotazníkového šetření se zúčastnilo 36 respondentů. V dotazníku se objevilo 211 jednoslovných i víceslovných termínů. Termíny vybrané do dotazníku byly zvolené po pečlivém uvážení. Jednalo se zejména o termíny často užívané v mluvené komunikaci. V tabulkách týkajících se atletické terminologie bylo dle výsledků výzkumu přiřazeno k jednotlivým termínům slangové slovo. Neznamená to ovšem, že aktéři komunikace užívají jen slangové výrazy, ale často jimi nahrazují odborné termíny z důvodu ekonomického vyjádření.

Z celkového počtu zkoumaných termínů bylo zjištěno slangové synonymum u přibližně třetiny z nich. Nejčastěji se slangovými výrazy nahrazují: z hlediska sémantiky názvy atletických disciplín, z hlediska struktury odborných termínů názvy víceslovné, z hlediska původu odborné termíny názvů tréninkových pomůcek a názvy míst. Z celkového počtu 198 registrovaných slangismů je jich 36 expresivních a 162 neexpresivních. Největší počet registrovaných slangových výrazů jsme zaznamenali u termínů stadion (*stad'ák*), posilovna (*posilka, poska*), odrazové břevno (*prkno*), vítr z boku (*bočák*) a protivítr (*proťák*), běžec na dlouhé vzdálenosti (*dáلكoplaz*), trenér (*kouč*), překážky (*překy*), osobní rekord (*osobák*), vrcholový sport (*vrcholáč*) a běh na 100 či 200 metrů (*kilo, dvoukilo*). Největší počet synonymních slangových výrazů se vyskytlo u termínů běh na 400 metrů (*čtyřstovka, čtvrtka, čtyřkilo, kolečko, kolo*), běh na 800 metrů (*osmistovka, osmikilo, půlka, dvě kola*), trenér (*coach, kouč, tréna*), bandáž (*obinadlo, obvaz, tejp*), doping (*zobání, sypání, sypačky*), dopadové pole (*pole, hřiště, výseč*), doskočiště (*duchna, pískoviště, písek*), posilovna (*posilka, poska, gym, rambodílna*) a sportovní forma (*forma, formička, fazóna*).

Nejčastějším zaznamenaným jazykovým postupem vzniku slangových výrazů ve vyplněných dotaznících byla univerbizace víceslovných pojmenování, či prosté zkracování ustálených slovních spojení vynecháním jednoho, nejčastěji prvního slova. Nejběžnějším zvoleným sufixem pro tvorbu slangismů se stal sufix –ka (*např. stovka, dvoustovka, čtvrtka, půlka, trojka, pětka, desítka, tyčka, vejška, disciplinárka, kontrolka, kondička*). Dle analýzy můžeme definovat, že slangismy neexpresivní povahy jsou tvořeny z části ze základu termínu a sufixu –ka (*např. tyčka, stovka, štafeta, dálka, sportovka, překa*). Slangismy expresivní povahy jsou často tvořeny přeneseným významem slov (*např. kilo, dvoukilo, senožrout, dáلكoplaz, bafuňář, hlavoun, klacek, šuplík, zobání, sypání, kříž, křížek, prkno, drát*). Pojmenování osob a uskupení je nejčastěji podmíněno specifickou činností či konáním aktérů

a taktéž jsou odvozeny pomocí různých sufixů. Ze 198 registrovaných slangismů je jich pouze 13 přejatých z angličtiny.

Z výzkum rovněž vyplynulo, že některé slangové výrazy jako například *finišovat*, *kriketák*, *repre*, *svěťák* se už dříve staly součástí obecné češtiny a jsou užívány napříč společnostmi. Slangismus *tejp* vznikl teprve nedávno, ale samotný výraz i jeho odvozeniny *tejpovat*, *zatejpovat* a *tejpka* se již také dostávají do běžné komunikace.

Tento fakt vypovídá o tom, že komunikace v atletice je určována hlavně časem, srozumitelností a nezaměnitelností projevu a snahou o neotřelé vyjádření. Důvodem, proč i starší generace aktérů v atletice volí slangové výrazy je srozumitelnost a jasnost komunikace s aktéry mladší generace. Mimojazykovým aspektem pro volbu slangového výrazu je touha po začlenění se do atletického prostředí a vyjádření příslušnosti k této skupině lidí.

12. Závěr

Předmětem této diplomové práce *Jazyk v atletice* bylo prozkoumat specifika komunikace v atletickém prostředí, historii atletické terminologie a její původ, získat skutečnou představu o současné komunikaci v atletice za pomoci dotazníkového šetření a v neposlední řadě poprvé pro češtinu sestavit slovník atletické terminologie a slangu. Vzhledem k tomu, že jde o komunikaci specializovanou, spočívají tato specifika ve zvláštních vyjadřovacích prostředcích v rovině slovní zásoby. Cílem práce proto bylo analyzovat odbornou terminologii a slang. V tomto směru byl záměr této práce vůbec prvním pokusem.

Po prostudování historických i odborných publikací jsme došli k závěru, že tělesné cvičení a pohyb byl součástí společenského života již ve 13. století, pravidelný pohyb se dokonce na začátku 19. století stal součástí povinné školní docházky. Atletika jako oficiální sportovní odvětví se na našem území objevila až na konci 19. století, když byl v roce 1897 založen samostatný atletický svaz. To ovšem neznamená, že předtím neexistovaly atletické spolky nebo že se nepořádaly atletické závody, ba naopak mnoho atletických oddílů a atletických soutěží má staletou tradici. Tento fakt dokládá, že tradice se na jazykové podobě atletické terminologie i slangu podílí velkou měrou. Na řadě příkladů jsme uvedli stálost atletické terminologie od počátků až do dnešních dnů. Atletické prostředí je otevřené veřejnosti i okolním vlivům, ovšem ani veřejnost ani okolní vlivy nenarušují stabilitu terminologie ani slangu, ten mohou ovlivňovat pouze mluvčí.

Z našeho zkoumání také vyplynulo, že česká atletická terminologie se ve velké míře opírá o obecné tělocvičné názvosloví Miroslava Tyrše, které před vydáním v roce 1868 konzultoval mimo jiné i s komisí filologů. V jeho díle se objevily pouze skoky a vrhy, které ovšem popsal velmi podrobně. Termíny týkající se těchto disciplín povětšinou přetrvaly dodnes, některé termíny změnily pouze tvar, ale některé zanikly úplně a byly nahrazeny termíny z obecné sportovní terminologie. Názvy z obecné roviny tělocvičného názvosloví byly a jsou součástí atletické terminologie, proto jsme je taktéž uvedli v praktické části této diplomové práce.

Nelehkým úkolem pro nás bylo vypátrat atletickou terminologii, neboť neexistuje žádná databáze či slovník věnující se této problematice. Z odborných publikací a metodických příruček jsme vypsalí pojmenování terminologické povahy, analyzovali jsme je roztríděné podle typologie významu do následujících skupin: názvy atletických disciplín, pojmenování osob a uskupení v atletice, názvy závodů a tréninků, názvy náradí, náčiní, tréninkových a závodních pomůcek, názvy míst a vnějších vlivů, termíny z tréninku a závodu. Prozkoumané

termíny jsme posléze abecedně seřadili, doplnili definicemi a anglickými a ruskými ekvivalenty a sestavili do podoby slovníku atletické terminologie. Prostřednictvím dotazníkového šetření jsme získali lingvistická data, která nám posloužila k doplnění slangismů k jednotlivým termínům. Z výzkumu vyplynulo, že účastníci komunikace v atletickém prostředí volí místo každého třetího termínu slangový výraz a také že dochází k specifickým valencím s různými slovesy. Zjistili jsme, že tyto tendence jsou podmíněny snahou o ekonomické vyjadřování a potřebou poukázat na svou sounáležitost se zájmovou skupinou.

Závěrem bychom chtěli konstatovat, že problematika komunikace v atletice či v jakémkoliv jiném sportu je atraktivním tématem pro výzkum. Náš materiál ukazuje na možnosti dalšího zkoumání jednak doplněním materiálu z průzkumu do jazyka sportovních komentátorů, a to jak v mluveném, tak v psaném jazyce. Nepochybně přínosné by bylo zkoumání vlivu německého názvosloví na tradiční českou terminologii, což bylo v naší práci zmíněno jen okrajově. Podobně by si zasloužil speciální výzkum vliv globalizace, respektive přejímky z angličtiny, jež budou charakteristické pro nejnovější vývoj atletické terminologie i slangu. V tomto segmentu lze předpokládat odraz dynamiky sportovních disciplín, zejména v oblasti technologického pokroku. Významné závěry je možné předpokládat ve srovnání nově popsaného materiálu se stavem terminologie a slangu v jiných sportovních odvětvích.

Slovník atletické terminologie a slangu

Následující slovník je seřazen dle abecedy, nikoliv hnízdově. V prvním sloupci jsou termíny z atletického názvosloví. Ve druhém sloupci se nachází stručný výklad daného termínu. Ve třetím sloupci jsou slangové výrazy získané od respondentů, pokud je kolonka určená pro slangové slovo prázdná, znamená to, že jsme z dotazníku nezjistili slangismus pro daný termín, nebo se v komunikaci užívá pouze termín. Sloupec čtvrtý a pátý je určen pro synonymní termíny z angličtiny a ruštiny, které jsme získali z odborných slovníků. Pokud je kolonka pro cizojazyčný ekvivalent prázdná, znamená to, že se nám příslušný cizojazyčný termín nepodařilo dohledat.

termín	výklad	slang	anglicky	rusky
<i>absolutní síla</i>	nejvyšší hodnota silové schopnosti ve výkonu, synonymum maximální síla	maximálka	maximum power	абсолютная сила
<i>acyklická disciplína</i>	disciplína s jednorázovým charakterem všech fází pohybu, např. vrh koulí, hod diskem		acyclic discipline, event	
<i>adaptace</i>	proces přizpůsobování organismu		adaptation	адаптация
<i>aerobní procesy</i>	způsob přeměny látek a energií s okamžitým přívodem a využitím kyslíku		aerobic processes	аэробный процесс
<i>akcelpace</i>	zrychlení, uvedení hmoty těla do pohybu, nebo z pomalého pohybu do rychlejšího	zrychlení	acceleration	акцелерация
<i>akcelerometr</i>	přístroj k měření zrychlení pohybu		accelerometer	
<i>aklimatizace</i>	přizpůsobování organismu změněným podmínkám podnebí		acclimatization	аклиматизация

<i>aktivní odpočinek</i>	jeden ze základních prostředků zotavení, zapojení jiných svalových skupin, než při zatížení		active recovery/rest	активный отдых
<i>amatér</i>	sportovec, jenž nesmí obdržet finanční odměnu za provozování sportu		amateur	непрофессионал
<i>amortizace</i>	fáze pohybové činnosti, úkolem je snížit rychlost pohybu těla; význam v technice všech disciplín		amortization	амортизация
<i>anabolika</i>	anabolické steroidy; látky zajišťující tvorbu bílkovin ke zvětšování svalstva	bobule, tablety, steroidy, sypačky, zobání	anabolic	анаболика
<i>anaerobní procesy</i>	způsob přeměny látek bez okamžitého využívání kyslíku		anaerobic processes	анаэробный процесс
<i>anemometr</i>	přístroj k měření proudění vzduchu		anemometer	
<i>ankylé</i>	kožené poutko navinuté na oštěpu, dnes nepoužívané	vázání, vinutí	binding (vinutí)	крепление
<i>anulování</i>	prohlášení závodu, nebo výkonu za neplatný		nullify (anulovat)	аннулирование
<i>areál</i>	synonymum – hřiště, stadion	stad'ák	area	ареал
<i>asistent startéra</i>	rozhodčí, jenž dbá o to, aby závodníci startovali ve správném běhu		assistant starter	помощник стартера
<i>atlet/ka</i>	sportovec provozující atletiku		athlete	атлет, атлетка

<i>atletická abeceda</i>	speciální běžecká a odrazová cvičení sloužící k rozcvičení a zahřátí organismu	abeceda		
<i>atletická hala</i>	hala uzpůsobená na atletické tréninky a závody v zimní období; může mít i nafukovací střechu	hala, nafukovačka	athletics hall, indoor	атлетический зал
<i>atletika</i>	sportovní odvětví		athletics	атлетика
<i>autogenní trénink</i>	jedna z metod zaměřené na relaxaci, vede k odstranění nadměrného napětí		autogenous training	аутогенная тренировка
<i>autový hod plným míčem</i>	speciální cvičení s plnými míči na rozvoj kondice a výbušnosti	auty	throw heavy ball	аут
<i>bambusové pruty</i>	tréninková pomůcka, slouží při nácviku hodu oštěpem	bambusy	bamboo	бамбуковые пруты
<i>bandáž</i>	plastické obinadlo; slouží ke zpevnění svalů, šlach a kloubů	stahovadlo, návlek, obinadlo	roller bandage	повязка
<i>benchpress</i>	tlak vleže; základní cvik na posílení prsních svalů	benč	bench-press	жим лёжа
<i>bez podpory větru</i>	výkon neovlivněný vnějšími podmínkami		wind not assisted	
<i>bezoporová fáze</i>	fáze běžeckého kroku		non-support phase	
<i>běh/y</i>	přirozený lokomoční pohyb; základ atletických soutěží		run, running, race	бег/а
<i>běh hladký</i>	běžecké soutěže, v nichž nejsou rozmístěné		flat run	бег гладкий

	překážky			
<i>běh na dlouhé vzdálenosti</i>	cyklická pohybová činnost vytrvalostního charakteru; běhy na 5000 m a více	dlouhý	long distances	бег на длинную дистанцию
<i>běh na krátké vzdálenosti</i>	těž sprint, cyklická disciplína s krátkou dobou trvání; běhy do 400 m	sprint	short distances	бег на короткую дистанцию
<i>běh na střední vzdálenosti</i>	cyklická disciplína se střední dobou trvání; běhy od 800 m do 3000 m včetně		middle distances	бег на среднюю дистанцию
<i>běh na 60 metrů</i>	krátký hladký sprint	šedesátka	60 metres	бег на 60 м
<i>běh na 100 metrů</i>	krátký hladký sprint	stovka, kilo	100 metres	бег на 100 м
<i>běh na 200 metrů</i>	krátký hladký sprint	dvoustovka, dvoukilo	200 metres	бег на 200 м
<i>běh na 400 metrů</i>	nejdelší hladký sprint	čtyřstovka, čtvrtka, čtyřkilo, kolo, kolečko	400 metres	бег на 400 м
<i>běh na 800 metrů</i>	hladký běh na střední vzdálenost	půlka, osmistovka, osmikilo	800 metres	бег на 800 м
<i>běh na 1500 metrů</i>	hladký běh na střední vzdálenost	patnáctka	1500 metres, metric mile	бег на 1500 м
<i>běh na 3000 metrů</i>	nejdelší hladký běh na střední vzdálenost	trojka	3000 metres	бег на 3000 м
<i>běh na 5000 metrů</i>	hladký běh na dlouhou vzdálenost	pětka	5000 metres	бег на 5000 м
<i>běh na 10000 metrů</i>	hladký běh na dlouhou vzdálenost	desítka	10 000 metres	бег на 10000 м
<i>běh maratónský</i>	vytrvalostní běh na vzdálenost přibližně 42 km; má historický kontext	maratón	marathon	марафонский бег
<i>běh po celých chodidlech</i>	technika běhu; atlet se při		flat-footed run	

	běžeckém kroku opírá o celé chodidlo			
<i>běh po špičkách</i>	technika běhu; atlet se při běžeckém kroku opírá pouze o špičky/o přední část chodidla		run on the balls of feet (běhat po přední části chodidla)	
<i>běh překážkový</i>	disciplína se smíšenou cyklickou a acyklickou pohybovou činností; atlet překonává překážky na trati	překážky, překy, ploty	hurdle race/run	бег с барьерами
<i>běh na 60 metrů překážek</i>	krátký sprint s překážkami	šedesátka přek/plotů	60m hurdles	бег на 60 м с барьерами
<i>běh na 100 metrů překážek</i>	krátký sprint s překážkami	stovka přek/plotů	100m hurdles	бег на 100 м с барьерами
<i>běh na 110 metrů překážek</i>	krátký sprint s překážkami	sto desítka přek/plotů	110m hurdles	бег на 110 м с барьерами
<i>běh na 400 metrů překážek</i>	nejdelší krátký sprint s překážkami	čtyřista přek/plotů	400m hurdles	бег на 400 м с барьерами
<i>běh na 3000 metrů překážek – steeplechase</i>	běžecká disciplína; na dráze jsou rozestavené překážky, mezi nimiž je jedna překážka s vodním přikopem	steeple, trojka přek	steeplechase	стипль-чез
<i>běhy štafetové – rozestavné</i>	rozestavný běh; závod dvou a vícečlenných družstev; každý člen běží jeden úsek závodu a v předávacím území předává štafetový kolík dalšímu závodníkovi	štafeta, štafle	relay race	эстафетный бег
<i>běh na 4 x 100 metrů</i>	rozestavný běh; každý člen štafetového družstva běží	krátká štafeta	4 x 100 metres relay	бег на 4 x 100 м

	úsek dlouhý 100 metrů			
<i>běh na 4 x 400 metrů</i>	rozestavný běh; každý člen štafetového družstva běží úsek dlouhý 400 metrů	dlouhá štafeta	4 x 400 metres relay	бег на 4 x 400 м
<i>běžec</i>	závodník v běžeckých disciplínách; též sprinter, mílař, vytrvalec		runner	бегун
<i>běžec na krátké vzdálenosti</i>	závodník v krátkých běžeckých disciplínách	sprinter	sprinter, dashman one-lapper (běžec na 400 metrů)	спринтер
<i>běžkyně na krátké vzdálenosti</i>	závodnice v krátkých běžeckých disciplínách	sprinterka		спринтерка
<i>běžec na střední vzdálenosti</i>	závodník ve středně dlouhých běžeckých disciplínách		middle-distance runner	бегун на среднюю дистанцию
<i>běžkyně na střední vzdálenosti</i>	závodnice ve středně dlouhých běžeckých disciplínách			бегунья на среднюю дистанцию
<i>běžec na dlouhé vzdálenosti</i>	závodník ve dlouhých běžeckých disciplínách	dávkoplaz, senožrout	long-distance runner	бегун на длинную дистанцию
<i>běžkyně na dlouhé vzdálenosti</i>	závodnice ve dlouhých běžeckých disciplínách			бегунья на длинную дистанцию
<i>běžecká dráha</i>	základní atletické zařízení; tvoří ji dvě protilehlé rovinky a dvě zatáčky	dráha, ovál	running track	беговая дорожка
<i>běžecké tempo</i>	stupeň rychlosti běhu použitý na příslušné trati	tempo	pace	беговой темп
<i>běžecký krok</i>	základní pohybový cyklus běhu; střídání oporové fáze a fáze letu	krok	stride, running pace	беговой шаг
<i>běžecký styl</i>	osobitý běžecký styl sportovce		style	беговой стиль

<i>biomechanika</i>	nauka o struktuře a chování živých organismů		biomechanika	
<i>biorytmy</i>	pravidelně probíhající změny v organismu během určitého časového cyklu		biorhythm	биоритмы
<i>bloky startovní</i>	pomocné zařízení, sloužící ke startu při hladkých a překážkových bězích, pouze u běhů na krátkou vzdálenost	bloky	starting blocks	стартовая колодка
<i>boční postavení</i>	způsob základního postavení při hodech		side-on position	боковая позиция
<i>bodovací komise</i>	kolektiv rozhodčích, kteří při vícebojích zaznamenávají a přepočítávají dosažené výkony		committee	
<i>bodovací tabulky</i>	objektivně měřitelné výkony převedené na bodové hodnoty	tabulky	scoring tables	бальные таблички
<i>břemeno</i>	vrhačské náčiní používané při tréninku vrhačů			бремя
<i>břevno</i>	součást zařízení sektorů pro skok daleký, trojskok a vrh koulí	prkno	board	бревно
<i>bulina</i>	litinová činka s držadlem, angl. kettlebell		kettlebell	гиря
<i>ceremoniál</i>	slavnostní vyhlašování vítězů		ceremony	церемония
<i>certifikát feminity</i>	potvrzení od lékařské komise o kontrole ženskosti; nutný doklad pro schválení rekordů			
<i>cíl</i>	zakončení závodní dráhy	finiš, šachovnice	finish	цель, финиш

<i>cílová čára</i>	bílá čára tvořící konec závodní dráhy	cíl, čára	finish line	финишная линия
<i>cílová fotografie</i>	dokument získaný cílovou kamerou; určuje pořadí závodníků	cílovka	photo-finish picture	фотофиниш
<i>cílová kamera</i>	filmový přístroj zaznamenávající pořadí a časy závodníků probíhajících cílem		finish camera	фотофиниш
<i>cílová páska</i>	úzký pruh textilu či umělé hmoty; dnes používána pouze u běhů na dlouhou vzdálenost při mistrovských závodech apod.	páska	tape, finish yarn	финишная лента
<i>cílová rovinka</i>	přímá část závodní dráhy před cílem; zpravidla měří 100 metrů		home straight, home-run	финишная прямая
<i>cílový rozhodčí</i>	člen sboru rozhodčích, jenž rozhoduje o pořadí závodníků v cíli			судья на финише
<i>cupitavý běh</i>	speciální tréninkový prostředek na rozvoj maximální krokové frekvence	frekvence	patter (cupitat)	
<i>cyklická disciplína</i>	disciplína ve které se pravidelně opakuje určitý sled pohybů; běhy, chůze		cyclic discipline	
<i>časoměřič</i>	rozhodčí který stojí v cíli a měří závodníkům dosažené časy		timekeeper	контролёр времени, секундометрист
<i>časomíra</i>	technologie sloužící k přesnému měření časů		time scale	измеритель времени

<i>časový harmonogram</i>	těž časový pořad; rozvržení jednotlivých disciplín v průběhu závodu	časák	time schedule, timetable	расписание соревнований
<i>čestné kolo</i>	jedna z nehmotných odměn pro vítěze; sportovec obíhá kolo a užívá si potlesk diváků		lap of honour, victory lap	
<i>činka/y</i>	posilovací pomůcka		barbells, weights	штанга, гантель
<i>čtyřboj</i>	atletický víceboj pro mladší žáky a žákyně; skládá se z běhu na 60 metrů, skoku do výšky, skoku do dálky a hodu kriketovým míčkem			
<i>delegace rozhodčích</i>	jmenování rozhodčích pro závod			
<i>desetiboj</i>	atletický víceboj mužů, skládající se z 10 disciplín; od roku 1920 je závod rozložen do dvou po sobě následujících dnů		decathlon	десятиборье
<i>desetibojář</i>	atlet závodící v desetiboji		decathlete	десятиборец
<i>deska s plastelínou</i>	deska sloužící pro kontrolu přešlapů při skoku dalekém	deska	indicator board	доска с пластилином
<i>disciplinární komise</i>	odborný orgán rozhodující o provinění atletů či klubů	disciplinárka		
<i>disciplinární řád</i>	souhrn předpisů sloužících k disciplinárnímu řízení vedoucí k disciplinárním trestům			
<i>disciplinární řízení</i>	šetření a projednávání	disciplinárka		

	provinění proti pravidlům a předpisům			
<i>disciplinární tresty</i>	kárné prostředky vázané na míru provinění sportovce			
<i>disk</i>	vrhačské náčiní		discus	диск
<i>diskař</i>	závodník v hodů diskem		discus thrower	метатель диска
<i>diskařka</i>	závodnice v hodů diskem			метательница диска
<i>diskařský kruh</i>	kruhový sektor nacházející v diskařské kleci		discus circle	круг для метания диска
<i>diskvalifikace</i>	potrestání sportovce za porušení pravidel, za neukázněné chování nebo použití dopingu	disknutí, DQ	disqualification	дисквалификация
<i>doba reakce</i>	čas který uplyne mezi působením podnětu a provedením pohybu		reaction time, reflex time, response time	момент реакции
<i>doběh</i>	závěrečná část běžeckého závodu		finish, spurt run-in (doběh za poslední překážkou)	финиш
<i>dokrok</i>	fáze došlápnutí běžeckého kroku, fáze chodeckého kroku, došlápnutí za překážkou, došlápnutí na břevno při skoku dalekém		touchdown, landing	
<i>dominantní noha/paže</i>	dominantní odrazová noha nebo odhodová paže		favoured leg/arm	
<i>dopad</i>	ukončení fáze letu, atleta při skoku dalekém, vysokém a skoku o tyči, nebo ukončení fáze letu náradí při hodech		landing, touchdown	падение

	a vrzích			
<i>dopad na celé chodidlo</i>	způsob došlapu při bězích i skocích		flat-foot landing	
<i>dopadové pole</i>	výseč do které dopadá vrhačské náčiní	výseč, pole	throwing sector	место подения
<i>dopink</i>	nedovolené používání některých chemických látek ke zvýšení výkonnosti	zobání, sypání, sypačky	doping	ДОПИНГ
<i>dopinková kontrola</i>	test, kterému se musí závodník podrobit po vyzvání dopinkovou komisí		doping control, drug test	ДОПИНГ-КОНТРОЛЬ
<i>dorost</i>	věková kategorie mládeže od 15 do 18 let		young people	
<i>doskočiště</i>	upravený prostor pro dopad závodníků ve skokanských disciplínách	duchna (u skoku vysokého a skoku o tyči) pískoviště, písek (u skoku dalekého a trojskoku)	landing area (pro horizontální skoky), landing pit (pro vertikální skoky)	место посадки
<i>doskok</i>	ukončení letové fáze, příprava doskoku začíná v průběhu letové fáze		landing	приземление
<i>došlap</i>	fáze pohybového řetězce; většinou u překážkového běhu		touchdown, landing	
<i>dres</i>	speciální oblečení pro sportovce sloužící závodníkovi při soutěžích		outfit; athletic wear	спортивный костюм
<i>drobení kroků před odrazem</i>	změna běžeckého tempa vyvolaná okamžikem před odrazem	drobit	chop, stutter (drobit krok)	
<i>družstvo</i>	kolektiv dvou a více závodníků reprezentujících	tým	team	команда, группа

	klub, město či zemi			
<i>dřep</i>	posilovací cvik; přirozený pohyb při sedání; komplexní cvik na zpevnění celého těla		squat	приседание, присед
<i>dynamický odraz</i>	odraz z břevna, který atleta uvede do pohybu		board-strike	
<i>dynamický stereotyp</i>	soubor nepodmíněných a podmíněných reflexních aktivit, jenž vzniká četným opakováním daných pohybů			
<i>dynamometr</i>	siloměr, přístroj k měření velikosti statické síly		dynamografie	
<i>elevační úhel</i>	úhel odhodu, odrazu, vzletu		release angle; angle of take-off	
<i>ergometr</i>	přístroj k měření vykonané práce nebo výkonu; užívaný ve sportovním lékařství			
<i>erythropoetin</i>	lidský hormon podporující tvorbu červených krvinek, tvoří v ledvinách; zkráceně EPO; sportovci zneužíván jako dopink	EPO	erythropoietin	
<i>ex aequo</i>	stejně, stejnou měrou, rovným dílem			
<i>extraligová soutěž</i>	nejvyšší soutěž, které se účastní nejlepší závodníci	extraliga		экстралига
<i>fair play</i>	čestná hra, čestný boj, slušné jednání			фэйр-плэй, честно
<i>fartlek</i>	speciální metoda běžeckého	výklus, výběh, klus	fartlek	

	tréninku v přírodním terénu, zaměřená na rozvoj aerobní a anaerobní kapacity			
<i>fáze napínání oštěpařského luku</i>	fáze při které se oštěpař dostává do postavení, kdy je trup napnut a připraven k odhodu		bow-tension (oštěpařský luk)	
<i>fáze spuštění oštěpařského luku</i>	fáze při které již oštěpař odhazuje náčiní		bow-tension (oštěpařský luk)	
<i>finále</i>	atletický závod v němž se rozhoduje o vítězi		final, final heat	финал
<i>finiš</i>	závěrečná část běžeckého nebo chodeckého závodu, kdy závodníci zvyšují tempo		finish, kick	финиш
<i>finišman</i>	člen štafetového družstva, který běží poslední úsek		anchor man	финишёр
<i>finišovat</i>	zrychlovat tempo v závěru běžeckého nebo chodeckého závodu		kick (away)	
<i>finský způsob</i>	způsob držení oštěpu; další způsob je vidlička (pouze slangový výraz)			
<i>flop</i>	vžitý název pro zádočný způsob skoku do výšky; název technice dali američtí diváci		flop	
<i>frekvence</i>	počet opakování periodické činnosti v určitém časovém úseku		frequency	частота
<i>funkcionář</i>	úředník společenských a	bafuňář, hlavoun	official	

	zájmových organizací			
<i>funkční vyšetření</i>	laboratorní vyšetření sloužící ke kontrole trénovanosti			
<i>genotyp</i>	soubor typických vlastností a předpokladů organismů, které jedinec zdědil po předcích; v atletice je zjišťování genotypu důležitým faktorem při výběru talentů			
<i>granát</i>	vrhačské náčiní ze železa nebo gumy o hmotnosti 350 gramů; používá se hlavně v tréninku			граната
<i>gravitace</i>	fyzikální vlastnost která může být v atletice příčinou některých výkonnostních rozdílů		gravitation	гравитация
<i>halové závody</i>	závody pořádané v krytých zařízeních	hala	indoor race	зальное соревнование
<i>handicap</i>	ztížení nebo ulehčení podmínek		handicap	гандикап
<i>hlasatel</i>	činnovník při atletických závodech se stará o informování diváků		announcer	комментатор
<i>hlavice kladiva</i>	část kladiva		head of the hammer	
<i>hlavní rozhodčí</i>	řídí při závodech ostatní rozhodčí a podává zprávu o průběhu závodu vyšším orgánům	hlavní	chief judge	главный арбитр
<i>hluboké odrazy snožmo</i>	speciální cvičení na rozvoj výbušné	žabáky	hill training (hluboké odrazy)	прыжок лягушкой

	síly dolních končetin			
<i>hod</i>	způsob uvedení atletického náčiní do pohybu vzduchem s maximálním zrychlením		throw	бросок, метание
<i>hod břemenem</i>	neoficiální vrhačská disciplína pro muže, juniory a dorostence; vhodná jako doplněk pro kladiváře	břemeno	weight throw	
<i>hod diskem</i>	atletická závodní disciplína rychlostně silového charakteru s acyklickou pohybovou činností	disk	discus throw	метание диска
<i>hod granátem</i>	neoficiální atletická vrhačská disciplína pro všechny věkové kategorie; vhodná doplňková disciplína pro nácvik hodu oštěpem	granát		метание гранаты
<i>hod kladivem</i>	atletická závodní disciplína rychlostně silového charakteru s acyklickou pohybovou činností; důležité jsou silové schopnosti závodníka	kladivo	hammer throw	метание молота
<i>hod kriketovým míčkem</i>	vrhačská technická disciplína pro žákovské kategorie; slouží pro nácvik hodu	kriketák		бросок кrikетным мячом

	oštěpem			
<i>hod obouruč</i>	závodní disciplína ve vrhu koulí, hodu oštěpem a diskem na začátku 20. století			
<i>hod oštěpem</i>	atletická závodní disciplína rychlostně silového charakteru s kombinovanou cyklicko-acyklickou pohybovou činností	oštěp	javelin throw	метание копья
<i>hod z celého rozběhu</i>	při hodu oštěpem; provedení odhodu po celkovém provedení náběhu, přeskoků, napínání oštěpařského luku, spuštění oštěpařského luku a samotného odhodu			бросок на полном бегу
<i>hod ze dvou přeskoků</i>	tréninková metoda simulující poslední fáze odhodu oštěpem			
<i>hod z krátkého rozběhu</i>	při hodu oštěpem; provedení odhodu z krátkého rozběhu; většinou z důvodu nepříznivých okolních podmínek či zdravotních indispozic			
<i>hod z místa</i>	při hodech i vrzích; základní provedení odhodu náčiní; též tréninková metoda odhodů plnými míči		standing throw	бросок с места

<i>hod z přenesení</i>	speciální technika odhodu při hodu oštěpem zaměřená na přechodovou fázi z čelního běhu na fázi přeskokovou			
<i>hop!</i>	zvukový signál pro převzetí štafety		hand!	
<i>horine</i>	vžitý název pro valivý boční způsob skoku do výšky		horine	
<i>hromadný start</i>	běžecký závod startovaný za velké účasti závodníků		mass start	масс-старт, групповой старт
<i>hrot</i>	dřívě hlavice; část oštěpu tvořená ostrou kovovou špičkou		head of the javelin (hrot oštěpu)	наконечник копья
<i>hřeb</i>	těž hřebík; součást treter sloužící k lepšímu běhu na tartanu		spike	шип
<i>hřiště</i>	plocha upravená a vybavená pro některý druh nebo více druhů her	plac	field	арена, площадка, поле
<i>chodec</i>	závodník provozující sportovní chůzi		walker	скороход
<i>chodkyně</i>	závodnice provozující sportovní chůzi			
<i>chronofotografie</i>	metoda záznamu pohybu pomocí světelných stop zachycených na jedné fotografii			
<i>chronometr</i>	stopky; sekundové hodinky; slouží k měření časů	stopky		
<i>chůze na 10 000 metrů</i>	sportovní chůze; trať závodu měří 10 000 metrů	desítka chůze	10 000 metres race walk	спортивная ходьба на 10 000 м
<i>chůze na 20 000 metrů</i>	sportovní chůze; trať závodu měří	dvacítká chůze	20 000 metres race walk	спортивная ходьба на 20 000

	20 000 metrů			м
<i>chůze na 50 000 metrů</i>	sportovní chůze; trať závodu měří 50 000 metrů	padesátka chůze	50 000 metres race walk	спортивная ходьба на 50 000 м
<i>chybný start</i>	start, jenž byl podle rozhodčího posouzen jako nezdařený v souladu s pravidly; chybný start může zavinit sportovec, ale dokonce i startér		false start, improper start	плохой старт
<i>I poloha na tyči</i>	poloha skokana při skoku o tyči; sportovec polohou svého těla připomíná písmeno I		I-position	
<i>ideomotorický trénink</i>	osvojování motorického učení, při úvaze o konkrétních pohybech vznikají u sportovce pohybové představy, které často pomáhají při imitačních cvičeních	vizualizace		
<i>imitační cvičení</i>	napodobivá cvičení pro nácvik některých prvků, částí nebo celých pohybových struktur nebo k odstranění chyb v technice	imitace, imitačky	imitation exercises	имитации
<i>individuální trénink</i>	organizační forma tréninku zaměřená na odstraňování nedostatků nebo zdokonalování techniky	individuál		индивидуальная тренировка
<i>intenzita tréninku</i>	míra pracovního úsilí za určitou	tempo	underdistance training	интенсивность тренировки

	časovou jednotku		(intenzivní trénink)	
<i>intenzita zatížení</i>	stupeň úsilí při tréninkové nebo závodní činnosti	zátěž		интенсивность нагрузки
<i>intervalová metoda</i>	v širším smyslu se užívá pro označení jakéhokoliv přerušovaného zatěžování ve sportovním tréninku, v užším smyslu se spojuje s rozvojem vytrvalosti	interval, úseky	interval running (intervalový trénink)	интервальный метод
<i>J-poloha na tyči</i>	poloha skokana při skoku o tyči; sportovec se nachází nad laťkou a polohou svého těla připomíná písmeno J		J-position	
<i>japex</i>	druh plastického povrchu na rozběžištích a odrazištích			
<i>jednotný tréninkový systém</i>	plánovaný systém sportovního tréninku	plán		
<i>jednoručky</i>	menší posilovací činky			гантель
<i>jogging</i>	nezávodní kondiční běh; běh může být prokládaný mezichůzí	běh, klus	jogging	джоггинг
<i>kalipermetrie</i>	metoda zjišťování podílu aktivní svalové hmoty a tuku v těle	měření tuku		
<i>kapitán</i>	zástupce družstva	kápo	captain	капитан
<i>kinogram</i>	fotografický nebo filmový záznam průběhu pohybu; umožňuje zachytit fáze okem nepostřehnutelné			

<i>kladivář</i>	sportovec provozující hod kladivem		hammer thrower	метатель молота
<i>kladivářka</i>	sportovkyně provozující hod kladivem			метательница молота
<i>kladivo</i>	atletické náčiní pro hod kladivem		hammer	молоток, молот
<i>klec pro hod diskem</i>	ochranné zařízení kolem kruhu; zajišťuje bezpečnost závodníků, rozhodčích i diváků	klec	discus thrower cage	метательный круг
<i>klec pro hod kladivem</i>	ochranné zařízení kolem kruhu; zajišťuje bezpečnost závodníků, rozhodčích i diváků	klec	cage	метательный круг
<i>klus</i>	pomalý běh různé délky, běžeckého kroku a tempa	výklus	jogging, jog, jog-trot run	рысь
<i>kolektivní trénink</i>	metodicko-organizační forma tréninku	společný trénink		коллективная тренировка
<i>koleso</i>	cvičení z atletické abecedy; náročné na koordinaci			
<i>kompenzace</i>	vyrovnávání záporného vlivu jednostranného zatěžování při tréninku		compensation	компенсация
<i>kompenzační cvičení</i>	cvičení zařazovaná na konec tréninku; slouží k vyrovnávání jednostranného zatěžování určitých svalových skupin	kompenzačky		
<i>koncentrace na výkon</i>	soustředění, mobilizace volního úsilí sportovce před výkonem	soustředění, koncentrace	concentration	концентрация

<i>kondice</i>	všestranná fyzická a psychická připravenost ke sportovnímu výkonu	kondička	form, condition	форма, кондиция
<i>kondiční běh</i>	běh prováděný většinou neorganizovaně, cílem je udržet, nebo zvýšit vytrvalostní kondici		jog, jogging	оздоровительный бег
<i>kondiční příprava</i>	období tréninkového cyklu zaměřené na zvyšování rychlostních, silových, vytrvalostních a obratnostních schopností sportovce		fitness praparation	кондиционная подготовка
<i>kondiční trénink</i>	všestranně zaměřený trénink; v atletice slouží k rozvoji a udržení obecných i speciálních dovedností		fitness training	кондиционная тренировка
<i>kontrolní značka</i>	označení začátku závěrečné fáze pohybové činnosti, vyznačuje se křídou, nebo lepicí páskou na dráze	značka	check/cue mark, control point, checkpoint	контрольный знак
<i>koordinace</i>	souhra stahů různých svalových skupin, co do síly a rychlosti svalových kontrakcí a jejich časového sledu; koordinačně nejnáročnější disciplíny jsou: skok o tyči,		coordination	координация

	překážkový běh a hod oštěpem			
<i>koordinační cvičení</i>	speciální cvičení zaměřená na koordinaci sportovce; koordinační cvičení by měla být zařazována do tréninkového plánu, když je sportovec odpočatý		coordination exercise	координационные упражнения
<i>kotouče</i>	kulatá závaží na činku			
<i>koulař</i>	sportovec provozující vrh koulí		shot putter	метатель ядра
<i>koulařka</i>	sportovkyně provozující vrh koulí			метательница ядра
<i>koule</i>	atletické náčiní pro vrh koulí z masivního železa, mosazi, nebo jiného kovu		shot	ядро
<i>kriketový míček</i>	náčiní používané zejména v kategoriích žactva jako průprava pro hod oštěpem	kriketářák		крикетный мяч
<i>kročný způsob</i>	způsob nejvíce užívané techniky letu ve skoku do dálky	kročák	hitch kick	
<i>krok</i>	běžecský krok, cyklický pohyb, střídá se v něm oporová fáze s fází letovou chodecký krok, cyklický pohyb, při němž se střídá oporová fáze na levé a pravé noze		step, stride (běžecský)	шаг, походка
<i>krokoměr</i>	pedometr, mechanický přístroj k zaznamenávání			

	počtu kroků			
<i>kros</i>	běh napříč krajinou, terénní, nebo přesporní běh		cross-country (running)	кроссовой бег
<i>kruhový trénink</i>	metodicko-organizační forma tréninku, zaměřená na souběžný rozvoj silových a vytrvalostních schopností, cvičení jsou vybírána tak, aby postupně byly zatíženy všechny svalové skupiny	kruhák, kruháč	circuit training	круговая тренировка
<i>křeč</i>	mimovolné, nekoordinované stažení svalu, často bolestivé		cramp; get a cramp in (dostat křeč)	судорога, спазм
<i>kumulativní efekt tréninku</i>	celkový účinek tréninku na organismus sportovce vyvolaný na sebe navazujícími tréninkovými cykly			
<i>kvalifikační limit</i>	hodnota výkonu stanovená pro kvalifikování se na vrcholnou soutěž	limit	qualifying limit	квалификационный лимит
<i>kvalifikační soutěž</i>	vyřazovací soutěž vypisovaná při velkém počtu závodníků; reguluje počet závodníků ve finálové soutěži	kvalifikace, kvalda	qualifying competition/event	отборочное соревнование
<i>laktát</i>	kyselina mléčná, produkt štěpení cukrů v organismu bez účasti kyslíku		lactic acid	
<i>laťka</i>	pro skok do výšky pro skok o tyči		cross bar, bar	планка

	horizontální překážka; parametry dle pravidel IAAF			
<i>leg curls</i>	speciální posilovací cvičení na posilovacím stroji; slouží k posílení zadních stehenních svalů	zakopávání na stroji	leg curls	
<i>leg press</i>	speciální posilovací cvičení na posilovacím stroji; slouží k posílení předních stehenních svalů		leg press	
<i>lehká atletika</i>	dřívější název atletiky pro odlišení od „atletiky těžké“; dnes se již tento název nepoužívá		track and field	лёгкая атлетика
<i>lesní běh</i>	tréninkový, nebo závodní běh v lesním terénu			
<i>let</i>	letová fáze, u běhů a skoků fáze po ukončení odrazu; u vrhu a hodů fáze letu náčiní po odhodu		flight	полёт
<i>letmý start</i>	zahájení kontrolního tréninkového běhu z pohybu (chůze, klus)		flying/running start	старт с хода
<i>letošní nejlepší výkon</i>	nejlepší výkon sportovce v sezóně	letošňák, SB	season best	лучший сезонный результат
<i>liftink</i>	speciální běžecké průpravné cvičení pro nácvik dvojího pohybu kotníku		lifting	лифтинг
<i>losování</i>	způsob rozhodování; používá se ke stanovení pořadí závodníků na	los	draw, drawing by lot	жеребьёвка

	startu			
<i>mantinel</i>	obrubník; ohraničení vnitřního okraje běžecké dráhy	manták		
<i>maratónec</i>	závodník v maratónském běhu		marathoner, Marathon runner	марафонец
<i>maratónkyně</i>	závodnice v maratónském běhu			женщина- марафонец
<i>masážní válec</i>	těž roller; regenerační pomůcka	válec	massage roller	
<i>maximální rychlost</i>	maximální rychlost, kterou je sportovec schopen vyvinout		maximum speed, peak velocity	
<i>maximální síla</i>	vysoký až téměř maximální odpor, který je překonáván malou rychlostí; malý počet opakování cviků s těžkou činkou; slouží sportovci k rozvoji maximální síly		maximum power	максимальная сила
<i>medaile</i>	hmotná odměna pro závodníka		medal	медаль
<i>medicinbal</i>	dříve plný míč; tréninková pomůcka; slouží k rozvoji výbušné síly	medík	medicine ball	набивной мяч
<i>metabolismus</i>	neustále probíhající přeměna látek a energií v organismu		metabolism	метаболизм
<i>metcalfy</i>	posilovací a koordinační cvičení prováděné výpadem na pravé noze vpřed, levá zkřížmo vzad			
<i>metodika</i>	pracovní postup použitý při řešení		methodology	

	daného úkolu sportovní přípravy			
<i>meziběh</i>	vyřazovací kolo v běžeckých soutěžích běh volnějším tempem, který závodník zařazuje mezi jednotlivé rychlostní úseky při tréninku		second round heat	
<i>mezičas</i>	dílčí čas, který je oficiálně měřen na standardních úsecích závodní tratě		intermediate time, split (time)	промежуточное время
<i>mezocyklus</i>	střednědobý cyklus, obvykle čtyřtýdenní		mesocycle	мезоцикл
<i>měření časů</i>	v běžeckých a chodeckých disciplínách se provádí dvěma způsoby: ručně – stopkami, nebo digitálním přístrojem plně automatickým elektronickým časoměrným zařízením		timekeeping, timing	
<i>měření délek</i>	provádí se pásmem, nebo elektronicky		distance measuring	
<i>měření rychlosti větru</i>	provádí se anemometrem; hodnoty rychlosti větru jsou klíčovým faktorem pro uznání rekordu		wind measurement	
<i>měřič dráhy</i>	člen souboru rozhodčích zodpovídající za správné změření délky běžecké dráhy a ostatních sektorů		surveyor	

<i>měřič rychlosti větru</i>	člen sboru rozhodčích zodpovídající za správné změření rychlosti větru		wind gauge, windmeter	
<i>mikrocycl</i>	krátkodobý cyklus, několik tréninkových jednotek		microcycle	микроцикл
<i>mílař</i>	běžec na střední tratě			
<i>mile</i>	anglická délková míra = 1609,33 m		mile	миля
<i>mistr</i>	titul udělovaný atletům, kteří se umístí na prvním místě při mistrovských závodech		champion	мастер, чемпион
<i>mistrovství</i>	soutěž při které se uděluje titul mistra a mistryně		championship	чемпионат
<i>mistryně</i>	titul udělovaný atletkám, které se umístí na prvním místě při mistrovských závodech			чемпионка
<i>míry a váhy</i>	měrné jednotky pro náčiní a pomůcky			
<i>mítink</i>	druh závodu; závod s udělováním prémie pro vítěze		meeting	МИТИНГ
<i>modelovaný trénink</i>	záměrné vytváření tréninkových situací, které odpovídají podmínkám závodu			
<i>moment vertikály</i>	přechodná poloha mezi koncem fáze dokroku a začátkem fáze odrazu při švihovém způsobu běhu a sportovní chůzi		moment of the vertical	

<i>morálně volní vlastnosti</i>	souhrn charakterových a volních předpokladů; lze ovlivnit výchovou; hlavním prostředkem rozvíjení těchto vlastností sportovce je tréninkový proces	morálka		
<i>motivace</i>	soubor a struktura činitelů aktuální i trvalé povahy, které podněcují člověka k určitému cíli		motivation	мотивация, мотивировка
<i>motorika</i>	hybnost, souhrn všech tělesných pohybů člověka, zabezpečovaný činností svalstva			моторика
<i>mrtvý bod</i>	krátkodobý nepříjemný stav velké vyčerpanosti vedoucí ke snížení výkonu		dead point, pain barrier	мёртвая точка
<i>mrtvý tah</i>	dříve pozved; posilovací cvik rozvíjející svaly vzpřimovače páteře, zádové svaly a svaly dolních končetin	mrtvola	deadlift	тяга
<i>mrtvý závod</i>	hovorové označení závodu, v němž závodníci dosáhnou stejného výsledku a nelze určit vítěze	plichta	dead heat	
<i>na místa!</i>	povel startéra		take your marks! on your marks!	на старт!
<i>nadhmat</i>	styl uchopení tyče		overgrasp	хват сверху
<i>nadhoz</i>	vzpěračská disciplína; posilovací cvik			толчок

<i>napomenutí</i>	varování za porušení pravidel		warning, caution	замечание
<i>náběh na překážku</i>	vzdálenost od startovní čáry k první překážce	náběh	approach-run, approach to the hurdle	
<i>náběhové území</i>	rozšířené pásmo na dráze před předávacím územím při štafetě	předávací území	acceleration zone	
<i>náhradní pokus</i>	náhradní pokus je sportovci poskytnut, pokud je jeho regulérní pokus ovlivněn vnějšími vlivy (např. zlomení tyče při skoku, utržení struny kladiva při hodu apod)		substitute trial	дополнительная попытка
<i>náhradník</i>	závodník přihlášený do soutěže, ve které je počet startujících omezen; závodník nastoupí, pouze pokud se někdo zraní		reserve, substitute, emergency man	дублёр
<i>námitka</i>	protest proti rozhodnutí, kterým byla porušena pravidla	protest	appeal	протест
<i>nápon</i>	konec odrazové fáze při švihovém způsobu běhu		feet raising	
<i>nápřah paže</i>	při odhodu oštěpu		withdrawal, draw-back	
<i>násobené odrazy</i>	několik na sebe navazujících odrazů	víceskoky	multi-jumps, multiple jumps	многоскоки
<i>nášvihy obouruč</i>	fáze hodu kladivem	nášvihy	wind-ups (nášvihy)	
<i>neplatný pokus</i>	za neplatný je označován pokus, při němž výkon závodníka nepříznivě ovlivnily	kříž, křížek	miss; no-jump (neplatný skok)	незасчитаная попытка

	nepředvídané okolnosti			
<i>neuskutečněný pokus</i>	pokus, který závodník z nějakého důvodu neabsolvuje	vynechaný	do not put/jump/throw/pass a trial, skip a trial (vynechat pokus)	пропустить попытку
<i>nezdařený pokus</i>	neúspěšně provedený pokus (např. přešlap, překročení časového limitu, pokus v rozporu s pravidly)	nezdařený	failed trial/attempt, failure, miss, scratch (v technických disciplínách)	неудачная попытка
<i>nízký start</i>	startovní poloha, která běžci umožní co nejrychlejší přechod z klidu do maximální běžecké rychlosti		sprint start, crouch start	низкий старт
<i>nůžky</i>	vžitý název pro střížný způsob skoku do výšky		scissors (jump styl)	
<i>občerstvovací stanice</i>	místo při silničních závodech delších než 20 km, kde se závodník může občerstvit		refreshment station	питание на дистанции
<i>obecná vytrvalost</i>	pojem zahrnující klus, kondiční běh, kros apod.; slouží k rozvoji vytrvalosti u všech sportovců		edurance, stamina	всеобщая выносливость
<i>objem tréninku</i>	kvantitativní ukazatel tréninkové činnosti		volume training (objemový trénink)	объем тренировки
<i>objem zatížení</i>	kvantitativní stránka tréninkové, nebo závodní činnosti, vyjádřena trváním pohybové činnosti			объем нагрузки
<i>oblečení závodníka</i>	závodní oblečení v souladu s pravidly stanovenými			спортивный костюм, форма

	IAAF			
<i>obrátka</i>	místo na dlouhé běžecké trati, kde dochází k otočení směru běhu závodníků	otočka	U-turn	оборот
<i>obratnostní schopnosti</i>	soubor schopností lehce a účelně koordinovat pohyby, snadno si osvojovat nové a přizpůsobovat je měnícím se podmínkám	obratnost	dexterity, coordinative ability, coordination, agility	гибкость
<i>oddíl atletiky</i>	základní organizační článek	oddíl, klub	club	клуб
<i>odhod</i>	poslední fáze techniky ve všech vrhačských disciplínách		release (náčiní); delivery (fáze hodu); toss (odhody plných míčů)	бросок
<i>odhodová čára</i>	v oštěpařském sektoru; čára, která ohraničuje dopadové pole; mimo jiné určuje přešlápnutí	lajna	scratch line	
<i>odhodová fáze</i>	těž odhod; okamžik odhodu náčiní		delivery	
<i>odhody</i>	tréninková metoda; sportovec provádí opakované odhody, aby rozvíjel sílu nebo si zautomatizoval pohybové řetězce			
<i>odpichy</i>	speciální odrazové cvičení	jeleny		
<i>odraz</i>	okamžik posledního dotyku se zemí, kdy atlet získává potřebnou hnací sílu pro svůj výkon		také-off, bound	толчок, отталкивание, отражение

<i>odraz na překážku</i>	fáze překážkového běhu, kdy dochází k odrazu z odrazové nohy		attack the hurdle (odrazit se na překážku)	
<i>odraziště</i>	vodorovná plocha, z níž se skokan odráží	odraz	take-off area	место для отталкивания
<i>odrazová cvičení</i>	různé formy odrazů; slouží především k rozvoji výbušnosti dolních končetin			
<i>odrazová noha</i>	noha, která provádí odraz	odrazovka	hopping/jumping/take-off leg	толчковая нога
<i>odvolání</i>	podání námítky sportovcem, či funkcionáři			
<i>organizační komise</i>	odborný orgán na úrovni výborů atletických svazů (Olympijský výbor, Český atletický svaz atd.)			
<i>organizační výbor</i>	pracovní orgán; zaměřený na organizaci a pořádání soutěží	výbor	organizing committee	организационный комитет
<i>osa</i>	dlouhá kovová činka, na kterou se zavěšují kotouče			
<i>osobní rekord</i>	nejlepší výkon sportovce dosažený v závodě	osobák, osobáček, PB	personal best	личный рекорд
<i>oštěp</i>	atletické náčiní, skládá se z hlavice, těla a vinutí	kopí, klacek	javelin	копье
<i>oštěpař</i>	sportovec provozující hod oštěpem		javelin thrower	копьеметатель
<i>oštěpařka</i>	sportovkyně provozující hod oštěpem			копьеметательница
<i>oštěpařský loket</i>	vleklé poranění lokte namáhané			

	paže u oštěpařů			
<i>pásmo měřičské</i>	tenký ocelový, laminátový, nebo plátěný pás různé délky sloužící k měření délek	pásmo	measuring tape	мерная лента
<i>pětiboj</i>	ženský halový víceboj skládající se z pěti disciplín (60 m překážek, vrh koulí, skok vysoký, skok daleký, běh na 800 m); též pentathlon		pentathlon	пятиборье
<i>pětikrokový odhodový rytmus</i>	u hodu oštěpem; odhodový rytmus	z pěti kroků	five-stride-rythm	
<i>plánování tréninku</i>	prostředek řízení tréninkové a závodní činnosti, obsahující stanovení cílů a úkolů sportovní přípravy		plan	планирование тренировок
<i>platný pokus</i>	zdařilý pokus, výkon je zapsán do zápisu		valid/fair attempt/trial	зачётная попытка
<i>plochý odraz</i>	při skoku do dálky; odraz který negraduje; je vodorovný, bez fáze letu			
<i>plný míč</i>	těž medicinbal; tréninková pomůcka		heavy ball, medicine ball	набивной мяч
<i>plyometrická cvičení</i>	cvičení sloužící k rozvoji výbušnosti u sportovce; podstatou cviků je vyvinutí co největší síly v co nejkratším čase; v atletice k takovýmto základním cvikům patří výskoky a seskoky, odhody		plyometrics	

	medicinbalem, kliky, dřepy s výskokem			
<i>počítač kol</i>	rozhodčí v cíli, který při bězích na dlouhé vzdálenosti zaznamenává počet kol, která závodník uběhl		lap scorer	
<i>podhmat</i>	styl uchopení tyče			
<i>podpora větru</i>	vnější podmínky, které pomáhají závodníkovi k lepšímu výkonu; výkon s nedovolenou podporou větru není uznán jako rekord		wind assistance	с помощью ветра
<i>podřep</i>	děp který není prováděn do konce		half-squat	приседание, полуприсед
<i>pohárová soutěž</i>	nemistrovská sportovní soutěž	pohár		кубок
<i>pohyblivostní schopnosti</i>	schopnosti provádět pohyby ve velkém kloubním rozsahu	pohyblivost	mobility	подвижность
<i>pohybové dovednosti</i>	učením získané předpoklady řešit správně, rychle a úsporně konkrétní pohybové úkoly			подвижное умение
<i>pohybové schopnosti</i>	relativně samostatné soubory vnitřních funkčních předpokladů organismu pro pohybové činnosti			подвижная способность
<i>poklus</i>	velmi pomalý klus s malým rozsahem pohybů			
<i>pokus</i>	možnost závodníka dosáhnout výkonu		trial, attempt	попытка
<i>polofinále</i>	užší soutěž jednotlivců, nebo	semifinále, malé finále	semifinal	полуфинал

	družstev			
<i>polovysoký start</i>	startovní poloha před zahájením závodu, kdy je závodník lehce předkloněný			
<i>poodhodová fáze</i>	fáze pohybového řetězce; fáze po vypuštění náčiní		recovery	
<i>pořadatel</i>	funkcionář odpovídající za pořádání závodu, vyplácení prémie, účast rozhodčích atd.		organizer, official, stewaed, pointman, marshal	организатор
<i>posilovna</i>	místnost vybavená různými posilovacími stroji a pomůckami	posilka, poska, gym, rambodílna	weight-lifting room, weight room, gym	тренажёрный зал
<i>posilování</i>	tréninková metoda, slouží k vývoji a zpevnění svalstva		strengthening, weight training	укрепление
<i>posilovací gumy</i>	tréninková pomůcka; speciální gumy různého odporu	lanče		
<i>posilovací stroje</i>	speciální posilovací zařízení fungující na různých principech	stroje	weight-machine	тренажёры
<i>posilovací vesta</i>	tréninková pomůcka; slouží ke ztížení podmínek tréninkové činnosti	vesta	weight vest	
<i>poskok</i>	první skok trojskoku		hop	
<i>poskoky</i>	tréninková metoda; lehká odrazová cvičení		hopping	
<i>poskočný klus</i>	běh prokládaný lehkými odrazy			
<i>poskočný klus stranou</i>	speciální rozcvičovací	cval stranou		

	metoda			
<i>povely</i>	ustálené formulace		command, order	команда
<i>pozor!</i>	startovní povel		set!	внимание!
<i>pneumatika</i>	tréninková pomůcka; slouží především vrhačům			резина, шина
<i>pravidla atletiky</i>	souhrn ustanovení předpisů a pouček stanovených IAAF	pravidla	competition rules	правила атлетики
<i>praporek</i>	červené, bílé či žluté barvy; součást výbavy rozhodčího		flag	флаг
<i>prezentace</i>	ohlášení přítomnosti závodníka před zahájením disciplíny	prezenčka	presentation	
<i>profesionál</i>	sportovec provozující sport jako povolání	profík	professional, pro (slangově)	профессионал
<i>prognóza výkonu</i>	systematická odvozená předpověď růstu výkonu			прогноз исполнение
<i>program závodu</i>	přesně stanovený časový sled jednotlivých disciplín při závodech	časák, časový pořad	programme	программа соревнований
<i>protahování</i>	těž strečink, zahřátí svalstva; prevence před úrazy		stretching, extension, lengthening	стретчинг
<i>protest</i>	námítka podaná proti rozhodnutí, kterým byla porušena pravidla		protest	протест
<i>protivítr</i>	vnější podmínky ovlivňující výkon či dokonce uznání rekordů	protřák	head-wind	
<i>přeborník</i>	titul udělovaný atletům, kteří se umístí na prvním			

	místě při závodech tzv. přeborech			
<i>přebornice</i>	titul udělovaný atletkám, které se umístí na prvním místě při závodech tzv. přeborech			
<i>předávací území</i>	úsek na závodní dráze při štafetových bězích, v němž závodník musí předat štafetový kolík	předávka	take-over, passing, change-over zone/point	передача эстафеты
<i>předčasný start</i>	start, který je rozhodčím vyhodnocen jako proti pravidlům, neboť závodník vystartoval předčasně	ulitý	premature start	фальстарт
<i>předkopávání</i>	speciální běžecké průpravné cvičení používané ke zdokonalování techniky švihového způsobu běhu	předkopy		
<i>předstartovní stavy</i>	druh psychofyzických stavů, které souvisejí s bezprostřední přípravou sportovce k soutěži		pre-start physique	состояние перед стартом
<i>předzávodní období</i>	závěrečná etapa přípravného období tréninkového cyklu; dochází k ladění sportovní formy		precompetitive period	период перед соревнованиями
<i>přechodová fáze</i>	fáze acyklických disciplín u kterých dochází ke změně směru pohybu sportovce		transition (přechod)	

<i>přechodné období</i>	odpočinková část ročního tréninkového cyklu			период перед подготовительным периодом
<i>přechody z visu do visu</i>	fáze skoku o tyči			
<i>překážka/překážky</i>	atletické nářadí používané pro překážkové běhy	пřečky, ploty	hurdle, obstacle (u steeplu)	препятствие, барьер, преграда
<i>překážková dráha</i>	tréninková metoda zaměřená na překonávání různých překážek; slouží k rozvoji kondice u sportovce; častá tréninková metoda zařazovaná při tréninku dětí a mládeže			
<i>přemístění</i>	posilovací cvičení s činkou		power-clean	перемещение
<i>přepětí</i>	dočasné narušení normální funkční činnosti organismu sportovce, které je způsobováno vyšším tréninkovým, nebo závodním zatížením			
<i>přespolní běh</i>	běh v terénu	пřесполák	cross-country (running)	кросс
<i>přestup</i>	přechod sportovce z jednoho oddílu do druhého			трансфер
<i>přestupní řád</i>	směrnice určující podmínky přestupu			
<i>přešlápnutí</i>	při skoku do dálky a trojskoku: dotyk za odrazovou čarou při vrhu koulí, hodu diskem a hodu kladivem: dotyk částí těla mimo kruh	пřešlap	overstep, foul, foot-faul	заступ

	při hodu oštěpem: dotyk částí těla území za odhodovou čarou přešlap je považován za nezdařilý pokus			
<i>přetahová noha</i>	noha provádějící přetahování při překonávání překážek	přetahovka	trailing/rear leg; trail leg; take-off foot	
<i>přetažení</i>	náčiní při odhodu; důsledek špatné techniky hodu		overwind	перегружение
<i>přetrénování</i>	nepříznivý funkční a metabolický stav organismu způsobený opakovaným přetěžováním		overtrain	перегружение
<i>přídupy</i>	odrazové cvičení z atletické abecedy	rošťáky		
<i>přípravné období</i>	nejdelší část tréninkového cyklu, při níž se rozvíjí fyzická kondice i pohybové dovednosti	příprava	off-season, pre-competitive period	подготовительный период
<i>psychologická příprava</i>	složka sportovního tréninku zaměřená na formování osobnosti sportovce			психологическая подготовка
<i>pullover</i>	posilovací cvik s činkou rozvíjející hrudník a záda; může se provádět ve stoje i v leže	tahy v leže	pullover	
<i>reakční schopnost</i>	přímá a bezprostřední odezva organismu, jeho systémů a funkcí na změny prostředí	reakce		способность к реакции

<i>reamaterizace</i>	znovunabytí statutu amatéra			
<i>regenerace</i>	zotavení, obnovení energetických rezerv a vyrovnání přechodného poklesu funkčních schopností organismu	rege	regeneration	регенерация
<i>registrační komise</i>	odborný orgán atletického svazu; zabezpečuje registraci atletů a projednává přestupy			
<i>registrační průkaz</i>	sportovně technický doklad, který je podmínkou pro start na závodech	registračka		
<i>registrační řád</i>	souhrn předpisů			
<i>rehabilitace</i>	návratná péče, soubor opatření směřující k urychlení obnovy funkční úrovně organismu po onemocnění nebo zranění	rehábka	physiotherapy	реабилитация
<i>rekord</i>	nejlepší měřitelný výkon v určité sportovní disciplíně		record	рекорд
<i>rekordman</i>	závodník, který drží rekord v dané disciplíně; český rekordman, světový rekordman		record holder	рекордсмен
<i>rekordmanka</i>	závodnice, která drží rekord v dané disciplíně; česká rekordmanka, světová rekordmanka			рекордсменка
<i>rekordní protokol</i>	úřední tiskopis, do něhož			

	rozhodčí zaznamená dosažený rekord			
<i>relativní síla</i>	hodnota silové schopnosti, která je přepočtem absolutní síly na 1 kg hmotnosti těla			
<i>relaxace</i>	uvolnění, snižování psychického a svalového napětí	odpočinek, relax	relaxation	релакация, расслабление
<i>relaxační cvičení</i>	uvolňovací cvičení zaměřená na uvolňování zatěžovaných svalů			
<i>reprezentace</i>	družstvo nejlepších závodníků; zastupování oddílu/země na závodech	repre	representation	сборная
<i>reprezentant/ka</i>	atlet, atletka, zařazený do užšího výběru reprezentativního družstva		representative	представитель/н ица сборной
<i>retardace</i>	zpomalení nebo zaostávání vývoje některých systémů nebo celého organismu			ретардация
<i>režim svalové práce</i>	způsoby, kterými mohou probíhat svalové stahy			
<i>roční tréninkový plán</i>	projekt ročního tréninkového cyklu			годовой тренировочный план
<i>rotace</i>	pohyb těla sportovce kolem vlastní osy; s pomocí činky lze rotacemi posilovat zádové svalstvo a šikmé břišní svalstvo		rotation, rotary motion	вращение
<i>rotační impuls</i>	podnět k vyvolání rotačního pohybu; např. ve skoku	rotace		

	vysokém			
<i>rotační pohyb</i>	pohyb těla sportovce kolem vlastní osy	rotace vrtule (při nechtěném rotačním pohybu ve skoku o tyči)		
<i>rovinka</i>	přímý úsek běžecké dráhy z metodického hlediska tréninkové proběhnutí přímého úseku dráhy		straight, straightaway	дорожка
<i>rovnost výkonů</i>	situace, kdy několik závodníků v jedné disciplíně dosáhne stejného výkonu	remíza, plichta	tie, countback	равной счёт, ничья
<i>rozběhání</i>	zahřátí organismu za začátku tréninku			разбег
<i>rozběhová dráha</i>	rozběžiště, ohraničený prostor, na němž se rozbíhají závodníci při skocích a hodu oštěpem	rozběh	runway, run-up area	беговая дорожка
<i>rozběhová značka</i>	značka, kterou si závodník vyznačuje svůj rozběh	značka		разметка
<i>rozběžiště</i>	ohraničený prostor sloužící pro rozběh závodníka při skocích a hodu oštěpem	rozběh	runway, run-up area	разбег
<i>rozcvičení</i>	komplex cvičení, která mají připravit organismus sportovce na následující trénink nebo závod	rozcvička	warm-up, warming up	разминка

<i>rozcvičení před závodem</i>	den před závodem i v den závodu; rozběhání, rozcvičení, atletická abeceda a speciální cvičení dle závodní disciplíny	předzávodko		предстартовая разминка
<i>rozdělovač čísel</i>	činnovník při závodech, který rozdává startovní čísla			
<i>rozeskakování</i>	ve skoku do výšky a skoku o tyči způsob určení pořadí závodníků rozcvičení závodníků před vlastním závodem		jump-off	
<i>rozhodčí</i>	činnovník odpovědný za regulérní průběh závodu		judge, empire, referee, ref (slangově)	
<i>rozhodčí v poli</i>	činnovník odpovědný za regulérní průběh vrhačských závodů; nachází se v dopadovém poli			
<i>rozložené úseky</i>	běžecské úseky v nichž se střídá běžecské tempo a rychlost		ins and outs	
<i>rozpis závodů</i>	těž propozice	rozpis, propozice		расписание соревнований
<i>rozvoj síly</i>	tréninkové metody zaměřené na rozvoj silových schopností sportovce		development of power	развитие силы
<i>rozvoj vytrvalosti</i>	tréninkové metody zaměřené na rozvoj vytrvalostních schopností sportovce		development of endurance	развитие выносливости
<i>rychlé protlačení boků</i>	fáze pohybového řetězce		hard hip drive	

<i>rychlostní bariéra</i>	zastavení vývoje rychlostních schopností		speed barrier	скоростной барьер
<i>rychlostní schopnosti</i>	rychlost, pohybové schopnosti provádět pohybovou činnost v minimálním čase	rychlost		скоростная способность
<i>rychlostní vytrvalost</i>	speciální tréninková metoda zaměřená na rychlost sportovce		speed endurance	
<i>rytmus hladkého běhu</i>	běžecské tempo při hladkých bězích			
<i>rytmus pohybu</i>	pravidelné střídání pohybových fází v prostoru a čase při výkonu sportovce	rytmus		ритм движения
<i>rytmus překážkového běhu</i>	specifické běžecské tempo; důležité jsou fáze odrazu na překážku			
<i>ředitel závodu</i>	vedoucí činovník; řídí průběh závodu po organizační stránce		manager	менеджер
<i>sbalení</i>	fáze pohybu při skoku o tyči		rockback position	
<i>sbor rozhodčích</i>	skupina činovníků odpovědná za regulérní průběh závodů	rozhodčí		
<i>sebekontrola</i>	systematické sledování změn vlastního zdravotního, funkčního a psychického stavu, které pozoruje sám trénující sportovec			

	sebeovládání v náročných situacích v průběhu závodu			
<i>sedmiboj</i>	atletický víceboj pro ženy; skládá se ze sedmi disciplín (běh na 100 m př., skok do výšky, vrh koulí, běh na 200 m, skok do dálky, hod oštěpem, běh na 800 m.		heptathlon	семиборье
<i>sedmibojařka</i>	závodnice provozující sedmiboj		heptathlete	семиборка
<i>sektor</i>	ohrazené stanoviště určené pro určitou disciplínu		sector	сектор
<i>semifinále</i>	těž polofinále		semifinal	полуфинал
<i>setrvalý běh</i>	souvislý rovnoměrný běh v setrvalém rovnovážném stavu organismu		glide (slangově)	бег по инерции
<i>shromažďovací čára</i>	stanoviště sloužící k seřazení závodníků při běžeckých disciplínách		assembly line	
<i>schody</i>	speciální tréninková metoda; sportovec vybíhá schody, což u něj zvyšuje výkonnost		stairs	ступеньки
<i>silniční běh</i>	běžecský závod, jehož trať vede po silnici		road run	бег по дороге
<i>silová vytrvalost</i>	speciální tréninková metoda zaměřená na rozvoj síly u sportovce			
<i>silové schopnosti</i>	síla, pohybové schopnosti spojované	síla	power, force, strength (síla)	

	s překonáváním nebo zpomalováním působení vnějšího odporu svalovým úsilím			
<i>skipink</i>	běh na místě nebo z místa se zdůrazněným zvedáním kolena švihové nohy a náponem oporové nohy		skipping	скипинг
<i>skok do dálky</i>	atletická disciplína rychlostně silového charakteru se smíšenou cyklicko- acyklickou pohybovou činností; skokan se odráží jednou nohou od břevna a po letové fázi dopadá do doskočiště	dálka	long jump	прыжок в длину
<i>skok do výšky</i>	atletická disciplína rychlostně silového charakteru se smíšenou cyklicko- acyklickou pohybovou činností; výkon ve skoku vysokém závisí nejvíce na počáteční rychlosti a výšce těžiště skokana v okamžiku jeho vzletu a na úhlu vzletu	výška	high jump	прыжок в высоту
<i>skok hlubokodaleký</i>	tréninkový prostředek pro nácvik techniky			прыжок в глубину

	letu při skoku do dálky; skokan se odráží z vyvýšeného místa nebo doskakuje do jámy s pískem			
<i>skok o tyči</i>	atletická závodní disciplína rychlostně silového charakteru se smíšenou cyklicko-acyklickou pohybovou činností, při níž skokan překonává laťku pomocí tyče	tyčka	pole-vault	прыжок с шестом
<i>skok z celého rozběhu</i>	provedení skoku z celého rozběhu	z celého	jumping with run-up	прыжок с разбега
<i>skok z krátkého rozběhu</i>	provedení skoku z krátkého rozběhu; z důvodu nepříznivého počasí, z důvodu zdravotních indispozic; tréninková metoda	z krátkého		
<i>skok z místa</i>	historická atletická disciplína ve skoku do dálky, skoku do výšky a v trojskoku v nichž se dříve soutěžilo na OH prostředek testování odrazových schopností sportovců	z místa	standing jump	прыжок с места
<i>skokan</i>	závodník provozující atletické skoky		jumper	прыгун
<i>skokanka</i>	závodnice provozující atletické skoky			прыгунья

<i>skokan do dálky</i>	závodník provozující skoky do dálky	dálkař	long jumper	прыгун в длину
<i>skokanka do dálky</i>	závodnice provozující skoky do dálky	dálkařka		прыгунья в длину
<i>skokan do výšky</i>	závodník provozující skoky do výšky	výškař	high jumper	прыгун в высоту
<i>skokanka do výšky</i>	závodnice provozující skoky do výšky	výškařka		прыгунья в высоту
<i>skokan o tyči</i>	závodník provozující skoky o tyči	tyčkař	pole-vaulter	прыгун с шестом
<i>skokanka o tyči</i>	závodnice provozující skoky o tyči	tyčkařka		прыгунья с шестом
<i>skokanská cvičení</i>	speciální odrazová cvičení; slouží především k automatizaci pohybových řetězců			прыжковые упражнения
<i>skokoměr</i>	přístroj k měření výšky výskoku			
<i>skoky atletické</i>	závodní disciplíny charakterizované krátkodobým trváním a vysokou intenzitou zatížení	skoky		прыжки
<i>skrčný způsob</i>	nejjednodušší technika letové fáze ve skoku do dálky	skrčka	sail technique	удушение (skrčení)
<i>skříňka pro skok o tyči</i>	zařízení na konci rozběžiště pro zasunutí tyče před odrazem ke skoku	skříňka, šuplík	box	упор
<i>složky sportovního tréninku</i>	tělesná příprava, technická příprava, taktická příprava, psychologická příprava			состав спортивной тренировки
<i>soupiska</i>	sportovně technický doklad, oficiální seznam závodníků, který			список гонщиков

	předkládají oddíly soutěžní komisi před soutěží			
<i>soutěže družstev</i>	soutěže kolektivů, v nichž jsou výkony jednotlivých členů ohodnoceny body; součet bodů tvoří výsledek celého družstva	družstva		командное соревнование
<i>soutěže jednotlivců</i>	soutěže, v nichž se vyhodnocuje pouze pořadí jednotlivých závodníků	jednotlivci		личное соревнование
<i>soutěže mimo dráhu</i>	atletické soutěže mimo stadión; v běhu a v chůzi			
<i>soutěže na dráze</i>	soutěže pořádané na stadiónu nebo v hale			
<i>soutěžní řád</i>	souhrn sportovně technických předpisů a směrnic			распорядок соревнований
<i>sparingpartner</i>	partner pro tréninkové činnosti	sparing	sparingpartner	
<i>speciální běžecká cvičení</i>	specifická cvičení zaměřená na rychlost, výbušnost, sílu i vytrvalost sportovce; tréninková metoda			
<i>speciální překážkářská cvičení</i>	specifická cvičení pro překážkáře; zaměřená především na techniku			
<i>speciální síla</i>	komplex posilovacích cviků zaměřených na rozvoj speciální síly u sportovce			
<i>sponzor</i>	obvykle obchodní organizace, který			спонсор

	za právo reklamy finančně dotuje atletické závody, soutěže nebo i jednotlivce			
<i>sportovní centrum mládeže</i>	organizace zastřešující financování a podporu mladých taletů; spadá pod Český atletický svaz	SCMko		
<i>sportovní forma</i>	stav optimální specializované připravenosti	forma, formička, fazóna		
<i>sportovní chůze</i>	atletická závodní disciplína vytrvalostního charakteru s cyklickou pohybovou činností; od přirozené chůze se liší tím, že chodec musí mít prostřednictvím chodidel neustálý kontakt se zemí	chůze	race-walking	спортивная ходьба
<i>sportovní školy</i>	základní článek systému vrcholového sportu	sporták		спортивные школы
<i>sportovní třída</i>	základní článek systému vrcholového sportu; hlavním úkolem je příprava talentů pro vyšší složky vrcholového sportu	sportovka/y		спортивный класс
<i>sprint</i>	běh s maximálním úsilím, při němž se běžec snaží dosáhnout nejvyšší rychlosti termín pro označení hladkých běhů na		sprint, dash	спринт

	tratič do 400 m			
<i>sprinter</i>	běžec na krátké vzdálenosti	rychlík	sprinter, dashman	спринтер
<i>sprinterský trojboj</i>	běžecský víceboj skládající se z běhů na 60 m, 100 m a 200 m			спринтерское многоборье
<i>stadión</i>	ve starém Řecku závodní dráha pro běh o délce 192 m, později označení pro celé závodíště soubor hřišť a zařízení spojených do jednoho celku	stad'ák, ovál	stadium	стадион
<i>start</i>	začátek závodních drah, vyznačených startovní čarou počátek závodu z hlediska pravidel		start	старт
<i>start mimo soutěž</i>	výjimečně povolená účast závodníka v disciplíně, do níž nebyl oficiálně přihlášen	mimo soutěž		
<i>startér</i>	čínovník při běžecských a chodeckých disciplínách pověřený dohledem nad závodníky na startu		starter	стартер, стартёр
<i>startovací pistole</i>	zařízení, které používá startér při odstartování závodu	pistole	starting gun, pistol	стартовый пистолет
<i>startovní bloky</i>	pomocné zařízení na startu při hladkých a překážkových bězích; startovní bloky musí být	bloky	starting blocks	стартовая колодка

	připecněny k dráze hřeby nebo bodci			
<i>startovní reakce</i>	reakce sportovce na podnět ze startovní pistole, dnes je startovní reakce měřena zátěžovými bloky; předčasná startovní reakce sportovce je potrestána jeho diskvalifikací			стартовая реакция
<i>startovní čára</i>	začátek závodní běžecké nebo chodecké dráhy, vyznačený bílou čarou 50 mm širokou	start, lajna	scratch line	стартовая линия
<i>startovní číslo</i>	viditelné označení závodníků, sloužící k orientaci rozhodčích i diváků		starting number	стартовый номер
<i>startovní horečka</i>	předstartovní stav			стартовая лихорадка
<i>startovní listina</i>	oficiální seznam přihlášených závodníků	startovka		старт-лист
<i>startovní poloha</i>	výchozí postavení běžce na startovní čáře, ze kterého vybíhá po startovním signálu	poloha	starting position	стартовая позиция
<i>startovní povely</i>	ústní ustálená forma příkazů pro závodníky na startu závodu		starting commands	стартовая команда
<i>starty z poloh</i>	tréninková metoda zaměřená na rychlost reakce sportovce a na jeho koordinační schopnosti			
<i>steeplechace</i>	výraz z angličtiny; překážkový běh	steeple	steeplechace	стипель-чез

	s vodním příkopem na 3 000 m			
<i>stojany</i>	přenosné zařízení pro položení laťky při skoku do výšky a skoku o tyči		stands	
<i>stopky</i>	sekundové hodinky, podle potřeby je lze okamžitě spouštět i zastavovat		stopwatch	секундомер
<i>straddle</i>	vžitý název pro valivý obkročný způsob skoku do výšky		straddle, jump/roll, barrel roll, belly roll	страддл
<i>strečink</i>	metoda izometrického protahování svalstva, zaměřená na kompenzaci jeho nerovnoměrného zatěžování	protahování		стретчинг
<i>struna</i>	část kladiva			
<i>stříhy s činkou za hlavou</i>	posilovací metoda zaměřená na posílení svalstva kotníků	stříhy		
<i>střídavé úkroky do strany</i>	speciální cvičení na rozcvičení	přetáčení, vánočka		
<i>střižný způsob</i>	těž nůžky; způsob překonání laťky při skoku vysokém		scissors (jump styl)	
<i>stupňované úseky</i>	treninková metoda, při které sportovec postupně stupňuje rychlost běhu			
<i>styl</i>	těž technika		style	стиль
<i>sun</i>	styl vrhu koulí		glide, shift	
<i>superkompenzace</i>	princip střídání zatížení a odpočinku			

<i>svalový tonus</i>	stálý stupeň napětí svalů	napětí	muscular tension	мышечное напряжение
<i>svěřenec</i>	sportovec v péči trenéra			подопечный
<i>svěrenkyně</i>	sportovkyně v péči trenéra			подопечная
<i>světové tabulky</i>	každoročně sestavované pořadí nejlepších atletů světa v jednotlivých disciplínách podle jejich nejlepších výkonů v roce			мировые таблички
<i>světový rekord</i>	nejlepší výkon v dané disciplíně	světák	world rekord, WR	мировой рекорд
<i>svolavatel</i>	čínovník při atletických závodech, odpovědný za svolání závodníků před zahájením disciplíny			
<i>svolavatelna</i>	místo, kde se závodníci shromažďují před závodem		calling room	
<i>šlapavý způsob běhu</i>	technika běhu, sloužící k rozvinutí rychlosti běhu po výběhu ze startu nebo k náhlému zrychlení běhu na trati		treading style (šlapavý styl)	
<i>špička oštěpu</i>	část oštěpu		metal point, tip of the javelin	наконечник копья
<i>štafetová předávka</i>	předání štafetového kolíku při štafetovém běhu; štafetovou předávku musí předávající i přebírající závodníci provést v předávacím území	пředávka	relay take-over, change-over, Exchange	передача эстафетной палочки

<i>štafetové družstvo</i>	družstvo složené ze dvou a více členů; závodí ve štafetovém běhu	štafeta	relay team	эстафетная команда
<i>štafetový běh</i>	těž rozestavný běh; závod dvou a vícečlenných družstev; každý člen běží jeden úsek závodu a v předávacím území předává štafetový kolík dalšímu závodníkovi	štafeta	relay race	эстафета
<i>štafetový kolík</i>	atletické náčiní pro štafetové běhy; štafetový kolík je zhotoven podle pravidel a ustanovení IAAF	kolík	baton, relay stick	эстафетная палочка
<i>švédská bedna</i>	tělocvičné náčiní tvořené soustavou do sebe zapadajících částí	bedna		
<i>švédská štafeta</i>	závod ve štafetovém běhu, kdy závodníci běží různě dlouhé úseky (400 m, 300 m, 200 m, 100 m)			
<i>švihadlo</i>	tréninková pomůcka, slouží k zvyšování kondice a posílení kotníků		skipping rope	скакалка
<i>švihová noha</i>	noha provádějící švih při překonávání překážek	švihovka	lead/leading leg	маховая нога
<i>švihový způsob běhu</i>	technika běhu, sloužící k ekonomickému udržení získané rychlosti po celé trati			
<i>taktická příprava</i>	jedna ze složek sportovního tréninku	taktická	tactical training (taktický trénink)	тактическая подготовка

	zaměřená na přípravu sportovce k promyšlenému a účinnému vedení sportovního boje v konkrétních soutěžních podmínkách			
<i>taktické myšlení</i>	schopnost sportovce nalézt v nejkratší době optimální způsob řešení taktického úkolu na základě vnímání situace			
<i>taktika</i>	souhrn poznatků o vedení sportovního boje a jejich promyšlené a účelné uplatnění s cílem dosáhnout co nejlepšího výsledku		tactics	стратегия, тактика
<i>talent</i>	nadání, ve sportu mimořádně příznivý souhrn všech předpokladů, především fyziologických dispozic		talent, gift	талант
<i>taping</i>	způsob zpevňování kloubů a šlachových úponů zvláštní lepící páskou	tejpování, tejp, zatejpování	taping	
<i>tapping</i>	vyšetřovací metoda ke zjišťování pohybové reakce a maximální frekvence opakovaných rychlých pohybů		tapping	
<i>tartan</i>	plastická hmota používaná		tartan	

	k pokrytí povrchu atletických běžeckých drah, rozběžišť a hřišť pro další druhy sportů			
<i>tažné zařízení</i>	speciální tréninková pomůcka	tahač		
<i>technická četa</i>	skupina pracovníků, kteří pod vedením technického ředitele závodu pomáhají zabezpečovat průběh závodu po technické a materiální stránce		technical squad	
<i>technická příprava</i>	složka sportovního tréninku, zaměřující se na osvojování a zdokonalování techniky			техническая подготовка
<i>technické disciplíny</i>	disciplíny, v nichž je výkon závislý vedle dosažené úrovně pohybových schopností i na zvládnutí náročných pohybových dovedností a techniky pohybu		field events	технические дисциплины
<i>technický delegát</i>	zástupce rady IAAF zodpovědný za správný průběh mezinárodních soutěží		technical delegate	
<i>technický ředitel</i>	činnovník zodpovědný za řádnou přípravu závodiště, náradí a náčiní		technical manager	
<i>technika</i>	způsob řešení pohybového		technique	техника

	úkolu v souladu s pravidly			
<i>technika běhu</i>	běžecský styl; pokud má sportovec špatný běžecský styl musí trenér pomoci různých tréninkových metod chyby odbourat			техника бега
<i>tempová vytrvalost</i>	tréninková metoda zahrnující běhání delších úseků v určitém běžecském tempo; metoda zvyšuje u sportovce vytrvalost		over-distance training (tempově vytrvalostní trénink)	
<i>teoretická příprava</i>	složka sportovního tréninku, při níž sportovec získává potřebné vědomosti a poznatky o technice, tréninku, pravidlech			
<i>tepová frekvence</i>	počet stahů srdce za minutu; ukazatel funkčního stavu cévního systému	tepovka	heart race	частота пульса
<i>terénní běh</i>	tréninkový nebo závodní běh v neupraveném terénu mimo běžecskou dráhu	tereňák		бег на местности
<i>termínová listina</i>	těž kalendář soutěží	termínovka		
<i>termoregulace</i>	schopnost lidského organismu udržovat svou teplotu v měnících se vnějších podmínkách		thermoregulation	

<i>testování</i>	zjišťování tělesné zdatnosti nebo kontrola trénovanosti standardizovanou zkouškou			тест
<i>tělesná příprava</i>	složka sportovního tréninku zaměřená na rozvoj funkčních možností organismu			физическая подготовка
<i>tělo</i>	část oštěpu; dřívě ratiště		shaft	
<i>těžiště</i>	hmotný bod, kterým prochází výslednice působení zemské přitažlivosti na celé tělo		centre of mass/gravity	
<i>trajektorie</i>	dráha letu náčiní		trajectory	траектория
<i>trenažér</i>	zařízení přístrojového typu, umožňující cílevědomý, specializovaný rozvoj svalových skupin či svalů podle potřeb dané disciplíny		trainer	тренажёр
<i>trenér</i>	tělovýchovný pedagog, který plánuje, vede, kontroluje a vyhodnocuje tréninkový proces	tréna, kouč, coach koučka (trenérka)	trainer, coach, manager	тренер, коуч
<i>trénink</i>	tréninkový proces, organizovaný proces rozvoje výkonnosti sportovce		training, workout	тренировка
<i>tréninková jednotka</i>	základní stavební prvek tréninkového procesu	trénink	training session/unit	тренировочный отряд
<i>tréninková skupina</i>	skupina atletů, která trénuje	skupina	training group	тренировочная группа

	společně a spadá pod velení jednoho trenéra			
<i>tréninkové soustředění</i>	organizační forma koncentrované tréninkové přípravy, zpravidla oddílových nebo reprezentačních celků	soustředění, soustřed'ko	training camp	сборы
<i>tréninkové zatížení</i>	nejdůležitější kategorie řízeného procesu; adaptace organismu sportovce na zatížení	zatížení	training load	тренировочная нагрузка
<i>tréninkový cyklus</i>	sled různě dlouhých relativně ukončených, ale opakujících se časových úseků tréninkového procesu		training circle	тренировочный цикл
<i>tréninkový deník</i>	součást dokumentace a evidence o tréninku a soutěžích		training diary	тренировочный дневник
<i>tréninkový efekt</i>	rozdíl mezi stavem organismu sportovce na začátku tréninkového cyklu a po jeho ukončení		training effect	тренировочный эффект
<i>tréninkový plán</i>	operativní tréninkový plán, obsahující rozpracování cílů, úkolů, metod a prostředků	plán	coaching/training plan	тренировочный план
<i>trénovanost</i>	výsledek dlouhodobého systematického tréninkového procesu na všechny funkce			тренированность

	organismu sportovce			
<i>tretry</i>	speciální sportovní obuv určená pro jednotlivé atletické disciplíny; podle druhu disciplíny rozlišujeme tretry běžecké, chodecké, skokanské a vrhačské		track shoes, spikes (hovorově)	ШИПОВКИ
<i>tretry běžecké</i>	speciální sportovní obuv určená pro běh, mají specifické rozložení hřebíků na podrážce		running spikes	
<i>tretry na hod diskem</i>	speciální sportovní obuv určená pro hod diskem, nemají hřebíky	diskařky	discus spikes	
<i>tretry na hod oštěpem</i>	speciální sportovní obuv určená pro hod oštěpem, jsou masivní a mají hřebíky na špičce i na patě	oštěpařky	javelin spikes	
<i>tretry na skok do dálky</i>	speciální sportovní obuv určená pro skok do dálky, mají hřebíky jen na špičce a mají masivní patu bez hřebíků	dálkařky	long jump spikes	
<i>tretry na skok do výšky</i>	speciální sportovní obuv určená pro skok do výšky	výškařky	high jump spikes	
<i>tretry na skok o tyči</i>	speciální sportovní obuv určená pro skok o tyči	tyčkařky	pole-vault spikes	
<i>tretry na vrhy</i>	speciální boty pro vrhače, tretry na	vrhačky	throwing shoes	

	hod diskem, hod kladivem a vrh koulí mají plochou podrážku, tretry na hod oštěpem mají hřebíky na špičce i na patě			
<i>tretry sprinterské</i>	speciální běžecké boty, vyznačují se svou lehkostí a rozložením hřebíků na špičce	sprinterky	sprinting shoes	
<i>tretry univerzální</i>	speciální sportovní obuv, jsou navrženy tak, aby splňovaly nároky na několik disciplín, které si jsou podobné, co se týče nášlapu chodidla a odrazu	univerzálny	universal shoes	
<i>trh</i>	vzpěračská disciplína; posilovací cvičení s činkou			рывок
<i>trojboj</i>	atletický víceboj skládající se ze tří disciplín		triathlon	
<i>trojskok</i>	atletická závodní disciplína rychlostně silového charakteru se smíšenou cyklicko-acyklickou pohybovou činností; trojskok se skládá z rozběhu a tří na sebe navazujících skoků	triple	triple jump	тройной прыжок
<i>trojskokan</i>	závodník provozující trojskok		triple jumper	
<i>trojskokanka</i>	závodnice provozující trojskok			

<i>tyč pro skok o tyči</i>	atletické náčiní, materiály a parametry tyčí jsou schváleny IAAF	tyčka	vaulting pole	шест
<i>úhel odhodu</i>	při vrhu a hodech část roviny, kterou svírá tečna k dráze náčiní s vodorovnou podložkou v okamžiku, kdy je náčiní odhozeno		release angle	угол отталкивания
<i>úhel odrazu</i>	část roviny, kterou svírá spojnice těžiště těla a bodu opory v místě odrazu s vodorovnou podložkou v momentě, kdy ji odrazová noha začíná opouštět		angle of take-off	
<i>úhel položení náčiní</i>	při hodů diskem a hodů oštěpem část roviny, kterou svírá podélná osa náčiní s vodorovnou podložkou v momentě vypuštění náčiní			
<i>úhel vzletu</i>	při atletických skocích část roviny, kterou svírá tečna dráhy těžiště skokana s vodorovnou podložkou v okamžiku ukončení odrazu		initial flight angle, angle of release (náčiní)	угол вылета
<i>úhlová rychlost</i>	časová změna středového úhlu při kruhovém pohybu		angular velocity	угловая скорость
<i>ukazatel kol</i>	signalizační zařízení, které při delších běžeckých		lap scoreboard	

	tratič informuje závodníka o zbývajícím počtu kol do cíle			
<i>ukazatel výsledků</i>	zařízení sloužící k informaci závodníků a diváků			
<i>úsekový rozhodčí</i>	člen souboru rozhodčích, pomocník vrchníka při běžeckých disciplínách		umpire	
<i>uzlová fáze</i>	aktivní fáze pohybu, která nejvíce rozhoduje o celkovém výsledku prováděné pohybové činnosti			
<i>veterán/ka</i>	věková hranice závodníků, která je řadí do kategorie nejstarších závodících atletů; u mužů 40 let, u žen 35 let		veteran	
<i>vícebojař</i>	atlet provozující atletické víceboje			многоборец
<i>vícebojařka</i>	atletka provozující atletické víceboje			
<i>víceboje atletické</i>	soutěže skládající se z několika disciplín; výkony v jednotlivých disciplínách se hodnotí podle bodovacích tabulek	víceboje	combined event, all-round event	многоборье
<i>vítěz</i>	závodník, který obsadil první místo v závodě		winner, champion	победитель
<i>vítězka</i>	závodnice, která obsadila první místo v závodě			победительница
<i>vítr do zad</i>	vnější podmínky ovlivňující výkon	do zad	tail wind	

<i>vítr z boku</i>	vnější podmínky ovlivňující výkon	boční, bočák	cross/side wind	
<i>vodič</i>	při běžeckých disciplínách předem určený běžec k vedení jiného závodníka, který neběží celou trať, nýbrž jen po část trati udává tempo		pacemaker, rabbit	
<i>vodní příkop</i>	část trati při překážkovém běhu na 3 000 m	příkop	water jump (pit), steeplechase pit	
<i>vrh</i>	uvedení náčiní do pohybu vzduchem vytrčením, tj. napnutím skrčené paže	hod	put, putting event	бросок, толкание
<i>vrhač</i>	atlet provozující atletické vrhy a hody		thrower, hurler, putter	метатель
<i>vrhačka</i>	atletka provozující atletické vrhy a hody			метательница
<i>vrhačský trojboj</i>	atletické víceboje skládající se ze tří disciplín: vrhu koulí, hodu diskem a hodu oštěpem; hodnocení dle bodovacích tabulek		throwing triathlon	
<i>vrh koulí</i>	atletická závodní disciplína rychlostně silového charakteru s acyklickou pohybovou činností, při níž je koule vržena šikmo vzhůru do prostoru silou napínající se paže	koule	shot put	толкание ядра
<i>vrh koulí s otočkou</i>	technika provedení vrhu koulí	z otočky	turn (otočka)	

<i>vrh koulí ze sunu</i>	technika provedení vrhu koulí	ze sunu, sun		
<i>vrchník</i>	rozhodčí odpovědný za dodržování pravidel v průběhu závodu		referee	главный судья
<i>vrcholový sport</i>	sport na špičkové úrovni, sportovci jsou profesionálové, kteří se sportem živí	vrcholáč	top, top-class, high performance	профессиональный спорт
<i>vyběhávání</i>	prostředek zdokonalování techniky švihového způsobu běhu			
<i>vysoká kolena</i>	cvičení z atletické abecedy			
<i>vysoký úchop na tyči</i>	styl držení tyče	úchop		
<i>výběr talentů</i>	organizačně i obsahově zajištěné vyhledávání nadaných jedinců pro vrcholový sport			отбор талантов
<i>výbušnost</i>	těž explozivní síla, schopnost překonat vnější odpor acyklickým, maximálně zrychleným pohybem			взрывная сила (výbušná síla)
<i>vyklusání</i>	pomalý klus s cílem postupného uklidnění organismu po zátěži			
<i>vypuštění</i>	setrvačný běh, při němž běžec po dosažení stanované mety pokračuje s vypnutím			

	volního úsilí a svalového napětí			
<i>vyřazovací soutěž</i>	těž kvalifikační soutěž			
<i>vysoký start</i>	startovní poloha před zahájením závodu ve sportovní chůzi		standing start	высокий старт
<i>vytrvalec</i>	závodník v bězích na dlouhé vzdálenosti		distance runner	
<i>vytrvalkyně</i>	závodnice v bězích na dlouhé vzdálenosti			
<i>vytrvalostní schopnosti</i>	vytrvalost, pohybové schopnosti provádět déletrvající pohybovou činnost, aniž by se snížila její efektivita	vytrvalost	endurance, stamina	выносливость
<i>výkonnostní třídy</i>	soustava postupných výkonnostních cílů k jejichž dosažení se zaměřuje trénink a závodění sportovců			спортивный разряд
<i>výkonnostní sport</i>	sport na výkonnostní úrovni, sportovci nejsou profesionálové, ale jejich výkony se s výkony profesionálů dají srovnávat			
<i>výpad</i>	speciální cvičení na posílení dolních končetin		lunge	
<i>výpon</i>	posilovací cvičení na posílení lýtkových svalů		toe raise	стойка на носках
<i>výrazy za hlavou</i>	posilovací cvičení s činkou			

<i>výsledková listina</i>	oficiální přehled o výsledcích dosažených v závodě	výsledky	result sheet	таблица результатов
<i>yard</i>	anglická atletická délková míra o hodnotě 0,914 m		yard	ярд
<i>zahřátí</i>	úvodní část rozcvičení, jejímž úkolem je příprava nervosvalového, dýchacího a srdečně cévního systému na nadcházející tréninkovou činnost			разогрев
<i>zakopávání</i>	speciální běžecké průpravné cvičení, spočívající v intenzivním střídavém zašvihávání bérců nohou tak, že se pata nohy dotkne nebo téměř dotkne hýžďových svalů		butt kicking	
<i>zapisovatel</i>	jeden z činovníků při atletických závodech, který zaznamenává do zápisu dosažené výsledky v závodě		recorder	секретарь
<i>zarážecí břevno</i>	těž břevno		stop board, toeboard	
<i>zasouvací skříňka</i>	těž skříňka pro skok o tyči	šuplík	planting pit/box, stop pole vault box	
<i>zasunutí tyče</i>	fáze skoku o tyči, kdy tyčkař provádí zasunutí tyče do zasouvací skříňky		planting of the pole	
<i>zatáčka</i>	část běžecké dráhy	oblouk	curve	поворот

<i>základní postavení</i>	postavení sportovce před zahájením pohybu při pokusu		starting position	основная позиция
<i>základní výška</i>	výška laťky (při skoku do výšky a skoku o tyči) stanovená pořadatelem nebo rozhodčím		starting/commencing height	начальная высота
<i>zátěž, závaží</i>	náčiní různé hmotnosti a tvaru, určené ke zvýšení účinnosti posilování (činky, pískové pytle, vesty, opasky apod.)		load, weight	нагрузка
<i>zátěžové bloky</i>	startovní bloky napojené na elektronické zařízení, které vyhodnotí startovní reakci závodníka		press-plate blocks	
<i>zatížení</i>	souhrn fyzických a psychických požadavků, které jsou na sportovce kladeny v tréninku i v závodě			нагрузка
<i>závěsný způsob</i>	těž závěs, způsob méně užívané techniky letu ve skoku do dálky	závěs	hang (závěs)	
<i>závodčí</i>	činnovník, který závodníky odvádí z místa prezentace na místo startu závodu		competitor steward	
<i>závodní období</i>	část ročního tréninkového cyklu, zaměřená k dosažení maximálních výkonů; většina atletických disciplín má	sezóna	competition period, competitive period	гоночное время

	zimní a letní závodní období			
<i>závodník v překážkovém běhu</i>	závodník v překážkovém běhu	překážkář	hurdler	
<i>závodnice v překážkovém běhu</i>	závodnice v překážkovém běhu	překážkářka		
<i>zdařený pokus</i>	pokus uskutečněný dle pravidel	kolečko	fair/valid trial/attempt	удачная попытка
<i>zdokonalování techniky</i>	tréninková metoda zaměřená na drobné chyby v technice sportovce			усовершенство- вание техники
<i>zdravotník</i>	osoba dohlízející na zdravotní stav závodníků; musí být přítomen na všech atletických závodech		medical orderly	доктор
<i>zpomalení v konci rozběhu</i>	snížování rychlosti před odrazem či odhodem	zpomalovat	deceleration, slack-off (zpomalení)	торможение (zpomalení)
<i>zvonění do posledního kola</i>	zvukové znamení zvonem	zvonění	bell's sound	
<i>zrychlované úseky</i>	tréninková metoda; sportovec zvyšuje běžecké tempo a rychlost			
<i>zvrát na tyči</i>	fáze skoku o tyči	zvrát	roll-back, upswing	переворот
<i>zvyšování</i>	zvyšování laťky při skoku vysokém a skoku o tyči; provádí se po dohodě rozhodčího se závodníky		raise (zvýšit laťku)	
<i>žebřiny</i>	těž ribstole; tréninková pomůcka		wall bar (žebřina)	шведская стенка

Bibliografie

- APPELT 2004: APPELT, Karel, Miroslav LIBRA a Irena STEJSKALOVÁ. *Základy názvosloví tělesných cvičení*. Praha: ATVS Palestra, 2004, s. 129
- BAĐURA, Michal, *Lingvistická analýza sportovní terminologie v současné ruštině (lehká atletika-běžecské disciplíny)*. [online]. Brno, 2017 [cit. 15.07.2017]. Dostupné z: <<http://theses.cz/id/8de7jg/>>. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí práce doc. PhDr. Jiří Gazda, CSc.
- ČECHOVÁ 2008: ČECHOVÁ, Marie, Marie KRČMOVÁ a Eva MINÁŘOVÁ. *Současná stylistika*. [4. vyd.]. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008, s. 381. ISBN 9788071069614.
- DAŇHELOVÁ, Šárka. *Anglická sportovní terminologie*. Brno: Paido, 2003. ISBN 80-7315-040-9.
- DOVALIL, Josef. *Olympismus*. Praha: Olympia, 2004. ISBN 8070338717.
- FILIPEC, Josef, František DANEŠ, Jaroslav MACHAČ, Vladimír MEJSTŘÍK a Františka HAVLOVÁ. *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost: s Dodatkem Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky*. Vydání 2., opravené a doplněné. Praha: Academia, 1994. ISBN 8020004939.
- FLEGL, V., Sportovní slang a sportovní publicistika. In: *Sborník přednášek z 3. konference o slangu a argotu v Plzni 24. - 27. ledna 1984*. Plzeň: Pedagogická fakulta v Plzni, 1987. s. 206-209
- HAUSER 1980: HAUSER, P. *Nauka o slovní zásobě*. Praha: SPN, 1980, s. 195
- HROZA 1987: HROZA, Jiří. *K terminologii tělesné kultury: Václav Flegl, .. [et al.], vedoucí autorského kolektivu Jiří Hroza*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987.
- HUBÁČEK, J., *Distribuce onomaziologických postupů v slovní zásobě jednoho slangu*. *Slovo a slovesnost* [online]. ročník 36 (1975), číslo 2, s. 104-109. [cit. 21.01.2017] ISSN 0037-7031 Dostupné z: <http://sas.ujc.cas.cz/archiv.php?art=2296>
- HUBÁČEK, J. *Malý slovník českých slangů*. Ostrava: Profil, 1988, s. 189
- Hubáček 1979: HUBÁČEK, J. *O českých slanzích*. Ostrava: Profil, 1979, s. 170
- HUBÁČEK, J. *Onomaziologické postupy ve slovní zásobě slangu*. Praha: SPN, 1971,
- HUBÁČEK, J., K vnitřní diferenciaci slangu. In: *Sborník přednášek z 3. konference o slangu a argotu v Plzni 24. - 27. ledna 1984*. Plzeň: Pedagogická fakulta v Plzni, 1987.

- HUGO 2006: HUGO, Jan, ed. *Slovník nespisovné češtiny: argot, slangy a obecná mluva od nejstarších dob po současnost: historie a původ slov*. Praha: Maxdorf, 2006, s. 460, ISBN 80-7345-098-4
- CHOUTKOVÁ-CVRKOVÁ, Božena a Miloslav FEJTEK. *Malá škola atletiky*. Praha: Olympia, 1989. ABC sportu.
- JIRKA, Jan a Jan POPPER. *Malá encyklopedie atletiky*. Praha: Olympia, 1990.
- JIRKA, Jan a kol.. *Sto let královny*. Praha: Česká atletika, 1997. ISBN 8085893118.
- KLIMEŠ, Lumír. Na úvod o slangu a argotu. In: *Sborník přednášek z 3. konference o slangu a argotu v Plzni 24. - 27. ledna 1984*. Plzeň: Pedagogická fakulta v Plzni, 1987. s.6-7
- KOPECKÝ, F., *K původu termínů slang, argot, hantýrka a žargón. Naše řeč* [online]. ročník 64 (1981), číslo 2, s. 76-80. [cit. 11.12.2016] ISSN 0027-8203. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=6239>
- KOUDELKOVÁ, Andrea a Libora OATES-INDRUCHOVÁ. *Slovník odborných výrazů – atletika: česko-anglický, anglicko-český*. Praha: Karolinum, 2004. Učební texty Univerzity Karlovy v Praze. ISBN 80-246-0881-2.
- KUČERA, Vladimír a Zdeněk TRUKSA. *Běhy na střední a dlouhé tratě*. Praha: Olympia, 2000. Atletika. ISBN 80-7033-324-3.
- LANGER, František. *Atletika I*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2009. Skripta. ISBN 978-80-244-1785-1.
- MACHALOVÁ, Milena. *Česko-ruský slovník sportovní terminologie*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3886-3.
- MACHALOVÁ, Milena, Eva VYSLOUŽILOVÁ, Oxana CAGAŠOVÁ, Tereza DOBROVOLNÁ, Andrea DRÁPELOVÁ, Eva MICHNÍKOVÁ a Markéta SVAŠKOVÁ. *Rusko-český slovník sportovní terminologie*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014. Slovníky. ISBN 978-80-244-4274-7.
- MALIŠ 1997: MALIŠ, Otakar, MACHOVÁ, Svatava a SUK, Jaroslav. *Současný český jazyk: lexikologie: (nauka o tvoření slov, lexikografie, slang)*. 2., dopl. vyd. Praha: Karolinum, 1997. 87 s. ISBN 80-7184-222-2.
- MICHÁLKOVÁ, V., *Nová práce z oblasti lašských nářečí. Naše řeč* [online]. ročník 37 (1954), číslo 7-8, s. 321-235. [cit. 03.11.2016] ISSN 0027-8203. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?lang=en&art=4377>

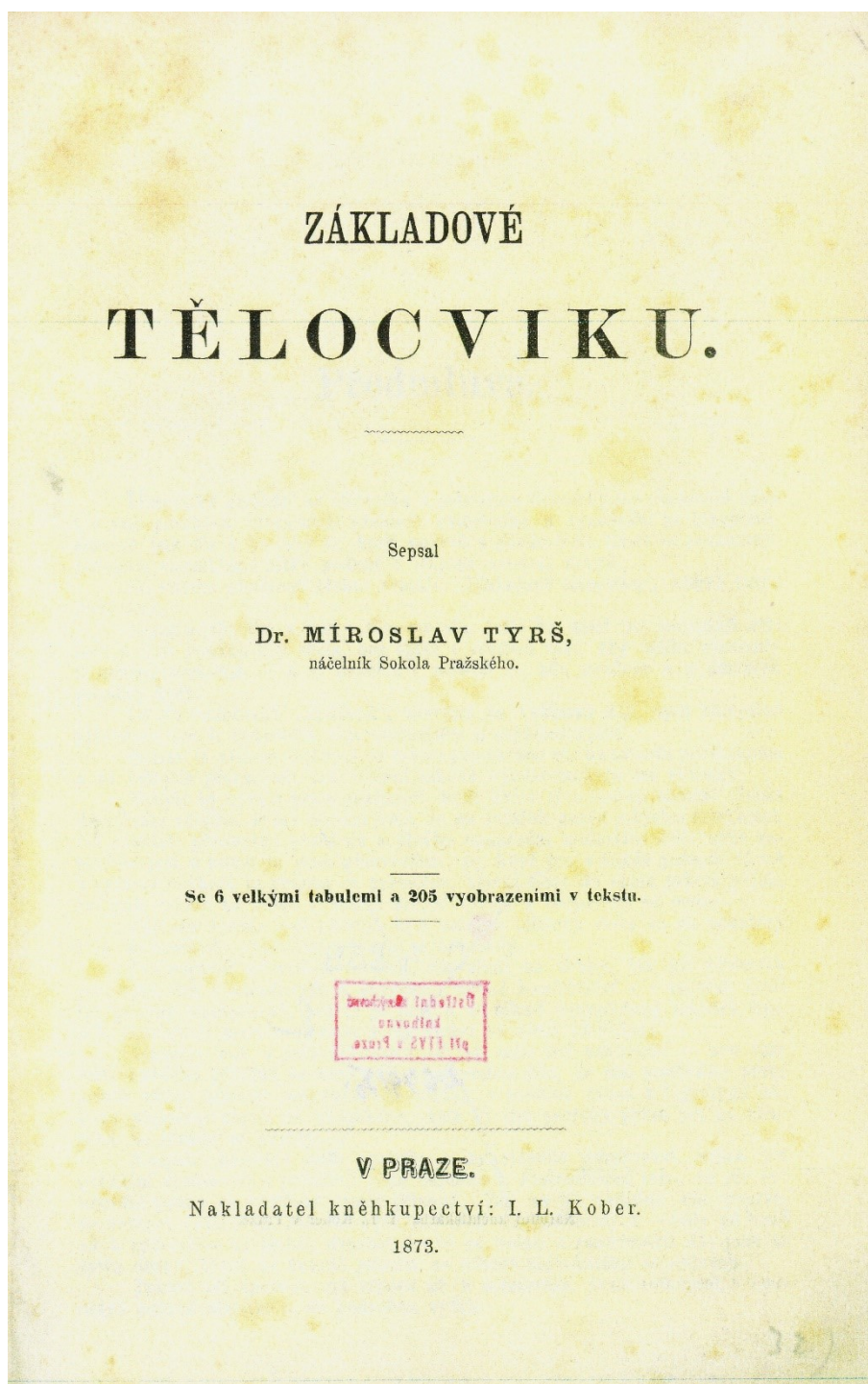
- MILLEROVÁ, Věra. *Běhy na krátké tratě: trénink disciplín*. Praha: Olympia, 2001. Atletika. ISBN 80-7033-570-X.
- MÜLLEROVÁ, O., HOFFMANNOVÁ, J. *Čeština spisovná, hovorová, obecná ... a hlavně mluvená (v současné komunikaci a v současném výzkumu). Slovo a slovesnost* [online]. ročník 58 (1997), číslo 1, s. 42-54. [cit. 03.11.2016] ISSN 0037-7031. Dostupné z: <http://sas.ujc.cas.cz/archiv.php?art=3711>
- NEKVAPIL, J., Některé sociolingvistické aspekty výzkumu slangů In.: *Sborník přednášek z 3. konference o slangu a argotu v Plzni 24. - 27. ledna 1984*. Plzeň: Pedagogická fakulta v Plzni, 1987. s. 27-29
- PECHLÁT, Augustin. *České tělocvičné názvosloví*. Praha: Sokol, 1940.
- POŠTOLKOVÁ 1983: POŠTOLKOVÁ, Běla, Miroslav ROUDNÝ a Antonín TEJNOR. *O české terminologii*. Praha: Academia, 1983. Malá jazyková knihnice, sv. 2.
- *Pravidla atletiky 2014: Pravidla IAAF ve znění příručky Competition Rules 2014-2015 doplněná o ustanovení, platná pouze pro soutěže na území České republiky*. Přeložil Vítězslav ŽÁK. Velké Přílepy: Pro Český atletický svaz vydalo nakl. Olympia, 2014. ISBN 978-80-7376-361-9.
- *Pravidla českého pravopisu*. Praha: Knížní klub, 2014. s. 468. Universum. ISBN 978-80-242-4609-3.
- REJZEK, Jiří. *Český etymologický slovník*. 2., nezměn. vyd. Voznice: Leda, 2012. ISBN 9788073352967.
- RIEGER, Karel. *Tyrš a sokolství*. Slaný: Nákladem tělocvičné jednoty Sokol, 1903.
- RODROVÁ, Jana. *Současný stav atletické terminologie*. Praha, 1989. Vedoucí práce Václav Flegl. Univerzita Karlova, s. 159
- RYBA, Jiří. *Atletické víceboje*. Praha: Olympia, 2002. Atletika. ISBN 80-7033-584-X.
- SKULINA, J. *O šíření obecné hanáčtiny. Naše řeč* [online]. ročník 49 (1966), číslo 2, s. 88-93. [cit. 03.11.2016] ISSN 0027-8203. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?lang=en&art=5184>
- SLAVÍK 2016: SLAVÍK, Herbert a Michal OSOBA. *120 let české atletiky: oficiální publikace Českého atletického svazu*. Praha: Český atletický svaz, 2016. ISBN 9788027008308.
- *Slovník spisovného jazyka českého*. Praha: Academia, 1971.

- SVOBODOVÁ 2007: SVOBODOVÁ, Diana. *Internacionalizace současné české slovní zásoby*. V Ostravě: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta, 2007. ISBN 978-80-7368-308-5.
- ŠIMON, Jiří. *Atletika*. 2. přepracované vyd. Praha: Karolinum, 1997. ISBN 80-7184-431-4.
- ŠIMON, Jiří. *Atletické vrhy a hody*. Praha: Olympia, 2004. *Atletika*. ISBN 80-7033-815-6.
- ŠIMON, Jiří. *Speciální kapitoly z atletiky*. Praha: SPN, 1983.
- ŠIMON, Jiří. *Vybrané kapitoly z pravidel lehké atletiky: organizace a rozhodování*. 2. přepracované vyd. Praha: SPN, 1980.
- *The concise Oxford dictionary of current English: based on The Oxford dictionary*. 4st ed. London: Oxford University Press, 1956.
- TYRŠ, Miroslav. *Základové tělocviku*. V Praze: I.L. Kober, 1873.
- VINDUŠKOVÁ, Jitka. *Abeceda atletického trenéra*. Praha: Olympia, 2003. *Atletika*. ISBN 80-7033-770-2.

Přílohy

Přikládáme k diplomové práci několik stránek historické publikace *Základové tělocviku* z roku 1873 od Miroslava Tyrše, především proto, že se jedná o zásadní publikaci českého tělocvičného názvosloví a také z důvodu, že je tento titul jen velmi těžko k nalezení v knihovnách po celé republice.

Předmluva.

Ustavičné zmáhání se tělocviku v jednotách Sokolských vyžadovalo záhy i u nás pomůcek literárních přehledu cvičebního a vyučování se týkajících, zároveň pak šlo o to, aby ti, kteří poprvé s předmětem tímto se seznamují, přílišnou rozsáhlostí látky podané v zmatek uvedení nebyli.

Za vlivem okolností těchto vznikli „Základové tělocviku“, kteréž tímto podáváme.

Nezakládaliť věc u nás v tom smyslu, jako by snad jen nejsnazší cvičení v nich podána býti měla, než spíše v rozumu tom, aby toliko elementy či cvičení nesložité — a to nejlehčí i *nejtěžší* — zde uvedeny a s důstatek popsány byly.

Co do rozličných „způsobů“, kterými se vykonati dají, opět zúmyslně přihlíženo jen k způsobům nejobyčejnějším a nejdůležitějším.

Sestav či cvičení složitých se týkáje přestáváno zde na návodů povšechném a na četných příkladech, jak cvičení taková z jednoduchých lze vyvoditi.

Nebylo by bývalo práce snadnější, nežli knize této dodati objemu třebas desetkrátě většího, avšak myslili jsme, že na začátek nutno jakýchsi mezí klást, žeť cvičitelé především přehledu a plného opanování materiálu cvičebního zapotřebí jest a mimo to jsme přesvědčeni, že, když jen v každé jednotě řádně a správně veškerá ta cvičení se provedou, kteráž jsme do spisu tohoto pojali, žeť pak zajisté na *velmi* vysokém stupni vývoje a dospělosti se octne.

Základy těmito měl zároveň býti založen tělocvik *český* co do soustavy i co do metody vyučovací *původní a neodvislý*.

Posloupnost odvětví cvičebních, rozvržení na druhy, jak při cvičeních prostných tak i nářadových a konečně i návod kombinační a z největší části též pokyny methodické, vše to je plný a od nikud nevypůjčený majetek náš, a k souvislosti mezi soustavou a methodou ve všem přihlíženo.

Jakkoliv pak v jednotlivostech — jak sami teď nahlížíme — sem tam vady každého počátku se naskytují, přec smíme říci, že tím podáváme první pokus *vůbec* učiněný soustavu tělocvičnou v souhlas uvéstí s logickými zákony přesného rozvržení vědeckého, aniž by tím potřeby praxe jen na okamžik se zřetele se pustily.

Naopak, soustava naše vyrostla z ustavičného pozorování, avšak též pořádání zkušenosti a přihlíželi jsme napořád k zjednodušení toho, co při vyučování pouze na cvičitele pamět připadá. Tak na př. ukázáno zde poprvé, že veškerá cvičení na nářadích, jak hlavních tak podrízených — tedy od koně až k šplhání — na těchže dvanáct druhů se uvéstí a rozvrhnouti dá; jsou to tytéž druhy, které na hrazdě jakožto na nářadí nejbohatším se objevují.

Taktéž při úpolech, od zápasu až k šermování, jsme totožnost v soustavě poprvé zřetelně a do podrobnosti vytkli.

Zvláště zde pak jeví se nutnost, všechny možnosti odchvatů, odseků a odbodů, záležitostí zápasnických a šermířských a pomocí návodu kombinačního opět a opět proskoumat a při tom i ke zkušenostem všech jiných škol, zvláště šermířských, co nejdříve přihlížeti, tak že, jak myslíme, i v tomto ohledu škola „Sokolská“ nejen výsledkem vlastní a methodické práce jest, nýbrž též při vši jednoduchosti své přec všechno v sobě zahrnuje, co jinde podstatného se vyskytlo.

U výpisu této části uvázal se s přátelskou ochotou pan prof. Vilém Kurz, jenž po léta cvičitelem v „Sokolu Pražském“ byl a zajisté že vyličením jeho zakončení spisu tohoto velmi získalo, začež mu srdečné díky vzdány budtež.

Kéž by věc tělocvičná v pedagogické, národohospodářské, vojenské a krásoumné důležitosti své čím dále tím jasněji a všeobecněji se poznávala, kéž by obce naše s povšechným zavedením cvičení tělesných neotálely, kéž by především jednoty Sokolské razili jim všude dráhu ve prospěch jak přítomnosti tak i budoucnosti národa našeho.

V Praze dne 30. května 1872.

Dr. Miroslav Tyrš.

Rejí touto končíme přehled cvičení pořadových, ovšem daleko nevyčerpaných na místě tomto.

Neprovedeno zde postavení *jednočlenné*, zvláště pro dětský a dívčí tělocvik se hodící, dále pak postavení *trojčlenné* a *čtyřčlenné*, nejhlubší to, jehož při cvičeních pořadových užití záhodno. Avšak kdo soustavu zde vyloženou pochopil, bez obtíže všeho sám se domyslí.

Je na bledni, že ze šiku jednočlenného přechází se v proud jednočlenný snadno zatáčením členů jednotlivých, ze šiku v dvojstup obratem dvojic, a v zástup obratem jednotlivců (dvojenců) v bok. Rovněž pak přeměny z proudu, dvojstupu a zástupu dle obdoby se udají.

V postavení trojčlenném neb čtyřčlenném vznikne obratem jednotlivců trojstup neb čtyřstup, obratem dvojic šestistup neb osmistup. Vše ostatní zůstane v podstatě nezměněno.

Co se konečně přechodu z jednoho postavení v druhé týče, samo zřejmo, že se děje takto: Z jednočlenného postavení přechází se v dvoučlenné tím, že sudé členy vstoupí za liché (v šiku a proudu na pravo utvořeném) neb vedle ně (v čtyřstupu a dvojstupu).

Z postavení dvojčlenného utvoříme snadno trojčlenné, když si pamatujeme, že první člen každé třetí čtyři náleží k druhé čteti a druhý člen k první.

Z trojčlenného přejdeme v postavení čtyřčlenné tím, že první člen každé čtvrté čtyři přistoupí k třetí, druhý k druhé, třetí k první čteti. — O *rejích prostocvičných*, spojení to cvičení prostných a pořadových, se zde toliko zmiňujeme.

Skoky.

K cvičením prostným v soustavě tělocvičné skoky přirozeně se řadí, jelikož aspoň do výšky a do dálky v případě potřeby bez zvláštního nářadí skákat můžeme. Avšak mají-li se cvičení tato s úspěchem a postupně vykonávat, jeví se již zde nutnost nástrojů zvláštních, kterými bychom místo, z něhož má se odskočiti (odskočiště), místo, na které má se doskočiti (doskočiště) a při skoku do výšky též výšku samu určitě naznačiti mohli.

Skoky rozeznáváme na skoky prostné, do dálky, do výšky a do hloubky, kteréžto pouze pružností okončin svých provozujeme, — dále pak na skok útokem, při kterém pružnost lhy nám spolu napomáhá a konečně na skoky o tyči, při nichž užíváme tyče, o kterou v letu jednou rukou se opíráme, a na níž druhou visíme a takto též silou páží ke skoku přispíváme.

Skok prostný do dálky.

Nářadí. V místnosti uzavřené co odskočiště můstek 4' široký, 3½' dlouhý, 4—5" vysoký; co doskočiště žínovka 4' široká — 6' dlouhá. Dálka skoku určuje se stupnicí na podlaze naznačenou a v stopy rozdělenou, podlé kteréž můstek po každém skoku o půl stopy dál se šine. Venku buď podobně můstku se užívá a do písku se skáče, při čemž vzdálenost od můstku motouzem níže položeným se naznačuje, aneb upraví se příkop zvláštní, způsobem takovým, že strana na odskočišti kolmá je na směr rozběhu, strana na doskočišti však víc a více od strany oné se oddaluje.

U skoku do dálky z místa následující doby rozeznáváme: 1. Odskok. Cvičenec přejde u výpon, chodidla stojí vedle sebe na můstku tak, že prsty poněkud hranu jeho přesahují, pak paty se pozvednou, zapažíme a mírně se překlóníme. 2. Přeskok. Odrazíme se přední částí chodidel, nohy k tělu přitáhneme a rychlým předpažením si napomáháme. 3. Doskok nechť děje se vždy na prsty, při čemž přejdeme v dřep, paty jsou pohromadě, kolena od sebe, trup přímý a vlnositý. 4. Poskok. Po doskoku z dřepu se vztýčíme a zároveň na místě poskočíme.

Skáče-li s *rozběhem*, kterýžto však nikdy nebudiž přes potřebu dlouhý, děláme z počátku kroky malé a pomalejší, ku konci pořáde poklus urychlu-

jeme, až posledním nejrychlejším krokem, ku kterémuž veškerou sílu svou jsme sebrali, od můstku se odrazíme. Odskok děje se tudíž pravidlem pouze jednou nohou, všechny ostatní části skoku srovnávají se s oněmi, jež u skoku z místa byly popsány. Cvičitel nechť přihlíží k tomu, by střídavě s pravou a s levou nohou se odskakovalo, toliko při posledních skocích dá se odskok na vůli.

Hledí-li se k přetížení, neb k větší rozmanitosti uskoku, může se užití též pohybů jiných, nežli těch, které svrchu byly co nejúspěšnější vypsány, můžeme ku př. pažema trčít, vzpažit, přednožit, zanožit, roznožit, připatit a p.; ve výdrží upažmo, neb vzpažmo, rozbíhat se a odskočit, u skoku z místa bokem neb zadem k doskočišti se obrátit a takto stranou neb po zpátku skákat, můžeme mezi skokem samým půl obratu neb celý obrat vykonat, můžeme ze stoje o jedné noze odskočit a podobně o jedné noze (kulžmo) se rozbíhat, můžeme na konec též naruce doskočit, buď tak, že potom nohy do podporu ležmo spustíme anebo že dostojeme o rukou přejdeme a přemet k tomu připojíme aneb i tak, že po odrazu sousožném týž přemet v povětří vykonáme. U skoku do dálky mimo to užití možno přitěží rozličných, z nichž nejobyčejnější jsou torba k tělu pevně připnutá a činky. U skoku s torbou nutno na konec poněkud více se předkloniti, aby téžník opět ku předu se pošinul. Skok s činkami vykonáváme tak, že dříve než u výpon přejdeme, páže ohneme a s výponem zároveň zapažeme, při čemž beze všeho zvláštního namáhání pouze tíží činek působiti necháme. Rovněž předpažení u přeskoku takměř samo se udá. Rekové, kteří u skoku do dálky užívali haltérů naším činkám podobných, měli za to, že se pomocí jich větší dálka skoku docílí.

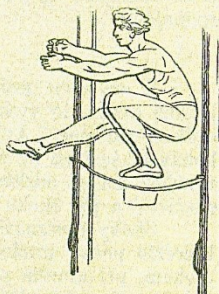
Skok do výšky zprosta.

Náradí. Mimo můstek, žíňovku — neb písek též stojany, kulaté to sloupky buď v zemi zadělané anebo zapuštěné v kulaté desky dřevěné, za příčinou pevnějšího stání menší deskou železnou obtěžkané. Sloupky od dvou k dvěma palcům se provrtají, u direk výška v palcích se naznamená, při čemž ovšem výšku můstku odpočítati třeba. Slouží-li stojany zároveň ke stoku útokem — nechť 80 palců jsou vysoké. Do direk nastrčí se kuličky a přes ně položí se motouz, tenký to provázek, obtěžkaný na koncích koženými pytlíčky, pískem naplněnými, přes něž uprostřed převešen a upevněn čtverhranný kousek plátna, aby výška, v níž motouz se nachází, snáze se rozeznati mohla. Obvykle se od dvou k dvěma palcům stupňuje. Doby, jež zde rozeznáváme, jsou oněm u skoku do dálky uvedeným podobné. Rozdíl jest toliko ten, že při odsroku prsty kraj můstku nepřesahují, že kolena, pokud jen možná, k prsoum přimrštíme a že páže ku předu a vzhůru ohnuté vztrhneme (obr. 367.) Čím vyšší je skok, tím dále též můstek od motouze nutno pošinouti. Ztížení a rozmanitost skoku též podobnými prostředky se docílí. Dodáváme pouze, že skákati též možno přes dva motouze, z nichž druhý jest vyšší prvního a skrz dva motouze, na jedněch stojanech pověšené, které k sobě postupně přibližujeme.

Skoky do dálky a do výšky dají se též mezi sebou spojit tak, že buďto můstek od motouze ustavičně oddalujeme a takto z dálky přes výšku skácame; *skok daleko-vysoký*, aneb tak, že motouz s můstkem postupně od žíňovky tímeme, i tudíž přes výšku do dálky skácame; *skok vysokodaleký*.

Skok zprosta do hloubky.

Náradí: Kulatý řebřík 18 stop vysoký, $1\frac{1}{2}'$ široký, jehož příčle od 6 k šesti palcům jsou od sebe vzdálené. Je-li řebřík tento dvojitý, jak na obrázku 368 naznačeno, docílí se tím větší pohodlí. U řebříku jednoduchého stoupá se zašlem zaboru. Na příčle zavěsí se stoupátko pomocí silných že-

Obráz 77. Skok do výšky.

lezných háků, ve spod váhorovné desky upevněných. Doskok na žínovku neb do písku se děje.

Skok do hloubky vykonáváme buď z visu, při čemž obličejem k řebříku se obrátíme a rukama za rohy stoupátka visíme, aneb ze sedu na stoupátku, v kterémž případě rukama od přední hrany stoupátka se odrazíme, aneb v dřepu neb ve vztyku na stoupátku samém, při čemž prsty přední hranu jeho poněkud přesahují. U doskoku zvláštní opatrnosti jest zapotřebí. Doskočiti musíme povždy na prsty a nikdy na šlápi celou, máme vždy spustiti se v dřep a nikoliv u vztyku to-
porně setrvati, paty necht jsou pohromadě, kolena od sebe, ruce uvnitř kolenou, abychom, káže-li toho potřeba, přechodem do podpory ležmo sílu dopadu ještě více zmírniti mohli.

Oddalujeme-li odskočiště, vzniká tím *skok hlubokodaleký*, skáče-li zároveň přes motouz, stoupátka vyšší — povstane *skok vysoko hluboký* — spojíme-li obé — *skok vysoko-hluboko-daleký* z toho vychází. Rozličných způsobů ztížení skoků, jak jsme je svrchu byli uvedli, necht toliko s velkou opatrností se užívá.

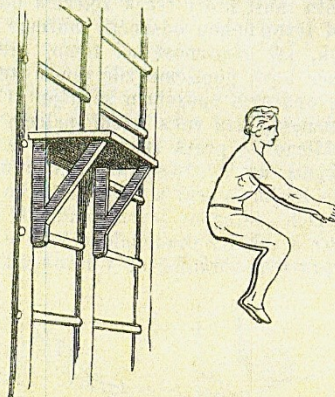
Skok útokem.

Náradí: Pružná líha, z dvou tenkých prken zbitá, nahore drsná, vespod třemi neb čtyřmi podvláčkami či příčkami opatřená, délka líhy obnáší 9', šířka 2', tloušťka 12—14". Dolný konec, jenž přilehá na zem, jest za tímto účelem podříznut, horný konec, jímž líha na kozu se položí, má příčku $\frac{1}{2}'$ vysokou. Kozu je as $3\frac{1}{2}'$ vysoká, nohy jsou dole od sebe 3' vzdáleny, nahore uprostřed nalezá se zářez šikmý, do něhož líha spadá. Dražší, ale ovšem výhodnější jest koza, šoupacíma nohama opatřená, o nichž při „koni“ se zmíníme. Co průpravná cvičení ke skoku útokem, jimiž začátečníci s pružností líhy se obeznámí, zde uvádíme: Stoupání na horu a dolů ve výponu, při kolenou úplně natažených, sounožné poskakování nahoru a dolů, obé i po předu (obličejem napřed) i po zpátku (zádama napřed); dále jeden, dva neb tři kroky poklusem na líhu a odskok stranou v levo neb v pravo a p. Pak teprv přes líhu samu a sice vždy s rozběhem se skákává. Skáče se pak zpočátku třemi, pak dvěma a konečně jedním krokem na líhu učiněným.

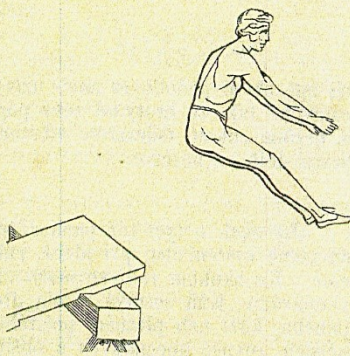
Skok útokem do dálky děje se buď tak, že líhu s kozou od žínovky, neb jiného odskočiště postupně odhalujeme, aneb způsobem tím, že odskočiště klademe postupně blíže k dolnému konci líhy, naznačující místo, kde má se z líhy odskočiti čarou křídovou, kterouž noha odskočná překročiti nesmí. Dověšení skoku takového záleželo by v tom, že od samé podlahy odskočivše, celou líhu bychom přeskočili.

Skok útokem do výšky koná se buď jak podobný skok prostný přes motouz, aneb jsou-li nohy u kozy šoupací, také tím, že vytahováním jich,

T y r š: Základové tělocviku.

Obr. 78. Skok zprosta do hloubky.

Obr. 79. Skok útokem.

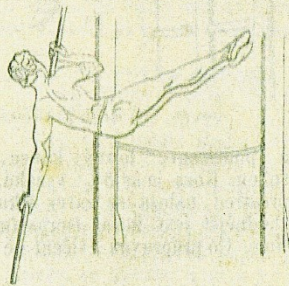

líha postupně strměji a strměji se staví. Povždy jest pravidlem, že nohou, kterouž odskakujeme, máme^o odraziti z prkna a nikdy až z hořenní hrany líhy.

Skok útokem daleko-vysoký a vysoko-daleký podobně jak stejnojmenné skoky prostné se děje.

Skok o tyči.

Nářadí. Tyč 8—10' dlouhá, 12—14''' silná, na jednom konci hrotitá. Tyč tato zasadí se, skáče-li venku, v zem neb v písek, skáče-li však v místnosti podlahou opatřenou, do čtverhranu ze silných prken zbitého, 7' dlouhého, 5' širokého, kterýžto mezi žíňovku a můstek se položí. V případě tomto musí hroty tyček železem pobité býti. Též u skoku o tyči buď pravou, buď levou nohou odskočiti můžeme a též střídavě odskakovati máme. Jelikož však, jak zkušenost učí tomu, převážná většina cvičenců s odrazem v levo skáče lépe, popíšeme zde pouze tento způsob skoku. U odskoku v pravo vše opácným způsobem se děje. Cvičenec uchopí tyč oběma rukama podchmatem, levá ruka hledí palcem k hrotu a jest od něho as s výší prsou vzdálena — pravá ruka palcem k druhému konci hledí. Vzdálenost mezi rukama as dvojnásobné šířce ramenou se rovná. Hrot hledí šikmě nahoru, tělo levým bokem k odskočišti. Po krátkém rozběhu (zpočátku pouze po dvou krocích) odrazíme levou nohou od můstku, posadíme tyč hrotem zrovna před sebe a nikoliv snad daleko k levé straně, pozvedneme obě nohy pohromadě v pravo a obrátíme se v levo tak, že obličejem k můstku hledíme. Při přeskoku samém nechť jsou kolena natažena, doskok at v stojí spatněm a na prsty se děje.

Obr. 86. Skok o tyči.

tyči způsobem podobným aneb užívá se dvou tyček, jež před sebe na zem postavíme tak, že hroty od sebe poněkud jsou vzdálenější, než konce hořenní, jež držíme rukou. Odrazivše od stoupátka přednožíme a obloukem beze všeho obratu dolů se neseme.

K ů ň.

Již skok o tyči též pomocí rukou se vykonával. K němu druží se tudíž soustavně cvičení ona, při nichž, rukama se opírajíce, přes pevné nářadí skáče. Ke skokům řadí se *mety*. Mety tyto na koni, koze a stole metacím vykonáváme. Kůň sestává z těla dřevěného, na postranné a hořenní části obecpaného, kůží neb plátnem posíteného, kteréžto spočívá na 4 nohou na stranách vnějších rovněž obecpaných a obšitých. V těle upevněna jsou dřevěná, okulacená a na hoře bochami obložená *madla*, o něž při metech obyčejně se opíráme. Upevnění pak zřízeno jest tím, že dole v madlech v částí, jižto v zářez těla spadají, nachází se kolmá tyč železná na konci v šroub vybíhající. Tyč ta prostrčí se dírou v těle kolmým vyvrtanou a šroub dole matkou se přitáhne. Má-li se cvičiti na koni bez madel, vytáhnou se tato, do zářezu

- d) *Jednoruč, ruka uprostřed.*
- I. Stoj výkročný v levo. Tyč v pravé ruce a kolmě, paži skrčit.
  1. Trčit vpřed, tyč bočně rovně, hoření konec napřed.
  2. Paži skrčit, tyč kolmě.
  3. Tyč bočně rovně, hoření konec nazad a na rameno.
  4. Paži skrčit, tyč kolmě.
  - II. Totéž levou rukou. Stoj výkročný v pravo.
  - III. Tyč do pravé ruky a kolmě, paži skrčit. Stoj výkročný v levo.
  1. Trčit vzhůru, tyč kolmě.
  2. Skrčit.
  3. Trčit na levo, paže váhorovně, tyč kolmě. (Pravá pěst před levým ramenem.)
  4. Skrčit, tyč kolmě.
  - IV. Totéž levou rukou. (Stoj výkročný v pravo.)
  - V. Tyč do pravé ruky, paži skrčit, tyč bočně rovně.
  1. Paži do zadu napnout, tyč bočně rovně, přední polovice spočívá na předloktí.
  2. Skrčit.
  3. Paži napnout ku předu, tyč bočně rovně.
  4. Skrčit. (1. a 3. podobné náprahu a vrhu oštěpem.)
  - VI. Tyž pohyb levou rukou.
  - Tyč jednoruč na konci.
  - I. Výpad v levo vzad. Tyč do pravé ruky, skrčit vzpažmo, tyč visí po zádech dolů.
  1. Trčit vzhůru a tyč vzklopit kolmě v poloze malíkové.
  2. Tyč spustit (do polohy předešlé).
  - II. Totéž na stranu opáchnou.
  - III. Výpad v pravo v před. Tyč v poloze hřbetní mezi druhým a třetím prstem, druhý konec na zemi.
  1. Tyč vzklopit v poloze hřbetní (pohyb jen v záručí).
  2. Tyč spustit.
  - IV. Totéž v levo.
  - V. Stoj rozkročný, pravá ruka uchopí tyč v poloze palcové, palec nataženě na tyči, druhý konec tyče na zemi.
  1. Vzklopit tyč do polohy kolmé.
  2. Tyč spustit.
  - VI. Totéž v levo.
  - VII. Stoj výkročný v pravo. Tyč v poloze dlanní pravoruč; druhý konec na zemi.
  1. Vzklopit tyč do kolmé.
  2. Tyč spustit.
  - VIII. Totéž v levo.
- Slabší cvičenci neuchopí tyč u samého konce než více k prostředku. Rozumí se, že tyče netoliko k pohybům alebrž i k výdržím lze použiti. Obé pak může se s pohyby neb výdržemi trupu a nohou, dále s poskoky, obraty a změnami postojů spojit. Další rozvedení toto, za příkladem cvičení prostných snadné, vynalezavosti cvičitelů přenecháno budiž.

O š t ě p.

Při cvičeních s tyčí svrchu popsaných tuto z rukou nepouštíme. Tyč při házení užívána oštěpem se jmenuje.

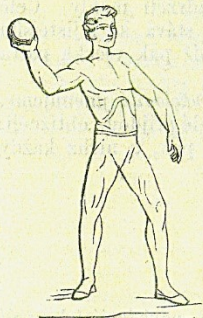
Oštěp takový nechť je samorostlý, dlouhý silný. Přední konec je okovaný. Terč, do něhož se obyčejně oštěpem hází, záleží z trámce po přední straně silným plechem pobitého. Hoření jeho část (hlava) as 12" vysoká

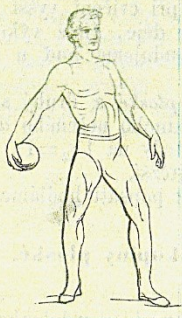
V obou případech různojmenná noha ku předu se postaví.

Vrhání toušem je ovšem těžší a umělejší, konát se (vpravo) takto.

Vržec pravou rukou zdola uchopí touš, prsty jej obmykaje a k dlani přikládaje, pak se předkloní, kolena poohne, levou nohu do zadu postaví a zároveň levou ruku o pravé koleno opře, trup přitom poněkud na pravo otáčeje. Nyní nataženou pravici touš rozhoupá a posléze nazad až do váhového její vyšvihnuv, z hloubky do výšky a dálky ho vrhne, při čemž trup se vzpřímní a levá noha předkročí.

Obr. 155. Vrhání koule.

Obr. 156. Trčení koule.

Obr. 157. Vrhání toušem.

Podobně ovšem též levou rukou se hází.

Koulí a toušem buď o závod do dálky se vrhá a co nejúspěšněji při úhlu 30° se děje, při čemž pak místo dopadu, jež čarou se naznačí, rozhoduje, aneb vrháme jimi též do terče takto sestaveného.

Dva trámce upevní se v zemi tak, že as na 3° z ní vyčnívají a $1\frac{1}{2}^\circ$ od sebe vzdáleny jsou; tyto pak nahoře příčným trámcem se spojí. Uprostřed příčného trámce toho upevněn jest kroužek železný a sice na spodní straně jeho. Skrze kroužek tento provleče se provaz, na němž kožený drtinami naplněný pytel. Pytel ten as 8" široký a 12" dlouhý může pak pomocí provazu do rozličných výšek vytahován býti.

Skupiny.

Skupinami zabýváme řadu cvičení, jež pomocí neb oporem *živých* sil se dějí; ovšem že u nich toliko k pomoci sil těchto se přihlíží.

Praktický účel skupin jest dostati se do jisté výše tenkrát, když stoupacího neb šplhacího nářadí není pohotově, což hlavně při hasičství a válečnictví se přihlíží. Ovšem že my ze svého stanoviska též k úhlednosti přihlížíme a váhu klademe zároveň na to, že skupinami též odvaha a smělost sokolská se pěstuje. Soustavné vypsání všech možných skupin vyžadovalo by dílo zvláštní, neboť jak velká jest rozmanitost se zde naskytující!

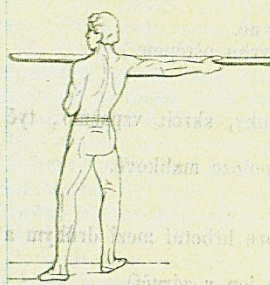
Abychom jen poněkud naznačili bohatost předmětu toho, podotýkáme, že ti, na něž se stoupá, netoliko v obyčejném postoji, nýbrž také v podporu ležmo, v kleku, v stoji o lopatkách, o hlavě a v stoji o rukou se nalezati mohou, kdežto ti, již stoupají, do podporu, do sedu, do stoje o nohou neb o rukou se dostati mohou, k zavěšením v podkolení neb nártem ani nepřihlížeje. Státí pak může se na stehnách, na zádech, na ramenách, na hlavě,

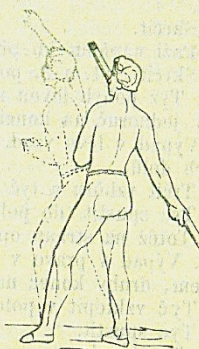
je v šarnýrech pohyblivá a dopadá vzadu na dvě silná poněkud ku předu nakloněná pára, kterážto hlavu oštěpem do zadu poraženou opět na trup odmrští.

Do terče toho z rozličných vzdáleností buď z místa buď s rozběhem se hází.

Hod přímý, při němž oštěp váhorovně do terče se vrhá, takto se děje: Házíme-li pravou rukou (obr. 153.), postaví se levá noha napřed, pravá nazad, tak že chodidla kolmo na sobě stojí, pak zvážíme oštěp, a našedše těžník, oštěp o 1 až $1\frac{1}{2}$ “ ku předu z ruky šineme. Po té při ohnuté paži hrotem do terče namíříme, při čemž oko, hrot a bod, v němž měříme, v jedné čáře se nalezá. Hrot v stejné výši udržujeme napotom paži do zadu napneme, tak že oštěp plnou rukou obmykajíce, ku předloktí jej přitlačujeme; levá noha se při tom napne, pravá ohne, trup se zakloní. Na konec paži rychle ohnouce a ku předu napnouce oštěpem do terče hodíme, hledíce k tomu, by zachoval směr mířenímu mu vytknutý. Pravá noha při tom vkročí ku předu.

Obr. 153. Hod přímý.

Obr. 154. Hod obloukem.

Házení obloukem (obr. 154.) podobně se koná, jen že oštěp při náměru šikmě vzhůru hledí a oblouk opsav cíle dopadne. Čím strměji se hází, tím více po zvážení oštěpu těžník z ruky ku předu se šine.

Začátečníky necháváme všechny v jedné řadě stojící na velení pohyby vykonati a oštěpy toliko do dálky házeti.

U pokročilých počínáme si k povzbuzení závodivosti tak, že každému okráť hoditi dopráno. Kdo hrotem srazí hlavu, tomu 3 se počítají, kdo trefí trup, tomu 2, kdo (ovšem ne napříč) pouze zavadí o terč, tomu 1 se počítá. Kdo v pěti hodech takto nejvíce dokáže, je v potyku tom přeborníkem. Seřazení děje se z počátku v pořadí abecedním, po prvním potyku pak začíná přeborník a za ním ten, kdo v abecedě po něm následuje.

Koule. Touš.

Nářadí: Koule železné od 5—20 lib.

Touš prostřední velikosti 6—7 lib. těžký a má as 7“ v průměru. Jestli podobu čokovitě, tedy uprostřed tlustší, na obvodu tenčí, avšak nikdy ostrý nýbrž zakulacený.

Kouli se vrhá (obr. 155.), když rozhoupavše ji ve svislé paže do dálky a výšky ji pudíme. Koule se trčí (obr. 156.), když po záklonu trupu ze skrčení paže ji hodíme.